

Educatieve bachelor lager onderwijs

Bachelorproef

Persoonlijkheden bij kinderen in de lagere school

Maarten Coeckelberghs (*r0937361*)

Schooljaar 2024-2025

Lector: dhr. Ben Nowé

“Höchstes Glück der Erdenkinder, sei nur die Persönlichkeit.”¹

Johann Wolfgang von Goethe (Duitse schrijver en dichter van 1749 – 1832)

Vertaling: “In zijn persoonlijkheid moet de mens zijn grootste geluk vinden.”

¹ Opgehaald op <https://citaten.net/quotes/persoonlijkheid.html>

Voorwoord

Toen ik in de zomer voor dit academiejaar het boek *Omringd door idioten* (Thomas Erikson) las, was ik helemaal fan van de persoonlijkheidspsychologie. Ik begon, door middel van dit boek, mensen rondom mij beter te begrijpen. Op deze manier kon ik, soms onbewust, het gedrag en de reactie van volwassenen en kinderen voorspellen.

Als student heb ik al veel klassen mogen observeren door de vele stages, inzetdagen² en externe stages zoals bij de buurtwerking in Leuven, Fabota. Na het lezen van dat boek, viel het mij hard op dat er in elke klas wel kinderen zitten die hetzelfde gedragspatroon lijken te hebben.

Door mijn interesse in deze materie, wist ik ook direct wat ik wou onderzoeken voor mijn bachelorproef. Al snel rees bij mij de vraag: *‘Hoe kan een leerkracht een kind het beste helpen als hij/zij rekening houdt met de unieke verschillen in de persoonlijkheid van dit kind?’*

Om een zo volledig mogelijk antwoord te krijgen op deze onderzoeksvraag, contacteerde ik mevrouw Marit Tips, master in de klinische en gezondheidspsychologie voor kinderen en jongeren en Peter Kuppens, professor persoonlijkheidsleer aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Beide waren onmiddellijk bereid voor een interview en antwoordden met veel enthousiasme en uitgebreid op mijn vragen. Ik wil hen dan ook bedanken voor hun inzichten en de tijd die ze voor mij hebben vrijgemaakt.

Hoe volwassenen denken over de persoonlijkheden bij kinderen (6 – 12 jaar) was natuurlijk interessant, maar het sprak voor zich dat ik een manier zocht waarbij de leerkracht de persoonlijkheid van een kind kon inschatten en zo zijn/haar les hierop eventueel kon aanpassen. Ik wou het ook praktisch maken, iets dat een leerkracht kan gebruiken in de dagelijkse klaspraktijk. Daarom koos ik ook voor een onderzoek bij enkele klassen uit het Heilig Hart Instituut Heverlee als tweede dataverzamelmethode. Het doel van dit onderzoek was om een manier te zoeken waarbij ik als leerkracht deze persoonlijkheden kon delen.

Het onderzoek verliep zonder problemen. De kinderen hadden zich tijdens het onderzoek zeer goed gedragen. Ze waren stuk voor stuk geïnteresseerd en gemotiveerd om deel te nemen. Bij deze zou ik dan ook graag enkele mensen binnen het Heilig Hart Instituut willen bedanken voor hun steun en medewerking.

Hartelijk dank aan dhr. Steven De Clerck (directeur lagere school Heilig Hart Instituut), mevr. Kristin Vanhorenbeek (schoolmentor HHH en bijzondere pedagogische taken), mevr. Doreen Cuyvers (klasleerkracht L1E), mevr. Hannah Colpaert (zorgleerkracht L1), mevr. Elke Saenen

² Dagen waarbij de student participeert in de school om zo de school, en haar werking, beter te begrijpen.

(klasleerkracht L2B), mevr. Tine D'Hollander (leerkracht L2B), mevr. Griet Spreuwers (klasleerkracht L5E) en alle kinderen van het eerste leerjaar (1E), tweede leerjaar (2C) en het vijfde leerjaar (5E) voor hun medewerking en transparante communicatie.

Dit eindwerk zou niet zijn wat het is zonder de hulp van mijn begeleider, Ben Nowé (lector *leren en ontwikkelend begeleiden* aan de UCLL campus Hertogstraat, orthopedagoog). Ik kon steeds bij hem terecht met al mijn vragen en bekommernissen. Mijn dank gaat dan ook in het bijzonder naar hem uit.

Voor het vak *verdieping* werden we in thematische groepen ingedeeld. Ik kwam terecht in een groep van acht studenten die zich allen wilden verdiepen in de psycho-pedagogische aspecten van het onderwijs. We waren een hecht team, iedereen stond telkens klaar om elkaar te helpen en te ondersteunen waar nodig. Daarom zou ik ook hen van harte willen bedanken voor hun steun, feedback en ideeën.

Ik ben ervan overtuigd dat de kennis die ik tijdens het maken van dit eindwerk verzameld heb, mij voor de rest van mijn verdere leven van pas zal komen – zowel op professioneel als op persoonlijk vlak.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Maarten Coeckelberghs

Leuven, 23 mei 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	5
1. Inleiding	7
2. Persoonlijkheden bij kinderen	9
2.1 Wat is een persoonlijkheid?	9
2.2 Gedrag vs. persoonlijkheid	12
2.3 Verschillende benaderingen van een persoonlijkheid.....	14
2.3.1 <i>De humorale pathologie</i>	14
2.3.2 <i>Het PCM – model</i>	15
2.3.3 <i>Het DISC – model</i>	20
2.3.4 <i>The Big Five</i>	25
2.3.5 <i>Algemene conclusie</i>	26
2.4 De persoonlijkheidsbloem	28
2.4.1 <i>De evolutie van een persoonlijkheid</i>	30
2.4.2 <i>Persoonlijkheden worden niet plots gevormd</i>	30
2.5 Diversiteit en inclusie.....	33
2.5.1 <i>Persoonlijkheid, de verbogen parel</i>	33
2.5.2 <i>Persoonlijkheden includeren (UDL en BKD)</i>	34
3. In de klas	37
3.1 Werking van het onderzoek.....	37
3.2 Interpretatie van de persoonlijkheidsbloem	38
3.2.1 <i>Aflezen van de persoonlijkheidsbloem</i>	38
3.2.2 <i>Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: extraversie</i>	40
3.2.3 <i>Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: emotionele stabiliteit</i>	43
3.2.4 <i>Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: zorgvuldigheid</i>	45
3.2.5 <i>Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: vriendelijkheid</i>	48
3.2.6 <i>Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: openheid</i>	50
3.2.7 <i>Besluit</i>	53
3.3 Confrontatie van de persoonlijkheidsbloem met de praktijk	54

3.3.1	<i>Plan van aanpak</i>	54
3.3.2	<i>Analyse 1ste leerjaar</i>	57
3.3.3	<i>Analyse 2de leerjaar</i>	58
3.3.4	<i>Tussentijdse conclusie van leerjaren 1 en 2</i>	60
3.3.5	<i>Analyse 5de leerjaar</i>	61
3.3.6	<i>Besluit</i>	62
4.	Conclusie van het onderzoek	64
4.1	Algemeen besluit	64
4.2	Iedereen is uniek – een reflectie op het onderzoek	66
	Bronnenlijst	69
	Bijlagen	74
	Bijlage I: Brief ouders om toestemming voor hun deelname (kind) aan het onderzoek	74
	Bijlage II: Informatie voor de leerkrachten omtrent het onderzoek	75
	Bijlage III: Inschatting van de leerkracht (op voorhand) dat ook diende als observatieformulier tijdens het spel	77
	Bijlage IV: Verduidelijking van het vooronderzoek voor de leerkrachten	78
	Bijlage V: Toelichting bij het interpreteren van de getallen	79
	Bijlage VI: De persoonlijkheidsbloem	81
	Bijlage VII: De stellingen die horen bij het model	82
	Bijlage VIII: Boekje de blauwdruk van elk kind	92
	Bijlage IX: Transcriptie van het interview met P. Kuppens	118
	Bijlage X: Leerinzichten van het interview met M. Tips	123
	Bijlage XI: Mailverkeer tussen M. Coeckelberghs en M. Tips	125
	Bijlage XII: PowerPointpresentatie voor het Heilig Hart Instituut Heverlee op donderdag 13 februari 2025	132

1. Inleiding

Toen we een onderwerp moesten kiezen voor ons eindwerk, was de keuze vrij snel gemaakt. De verschillen tussen kinderen als kracht gebruiken, is in onze huidige samenleving een brandend actueel thema waar elke leerkracht mee te maken krijgt. Daarom leek het mij een interessant onderwerp om wat dieper op in te gaan. Dit onderwerp was evenwel zo breed, dat ik het moest vernauwen. Uiteindelijk heb ik besloten om me te focussen op de persoonlijkheden van kinderen uit de lagere school (6 tot 12 jarigen) in Vlaanderen. Kinderen maken doorheen de basisschool een enorme groei in hun persoonlijkheid en hun ontwikkeling. Daarom zijn zij dan ook perfect voor mijn onderzoek.

Deze leeftijdscategorie leek mij het meest interessant om een onderzoek mee uit te voeren aangezien ik de ambitie heb om hier zelf aan les te geven. Ik heb gekozen om mijn onderzoek te beperken tot Vlaanderen, omdat ik hier naar alle waarschijnlijkheid zal leven en werken. Ik ben me ervan bewust dat, mocht ik dit onderzoek in een ander land en in een andere context uitvoeren, ik misschien heel andere resultaten en conclusies kan trekken.

Om informatie te verzamelen over mijn onderzoek, heb ik veel boeken gelezen, podcasts beluisterd, filmpjes bekeken, observaties georganiseerd en natuurlijk onderzoek gedaan. Ook heb ik online heel wat artikels en bronnen geraadpleegd. Hier vond ik heel veel relevante informatie om mijn onderzoek te staven. Ik wou niet enkel informatie verkrijgen aan de hand van online bronnen maar ook heb ik de p-Bib in Leuven en de bib van UCLL (campus Hertogstraat) bezocht. Dit is een bibliotheek met allerlei boeken en artikels over psychologie en pedagogische wetenschappen. Hier vond ik veel bruikbare en wetenschappelijke bronnen. Na dit bibliotheekbezoek had ik extra wetenschappelijke informatie verzameld om gericht verder te zoeken. Al deze bronnen heb ik verzameld voor mijn literatuurstudie, dat de basis vormt van mijn onderzoek.

Ik heb twee verschillende dataverwerkingsmethodes gebruikt om een zo nauwkeurig mogelijk antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag. Ik koos voor een onderzoek in verschillende klassen en enkele interviews. Het onderzoek heb ik uitgevoerd in verschillende klassen van het Heilig Hart Instituut Heverlee.

Het Heilig Hart Instituut (lagere school) is een grote school waar meer dan vijftig leerkrachten werken. Van elk leerjaar zijn er minstens 4 klassen wat ervoor zorgt dat ik keuze genoeg had om mijn onderzoek uit te voeren. De school is gelegen in Heverlee, een deel van Leuven. Door deze ligging is er een rijke diversiteit van zowel leerkrachten als kinderen aanwezig in de school. Dit alles zorgde ervoor dat ik mijn onderzoek zo representatief mogelijk kon uitvoeren.

Omdat ik één interview niet voldoende achtte om de transfer te maken van de theorie naar de praktijk, heb ik er twee gedaan. Voor het eerste interview heb ik prof. Peter Kuppens, professor persoonlijkheidsleer aan de Katholieke Universiteit van Leuven bevraagd. Ik wou hem graag interviewen omdat ik meer inzicht wou krijgen in de theoretische kant van de persoonlijkheidsleer. Door de boeken die ik las en mijn achtergrond (secundaire onderwijs: humane wetenschappen – ASO, Sint - Jozefscollege Aarschot) had ik al wat kennis over dit onderwerp maar dit kon en moest nog zeker worden aangevuld.

Voor het tweede interview heb ik kinderpsychologe mevrouw Marit Tips, master in de klinische en gezondheidspsychologie voor kinderen en jongeren, geïnterviewd omdat zij mij meer kon vertellen over de praktische kant van mijn onderwerp maar toch nog met de bijhorende theoretische kennis. Daarna heb ik zelf nog wat (sporadisch) leerkrachten – en studenten vanuit de lerarenopleiding - bevraagd over mijn onderwerp en hun huidige aanpak bij bepaalde kinderen. Dit waren niet echt interviews maar eerder informele, spontane gesprekken waar ik toch een schat aan informatie heb kunnen uithalen. Met al deze informatie heb ik mijn onderzoeksvraag kunnen samenstellen tot *Hoe kunnen leerkrachten de dag van vandaag de persoonlijkheden van kinderen (6 – 12 jaar) inzetten in hun klas om zo hun les nog inclusiever te maken en het kind op die manier tot maximaal leren te brengen?*

We kunnen de onderzoeksvraag onderverdelen in drie grote stukken. Ten eerste richtte ik me op het theoretisch luik van mijn onderzoek. In het hoofdstuk *persoonlijkheden bij kinderen* bespreek welke verschillende modellen er kunnen worden gebruikt om de persoonlijkheden van kinderen in kaart te brengen.

In het hoofdstuk *in de klas* ga ik dieper in op de praktische kant van mijn onderzoek. Hierin bespreek ik de analyses van mijn model (*de persoonlijkheidsbloem* – de naam van mijn model) en hoe de kenmerken van mijn model worden geïntegreerd in de dagelijkse onderwijspraktijk. In het derde en laatste grote stuk verdiepte ik mij in de *diversiteit* die het model en het onderwerp met zich meebrengt. Dit stuk kan u doorheen heel mijn onderzoek terugvinden.

Ik heb mij vooral gericht op het model van *de Big Five*. Dit model wordt vandaag de dag gebruikt in de persoonlijkheidspsychologie om de persoonlijkheid van volwassenen in kaart te brengen. Natuurlijk was het, voor leerkrachten, niet zo relevant om dit model (dat voor volwassenen ontworpen is) te gebruiken in de klas en bij kinderen. Het was ook daarom dat ik een model heb ontworpen dat een vertaling is dit model voor leerkrachten en iedereen die met kinderen werkt. Mijn model heb ik de naam *de persoonlijkheidsbloem* gegeven omdat ik, zoals de naam het al verklapt, een bloem heb gebruikt als metafoor.

Als laatste vorm ik natuurlijk een algemeen besluit over mijn onderzoek in confrontatie met de verschillende dataverwerkingsmethodes en de theorie. Hierbij blik ik ook nog eens terug op mijn onderzoek en het proces dat ik heb doorlopen.

2. Persoonlijkheden bij kinderen

2.1 Wat is een persoonlijkheid?

Wat is een persoonlijkheid? Dit is een vraag waar dat mensen al eeuwen een antwoord op proberen te zoeken. Doorheen de jaren zijn er verschillende psychologen, filosofen, pedagogen, geleerden, schrijvers enz. die dit woord hebben proberen te omschrijven. Iedereen heeft er een andere definitie voor. Volgens Van Dale zijn persoonlijkheden van mensen datgene wat een persoon karakteriseert. Met deze definitie lijkt een persoonlijkheid op iets dat iemand 'gewoon is'. Volgens William James³ is persoonlijkheid eigenlijk hetzelfde als het 'ik'. U kan een goed beeld krijgen van wat persoonlijkheid inhoudt door te letten op hoe u het woord 'ik' gebruikt. Telkens wanneer u een zin uitspreekt met 'ik', geeft u iets prijs over uzelf zoals bijvoorbeeld over wat u leuk vindt of juist niet, over uw talenten en tekortkomingen, uw voorkeuren, overtuigingen en gevoelens. Het woord 'ik' wordt gebruikt als een soort van spiegel van uw persoonlijkheid. Het laat zien wie u bent als individu en maakt duidelijk wat u onderscheidt van anderen.

Voor veel wetenschappers is deze definitie te beperkt en omvat het niet voldoende wat het eigenlijk is. Zo kwamen de Amerikaanse psychologen Randy Larsen en David Buss tot een meer concreter uitleg van dit fenomeen.

Zij beschreven een persoonlijkheid als ***'de stabiele, georganiseerde verzameling psychologische eigenschappen en mechanismen in de mens die zijn of haar interacties met en aanpassingen aan de psychische, sociale en fysieke omgeving beïnvloeden.'***

Uit deze definitie kunnen we vier belangrijke begrippen halen ⁴.

I. Stabiel karakter:

Uw persoonlijkheid is doorgaans stabiel. Ze verandert niet plotseling. Als er toch sprake is van verandering, dan verloopt dat langzaam en geleidelijk. Grote gebeurtenissen of langdurige ervaringen kunnen hier invloed op hebben, maar ook dan blijft uw kern grotendeels hetzelfde.

³ William James (1842–1910) wordt beschouwd als een van de grondleggers van de psychologie. In zijn werk *The Principles of Psychology* (1890) beschrijft hij het 'zelf' als bestaande uit twee componenten: het 'I' (het ervarende zelf) en het 'Me' (het objectieve zelf). Volgens James vormt deze zelfervaring de kern van de persoonlijkheid. Dit werd gebaseerd op de cursus *Inleiding in de persoonlijkheidspsychologie* van Dick Barelds en Pieterneel Dijkstra.

⁴ Gebaseerd op het artikel van 123test.com (<https://www.123test.com/nl/persoonlijkheid-wat-is-dat/>).

II. Eigenschappen en opbouw:

Uw persoonlijkheid bestaat uit verschillende eigenschappen en mechanismen. Denk hierbij aan kenmerken zoals extraversie, zorgvuldigheid of emotionele stabiliteit. Door de jaren heen zijn er verschillende modellen ontwikkeld om deze eigenschappen in kaart te brengen, zoals het Big Five-model. Elk mens heeft een unieke combinatie van eigenschappen die samen zijn of haar persoonlijkheid vormen.

III. In de mens:

Uw persoonlijkheid draagt u altijd in uzelf mee. Of u nu thuis bent, op uw werk of met vrienden, uw manier van denken, voelen en handelen wordt voortdurend beïnvloed door uw persoonlijkheidspatroon. Het is de bril waardoor u naar de wereld kijkt en waarmee u situaties interpreteert.

IV. Aanpassingsvermogen:

Uw persoonlijkheid helpt u ook bij het aanpassen aan uw omgeving. Ze speelt een belangrijke rol in hoe u omgaat met stress, veranderingen of sociale verwachtingen. Sommige mensen zijn van nature flexibeler, anderen meer behoudend. In alle gevallen draagt uw persoonlijkheid bij aan hoe u met uitdagingen aangaat.

Het is ook deze definitie die ik gebruik als de basis voor mijn onderzoek. In mijn ogen is dit een definitie die ook toepasbaar is op de persoonlijkheden van kinderen, vooral dankzij de verschillende sleutelwoorden die we eruit kunnen halen. Zo kan ik vanuit onderzoek stellen dat de persoonlijkheid van iemand wordt vormgegeven op basis van drie zaken. Als eerste speelt de omgeving een rol. Doormiddel van de omgeving van het kind wordt de persoonlijkheid van iemand vormgegeven. In de psychologie spreken we dan over *nurture*.

Niet alleen omgevingskenmerken spelen een rol, ook van bij de geboorte krijgt iedereen bepaalde persoonlijkheidskenmerken. Deze kenmerken vallen onder de *nature* van een persoon. Als laatste spelen deze twee ook op elkaar in. De interactie tussen de *nature* en de *nurture* van een persoon, wordt vaak ten onrechte over het hoofd gezien. Dit past dan ook perfect binnen bovenstaande definitie die zegt dat een persoonlijkheid kan veranderen maar waar dat er toch nog altijd een component is die stabiel blijft, de persoonlijkheidseigenschappen die u van kinds af aan meekrijgt (*nature*).⁵

⁵ Binnen de psychologie spreken we ook van 'Gestalt'. Dit is een Duitse term dat 'geheel' of 'vorm' betekent. De Gestalttheorie stelt dat we, als mensen, een geheel makkelijker gaan herkennen dan verschillende onderdelen. Denk maar bijvoorbeeld aan een film. Dit bestaat uit een reeks van allemaal losse afbeeldingen en toch kunnen we, als dit snel achter elkaar wordt gespeeld, dit zien als een beweging, een geheel. De persoonlijkheid vormt dus ook een geheel van zowel de *nature* (aangeboren kenmerken), de *nurture* (de omgevingsfactoren) en de interactie tussen die twee. (bron: <https://www.toolshero.nl/psychologie/gestaltpsychologie/>)

Als u de persoonlijkheid van een kind uit het eerste leerjaar in kaart zou brengen en u zou deze test enkele jaren later (als hij/zij bijvoorbeeld in het zesde leerjaar zit) opnieuw afnemen, bestaat er dus de kans dat u andere gegevens zal verkrijgen. Een kind dat bij de eerste test hoog scoort op het vlak van extraversie (de mate waarin iemand energie krijgt door omringd te worden met anderen) zal een paar jaar later ook nog hoog scoren op dit gebied, maar dit kan veranderen. Externe factoren, zoals het beëindigen van vriendschappen of ingrijpende ervaringen, kunnen invloed hebben op de mate waarin een kind bepaalde persoonlijkheidskenmerken ontwikkelt of tot uiting brengt. Dit komt doordat het kind doorheen de lagere school een evolutie maakt in zijn/haar persoonlijkheid. We kunnen dus stellen dat een persoonlijkheid van een kind niet statisch is maar dynamisch omdat dit, net zoals het kind zelf, volop aan het groeien is en zichzelf aan het ontplooien.

2.2 Gedrag vs. persoonlijkheid

Veel mensen verwarren de termen 'gedrag' vaak met de 'persoonlijkheden van mensen'. Toch betekenen beide termen iets helemaal anders.

In de basisschool zijn kinderen bezig om hun persoonlijkheid te vormen. Het gedrag dat ze vertonen, valt dus samen met enerzijds het gedrag dat ze van nature hebben maar anderzijds ook met dat wat ze in de omgeving (nurture) meemaken. Dit wil dus zeggen dat het gedrag van iemand een uiting is van de persoonlijkheid in combinatie met de omgeving van die persoon en de interactie met mensen. Doordat kinderen in de basisschool minder levenservaring hebben dan volwassenen, komt hun gedrag meer overeenkomt met kenmerken die ze van nature hebben. We kunnen stellen dat het gedrag van jongere kinderen *puurder* is en meer in lijn ligt met hun aangeboren persoonlijkheidskenmerken.

Gedrag is dus het waarneembare fenomeen van een persoonlijkheid in combinatie met de ervaringen, de omgeving en de interactie tussen mensen. Hoe vreemd het ook lijkt maar in principe is al het gedrag normaal. In het boek *Omringd door idioten* van Thomas Erikson kunnen we het gedrag van mensen onderverdelen in een aantal kenmerken.

Gedrag is betrekkelijk voorspelbaar. Dit wil zeggen dat iedereen reageert op gelijksoortige situaties maar het is onmogelijk om alle denkbare reacties te voorspellen voordat ze plaatsvinden. Soms kunnen mensen anders reageren dan 'de normale reactie' doordat ze beïnvloed worden door verschillende externe prikkels.

Gedrag maakt deel uit van een patroon. We reageren vaak volgens een bepaald patroon en vaste banen ook kinderen. Daarom moeten we het patroon van kinderen respecteren en dat van onszelf begrijpen.

Gedrag is veranderlijk. We moeten kunnen leren luisteren, handelen, vrijuit spreken en reflecteren. Dit wil zeggen dat we doen wat ons op dat moment relevant lijkt. Iedereen kan zich aanpassen. Van kinderen verwachten leerkrachten dat ze hun gedrag aanpassen aan wat ze willen zien in een klas. Als leerkrachten zouden we ons de vraag kunnen stellen *in hoeverre is dit mogelijk (en met welk gevolg)?*

Gedrag kan worden geobserveerd. We kunnen de meeste vormen van gedrag observeren en begrijpen zonder amateurpsycholoog te zijn. Kinderen moeten we niet tot in het kleinste detail kunnen determineren, maar de leerkracht moet wel (aan de hand van observaties) kunnen achterhalen wat voor een soort kind er in zijn/haar klas zit. Dit is allemaal mogelijk doordat gedrag een observeerbaar fenomeen is.

Gedrag is begrijpelijk. We kunnen begrijpen waarom andere mensen zich in een bepaalde situatie zo voelen en doen wat ze doen – op dat moment. Het gedrag van kinderen is geen uitzondering. Hoe jonger ze zijn, hoe ‘echter of feller’ hun gedrag is en hoe belangrijker het ook is om dit gedrag te begrijpen in de context.

Gedrag is uniek. Ondanks de voorwaarden die we gemeen hebben, is elk gedrag uniek voor de persoon in kwestie. We kunnen de patronen bij kinderen wel observeren en er gelijkenissen uit trekken maar toch denkt elk kind anders en handelt het dus ook op een andere manier. Dit komt omdat iedereen een eigen bagage meedraagt met eigen, unieke ervaringen.

Gedrag kan vergeven worden. Sommige gedragingen kunnen kwetsend overkomen of zelfs schadelijk voor anderen. Ook al is dit niet de bedoeling, het gedrag is vergeeflijk. Wijs daarom soms persoonlijke jaloezie en verwijten af, het helpt namelijk om over het gedrag te praten. We moeten kinderen ook leren tolerant te zijn naar anderen toe en geduld te hebben zowel voor zichzelf alsook voor anderen.

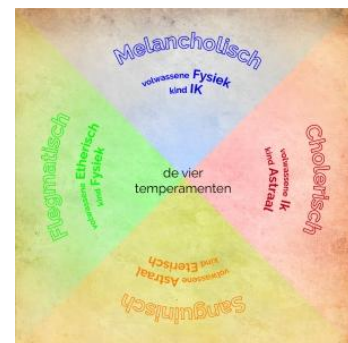
2.3 Verschillende benaderingen van een persoonlijkheid

Zoals al vermeld, zijn er verschillende mensen die hun eigen ideeën hebben op het vlak van persoonlijkheden. Ze hebben hun ideeën dan vorm gegeven in verschillende theorieën. Hieronder bespreek ik vier theorieën die ik heb gebruikt (of verworpen) om mijn onderzoek te staven.

Onder het deel *algemene conclusie* ga ik dieper in op de reden waarom ik sommige theorieën heb verworpen of gehanteerd. Alhoewel elke theorie een eigen charme heeft, is het niet zo dat deze theorie (wetenschappelijk) gegrond is. Het is ook daarom dat ik bepaalde theorieën niet heb gebruikt (als basis) voor mijn onderzoek maar eerder bekeken als een extra informatiebron, een andere kijk.

2.3.1 De humorale pathologie⁶

Al van bij de Oude Grieken dachten ze na over 'wat is een persoonlijkheid' en konden ze al verschillende gelijkenissen tussen mensen opmerken. Ze spraken toen over de humorale pathologie of de viersappenleer. Dit heeft te maken met het temperament van mensen. De term *temperament* komt uit de Griekse oudheid en heeft van oorsprong betrekking op de 'mengverhouding' van bepaalde vloeistoffen in het lichaam. Gebaseerd op ideeën van Hippocrates, ging Galenus (ongeveer 1800 jaar geleden) ervan uit dat er vier belangrijke vloeistoffen in het lichaam waren, de zogeheten humores: bloed, slijm, gal en zwarte gal.

Afbeelding 1: De vier verschillende persoonlijkheden volgens Hippocrates

Wanneer iemand te veel of te weinig van deze humores in het lichaam heeft, zou dit bepaald gedrag en bepaalde emoties van mensen verklaren. De vier vloeistoffen werden ingedeeld op basis van twee dimensies: warm versus koud en droog versus nat. Slijm was nat en koud, bloed nat en warm, gal droog en warm en zwarte gal droog en koud.

Idealiter was er sprake van een goede verhouding tussen deze vier humores. Daar komt het woord temperament ook vandaan (het Latijnse woord *temperare* betekent onder meer mengen). Wanneer iemand te veel van een bepaalde vloeistof in het lichaam heeft, is hij uit evenwicht, wat volgens Hippocrates gekenmerkt wordt door bepaald gedrag en bepaalde

⁶ Gebaseerd op de theorieën van D. Barelds, Universitair Hoofddocent Psychologie aan de Universiteit van Groningen en T. Erikson, Zweedse schrijver en gedragsdeskundige.

emoties. Iemand die bijvoorbeeld te veel zwarte gal heeft, is melancholisch, oftewel somber, zwijgzaam en vasthoudend.

Deze vier temperamenten hebben een rol gespeeld in de psychologie. Er is echter geen bewijs voor de temperamententheorie en tegenwoordig wordt deze theorie dan ook amper gebruikt om mensen mee te beschrijven. Het vormt wel de basis van andere theorieën.

De term *flegmatisch* wordt tegenwoordig nog wel gebruikt en de term *melancholisch* ook. Van deze laatste term bestaat ook een variant die gebruikt wordt: zwartgallig. Dit betekent dat u teveel zwarte gal hebt in uw lichaam.

Vandaag de dag wordt de term *temperament* in de psychologie vooral gebruikt om te verwijzen naar basale persoonlijkheidseigenschappen die al in de kinderjaren aanwezig zijn en die observeerbaar zijn. Denk aan de manier waarop baby's op prikkels reageren (heel fel of juist heel rustig) en hun algemene energieniveau. De persoonlijkheid van mensen is dus iets uniek maar toch ook weer niet. Al decennia proberen mensen verschillende persoonlijkheden te observeren en te categoriseren.

2.3.2 Het PCM – model⁷

PCM is de afkorting van het Process Communication Model. Volgens het PCM is de persoonlijkheid van iemand opgebouwd uit een unieke combinatie (van ongeveer 2 à 3 verschillende types) van de zes persoonlijkheidstypen: de harmoniser, de gestructureerde denker, de doorzetter, de dromer, de promotor en de rebel. Elk type heeft zijn plus- en minpunten en elk persoonlijkheidstype heeft een unieke uiting.

Het PCM geeft de leerkracht handvaten om af te stemmen op elke leerling en een helder onderscheid te maken tussen wie ze zijn en wat ze aan gedrag laten zien. In het boek '*Persoonlijkheid en (de) motivatie van kinderen en jongeren: theorie, praktijk en onderzoek van Process Communication Model*' wordt deze theorie onder de loep genomen.

We bekijken even de verschillende soorten persoonlijkheidstypes⁸ volgens dit model:

- **De harmoniser:** Deze kinderen zijn sterk visueel ingesteld en beleven hun omgeving vooral via hun gevoel. Ze kenmerken zich door hun meelevendheid, gevoeligheid en warme uitstraling. Ongeveer 75% van deze groep bestaat uit meisjes. Ze hebben vaak een voorliefde

⁷ Gebaseerd op het boek '*Persoonlijkheid en (de) motivatie van kinderen en jongeren: theorie, praktijk en onderzoek van Process Communication Model*' van Edwin Hantson en Annemie Desoete.

⁸ Deze informatie werd aangevuld door de websites <https://delelie.educatis-rpo.nl/pcm/> en <https://processcommunicationmodel.nl/nl>

voor sfeervolle elementen zoals mooie planten, muziek en comfort, en tonen veel zorg en aandacht voor anderen.

- **De gestructureerde denker:** Deze kinderen zijn sterk auditief ingesteld en denken eerst goed na voordat ze in actie komen. Ze houden ervan om informatie te ordenen, structuur aan te brengen en categorieën te creëren. Hun aanpak is logisch en doordacht; ze hechten veel waarde aan verantwoordelijkheid en blinken uit in organisatie. Ongeveer 75% van deze groep bestaat uit jongens. Ze voelen zich prettig in een opgeruimde omgeving, zoals een geordend bureau of klaslokaal, en zijn goed in het leggen van verbanden tussen verschillende onderwerpen.

- **De doorzetter:** Deze kinderen zijn sterk auditief ingesteld en besteden veel aandacht aan wat er om hen heen gezegd en gedaan wordt. Ze evalueren de meningen van anderen kritisch en vormen snel een oordeel. Ze zijn toegewijd, gewetensvol en opmerkzaam, en merken vaak als eerste op wat er in de klas gebeurt. Ongeveer 75% van deze groep bestaat uit jongens. Ze geven de voorkeur aan een functionele werk- en leeromgeving. Daarnaast zijn ze niet bang om hun mening te uiten en reageren vaak direct op de opvattingen van anderen.

- **De dromer:** Deze kinderen zijn sterk tactiel ingesteld en komen meestal pas in actie wanneer anderen hen ergens op attenderen. Ze zijn bedachtzaam, vindingrijk en behouden opvallend veel rust, ongeacht de omstandigheden. Ongeveer 60% van deze groep bestaat uit meisjes. Voor hen is het uiterlijk van een klaslokaal van ondergeschikt belang. Ze zijn introspectief: ze hebben het vermogen om hun eigen gedachten, gevoelens, motieven en gedrag van een afstand te observeren. Hierdoor kunnen ze zich goed concentreren en toegewijd aan een taak werken.

- **De promotor:** Deze kinderen zijn sterk gericht op beweging en hebben behoefte aan actie en duidelijkheid. Ze zijn overtuigend, flexibel in hun gedrag en beschikken vaak over een natuurlijke charme. Ongeveer 60% van deze groep bestaat uit jongens. Ze geven hun werkplek graag een persoonlijke *touch*, met elementen zoals een dik tapijt, trofeeën van behaalde successen en decoraties in krachtige kleuren zoals rood en zwart. Ze staan stevig in hun schoenen en communiceren op een directe en doelgerichte manier.

- **De rebel:** Deze kinderen zijn sterk gericht op speels contact en reageren snel en krachtig op anderen – ze keuren dingen duidelijk goed of af. Ze zijn spontaan, creatief en vooral speels van aard. Ongeveer 60% van deze groep bestaat uit meisjes. Ze voelen zich het meest thuis in een stimulerende omgeving, waarin hun bureau versierd is met speelse accenten zoals posters, leuke verlichting en geluidseffecten. Hun aanwezigheid is levendig en plezierig, en ze brengen vaak energie en vrolijkheid in de groep.

Dit model zouden leerkrachten kunnen toepassen in het onderwijs door hun werkvormen aan te passen naar de persoonlijkheidstypes van het kind. In het boek van Edwin Hantson en

Annemie Desoete ('*Persoonlijkheid en (de) motivatie van kinderen en jongeren: theorie, praktijk en onderzoek van Process Communication Model*') hebben ze enkele voorstellen gedaan hoe dat u met de bepaalde persoonlijkheidseigenschappen kan omgaan in uw lessen en het kind zo tot maximaal leren kan brengen. Om deze informatie op een zo'n overzichtelijke manier te verwerken, heb ik dit in een tabel gegoten.

Persoonlijkheidstype	(voorkeur) Didactische aanpak
<i>Harmoniser</i>	<u>Manieren van klas-/lesstructuur:</u> Gebruik grafische representaties, verhalen, samenwerkend leren (tutoring)... <u>Enkele concrete voorbeelden:</u> - Erken wie ze zijn en zorg voor een veilige, comfortabele en aantrekkelijke omgeving. - Spreek hen persoonlijk aan (op de persoon). - Creëer gelegenheden waar ze van en met elkaar kunnen leren. - Sta erop dat de klasregels gevolgd worden. - Erken hen in hun unieke persoonlijkheid door hen complimenten te geven op basis van hun zelf en niet hun werk. 'Heel lief dat je daaraan denkt' is een voorbeeld hiervan.
Gestructureerd denker	<u>Manieren van klas-/lesstructuur:</u> Parafraseren, grafische representaties, schema's, uitgaan van vragen van de leerlingen, geef veel tijdsstructuur, veel aandacht aan hun werk besteden en het waarderen... <u>Enkele concrete voorbeelden:</u>

	- Plaats dagelijks de dagplanning op het bord. - Geef tijdig aan wanneer het lokaal veranderd wordt. - Noteer specifieke, persoonlijke, positieve feedback op werkbladen van de leerling. - Laat de ouders weten dat hij/zij goed werkt op school.
Doorzetter	<u>Manieren van klas-/lesstructuur:</u> Parafraseren, veel interactie tussen de kinderen onderling uitlokken, uitgaan van vragen van de leerlingen, debatten voeren... <u>Enkele concrete voorbeelden:</u> - Erken hun werk, waarden en engagement. - Zorg ervoor dat de kinderen inspraak hebben in het vastleggen van de klasregels. Zo gaan ze deze het beste volgen. - Sta erop dat de klasregels gevolgd worden. - Vraag regelmatig naar de meningen van de kinderen over de klasgewoontes en alles dat te maken heeft met de les.
Dromer	<u>Manieren van klas-/lesstructuur:</u> Grafische representaties, samenvattingen, schema's... <u>Enkele concrete voorbeelden:</u>

	- Structureer opdrachten en zorg ervoor dat ze tijd hebben voor hun privéruimte en zichzelf. - Geef ze (indien mogelijk) iets meer tijd om een taak af te werken. - Zorg voor zeer duidelijke verwachtingen en maak duidelijk afspraken/deadlines. - Maak met de kinderen 'to do' – lijsten met prioriteiten van de opgelegde taken. Plan deze met hen ook in. - Bouw momenten in om de vooruitgang van de taken met hen te bespreken. Waar staan ze al? Wat hebben ze al gedaan? Wat moet er nog gedaan worden? Zorg voor duidelijke feedback, feedforward en feedup.
Promotor	<u>Manieren van klas-/lesstructuur:</u> Actie inbouwen, veel interactie voorzien tussen de kinderen, uitgaan van de vragen van de kinderen, rollenspel, debatteren, spelgebaseerde aanpakken, simulaties, actief experimenteren... <u>Enkele concrete voorbeelden:</u> - Voorzie veel beweging, actie en mogelijkheden om in de schijnwerper te staan. - Voorzien dat de kinderen met de computer kunnen werken. - Daag de kinderen in hun werk ook uit. - Doe soms eens iets onverwachts. Dat houdt het voor de kinderen spannend en zijn ze direct actief betrokken. Prikkel hun zintuigen. - Laat de kinderen misschien zelf les geven over een onderwerp aan de volledige klas.

Rebel	<u>Manieren van klas-/lesstructuur:</u> Actief onderzoekend leren, rollenspel, spelgebaseerde aanpakken, simulaties, actief experimenteren... <u>Enkele concrete voorbeelden:</u> - Laat ruimte om plezier te maken. - Begin de les met een verrassend verhaal. - Doe soms iets onverwachts. - Stimuleer kinderen door zelf projecten aan te pakken. Geef hun de controle om zelf te bepalen wat ze doen en hoe ze dit gaan doen. Laat ze zelf dingen ontwikkelen, naar voor brengen en ontwerpen.
-------	--

2.3.3 Het DISC – model⁹

Het DISC – model is het model dat het gedrag van kinderen in vier kleuren kan onderverdelen op twee assen. De eerste as is de ‘taak of menselijk gericht’ – as. De tweede as meet dan weer in welke mate u een introvert of extravert persoon bent. Introverte personen zijn mensen (of kinderen) die eerder passief reageren, afwachtend zijn en liever alleen zijn dan met anderen. Extraverte personen zijn mensen (of kinderen) die eerder actief reageren, uitvoerders zijn en juist veel energie krijgen van de mensen rondom hen. De naam is een acroniem voor de vier velden: Dominant, Interactief, Stabiel en Consciëntieus. Elk veld heeft ook zijn eigen kleur. Zo worden mensen in het ‘dominante veld’ vergeleken met de **rode** kleur, mensen in het ‘interactieve veld’ krijgen de kleur **oranje**, mensen in het ‘stabiele veld’ zijn dan weer **groen** en iemand die meer in het ‘consciëntieuze veld’ worden geplaatst krijgen de kleur **blauw**.

We overlopen even wat deze persoonlijkheden betekenen door hun voordelen, nadelen en mate van geduld van elkaar te onderscheiden.

⁹ Deze informatie werd gebaseerd op de boeken van Thomas Erikson nl. *Omringd door idioten* en *Omringd door psychopaten*.

D: Dominant

De D van DISC staat voor dominant. Als kinderen hierop hoog scoren, spreken we van een *hoog D - temperament*. Deze kinderen zijn goed in het beslissen en willen graag winnen. Het zijn logische denkers, nemen geen blad voor de mond, zijn resultaatgericht en willen de feiten en kernpunten weten. Deze kinderen willen graag zelf hun eigen keuzes maken en de leiding nemen. Ze zetten veel druk op zichzelf om hoog te presenteren en verwachten van anderen niets anders. Conflicten schrikken hen helemaal niet af, integendeel.

Voordelen

Dit zijn kinderen die we, in de volksmond, noemen als 'natuurlijke leiders'. Ze kunnen de leiding goed op zich nemen en doen wat hen gevraagd worden. Ze leveren resultaat en zijn erg taakgericht. Daarnaast ze zijn erg zelfzeker, vasthoudend, assertief en nemen ze graag risico's. Geen enkel taak is te moeilijk of te veel voor hen.

Nadelen

Deze kinderen kunnen soms heel bot, arrogant en tactloos overkomen terwijl ze dat zelf niet aanvoelen. Als ze te veel leiding krijgen in combinatie met (veel) stress, worden ze snel dictatoriaal en controlerend. Doordat ze erg controlerend kunnen handelen, komen ze soms ook egoïstisch over. Deze kinderen hebben over het algemeen een kort lontje. Dit wil zeggen dat ze in een conflict snel kunnen opblazen en vergroten.

Mate van geduld

In het boek van Thomas Erikson vergelijkt hij de mate waarin ze snel boos worden, of hun geduld verliezen, met verschillende soorten glazen.

Het rode humeur kan u voorstellen als een borrelglas. Ze kunnen om het minste hun goede humeur verliezen en een uitbarsting krijgen, zoals kleine ruzies, een duw of een simpele 'nee'. Als ze hun zin niet krijgen, wordt hun glaasje gevuld.

Een kind met rode kenmerken kan om heel veel dingen boos worden. De kracht van een rood persoon is dat ze ontploffen om hun irritatie of eventuele agressie kwijt te raken. Ze krijgen een uitbarsting en lopen een poosje te bakkeleien. Ze legen gewoon het borrelglas, wat vrij snel gaat omdat er niet veel in kan.

Het voordeel is dat de woede meestal snel geblust is. Een rood persoon kan gewoon niet lang boos blijven. Het uit zijn frustraties en gaat weer verder.

I: Interactief

De I van DISC staat voor interactief. Als kinderen een *hoge I* hebben zijn ze goed in het beïnvloeden van anderen en willen ze graag gezien en gehoord worden. Deze kinderen willen graag aandacht en zullen er ook alles aan doen om in het middelpunt te staan van de groep. Ze zoeken andere enthousiaste kinderen en situaties op en denken vooral emotioneel, minder rationeel. Als ze luisteren naar een uitleg, willen ze graag de grote lijnen weten en houden ze niet van teveel details. Ook conflictsituaties mijden ze als de pest. Plezier en actie dragen ze dan ook hoog in het vaandel.

Voordelen

Deze kinderen hebben altijd veel te vertellen en zijn lekker druk. Zij zorgen voor de sfeer in een groep en u zal ze altijd kunnen opmerken in een groep. Ze kunnen makkelijk praten en zijn vriendelijk naar anderen.

Ze zijn meestal een open boek op het vlak van emoties. Als ze zich niet goed voelen, zal u dat direct merken aan hun energie en afwezige stijl. Ze zijn ook zeer inspirerend en overtuigend.

Nadelen

Ze zijn erg druk. Zo druk dat soms zelfs mensen zich aan hen ergeren. Ze stoppen niet met praten en blijven gaan tot ze echt moe zijn. Ze zijn ook erg naïef en hebben soms zeer onrealistische ideeën. Ze zijn ook snel afgeleid en niet taakgericht. Dit zorgt ervoor dat ze aan veel projecten beginnen maar ze dan vergeten om af te werken.

Omdat ze een open boek zijn, zijn ze ook erg emotioneel. Hun emoties zijn altijd 100% aanwezig. Een beetje sip zijn, bestaat voor hen niet.

Mate van geduld

Thomas Erikson vergelijkt hun geduld met een ander soort glas. Hij vergelijkt hun geduld met een gewoon melkglas.

Hier kan meer in en u ziet makkelijker wanneer het vol raakt. Het niveau stijgt beetje bij beetje en een alerte omgeving ziet wanneer het volloopt. Als het glas overloopt, zal u helemaal nat worden maar u kan het nog opkuisen met bijvoorbeeld handdoeken met andere woorden het is nog hanteerbaar.

*Afbeelding 3: Standaard
(melk)glas*

Deze soort van humeur heeft ook voordelen. Het zit hen best dwars als ze ruzie hebben gemaakt met iemand in hun omgeving: een vriend, hun broer/ zus of zelfs hun leerkracht. Daarom zullen ze, de volgende keer dat jullie elkaar zien, misschien wat extra hun best doen. Hun geweten zal aan hen knagen.

S: Stabiel

De S van DISC staat voor stabiel. Deze kinderen willen graag kunnen uitvoeren, liefst stap voor stap. Zet hen aan een duidelijke taak en ze maken het af. Ze denken logisch na en houden van een persoonlijke, niet opdringerige, benadering. Het vragen om waardering voor hun werk, doen ze niet snel alhoewel ze daar ook behoefte aan hebben. Conflictsituaties alsook veranderingen hebben ze niet graag en zullen ze dus, net als de gele personen, vermijden als de pest. Ze stellen zich wel graag in dienst van anderen, zijn bescheiden, teamplayers en houden van kalmte en rust.

Voordelen

Ze zijn erg bescheiden, rustig en kalm. Deze kinderen blijven over het algemeen rustig in de meeste situaties. Soms lijkt het wel of hun geduld maar niet opgeraakt, zo geduldig kunnen ze soms overkomen. Ze zijn zeer goede luisteraars en heel begripvol naar anderen. Daarnaast zijn ze ook erg loyaal aan de mensen waar ze om geven.

Nadeel

Het lijkt alsof ze soms geen mening hebben over een bepaald onderwerp maar niets is minder waar. Ze hebben wel een mening maar willen deze liever niet uitdrukken om zo conflicten te vermijden. Dit kan leiden tot situaties waarin ze idee 'steunen' zonder dat ze er helemaal achterstaan.

Assertiviteit is niet hun sterkste kant. Zo kunnen ze heel meelopend overkomen en ze lopen weg mocht er een klein conflict ontstaan. Ze zijn, in tegenstelling tot de gele personen, heel gesloten en u zal niet weten hoe ze zich voelen zonder het echt nadrukkelijk aan hen te vragen. U zal het echt niet zien aan hun omgang of hun gezicht.

Mate van geduld

Thomas Erikson vergelijkt hun geduld met een vat. Het is heel goed mogelijk dat dit kind geen slecht humeur vertoont of kwaad is wanneer er iemand hem iets heeft aangedaan. Kan hij dan niet boos worden? Zeker wel, het betekent alleen dat de woede of verdriet zich naar binnen keert.

Afbeelding 4: Bier- of wijnton

We kunnen vullen, vullen en nog eens vullen en nog steeds is alleen de bodem bedekt van het vat. Veel groene kinderen functioneren net zo. Ze nemen de verschillende emoties of problemen op zonder (hard) te reageren. Dat hangt voor een groot deel samen met hun onwil om conflicten aan te gaan. Ze stemmen gewoon in, omdat dat het makkelijkste is.

Ze hebben dus wel degelijk een mening. Ze vertellen het alleen niet en dat is vaak een het probleem. Zo accepteert een groen persoon de ene nare krenking na de andere. Het kan soms wel jaren duren voordat de ton vol is.

Als de ton eenmaal geledigd wordt, zal u het wel geweten hebben. Hun vat met emoties zal u overspoelen en ze zullen ervaringen bovenhalen die u misschien al was vergeten of waar u niet zo veel belang aanhechtte.

Het kan soms jaren duren voordat het vat terug hersteld is. Daarom is van cruciaal belang om op tijd en stond deze kinderen te bevragen over hoe ze zich voelen.

C: Consciëntieus

De C in het DISC-model staat voor consciëntieus. Kinderen met dit profiel zijn sterk in het analyseren en doordenken. Ze hechten veel waarde aan feiten en duidelijke informatie en willen het volledige proces begrijpen voordat ze een beslissing nemen. Ze werken zorgvuldig en nemen liever zelf de verantwoordelijkheid om te garanderen dat het resultaat aan hun (hoge) normen voldoet. Nauwkeurigheid is voor hen belangrijk en zo zijn ze erop gericht om fouten te vermijden. Hierdoor kunnen ze gevoeliger zijn voor kritiek.

Voordelen

Consciëntieuze kinderen benaderen zaken met een nuchtere en kritische blik. Ze nemen niet zomaar iets aan op basis van andermans woorden, maar gaan zorgvuldig en doordacht te werk. Alles wat ze doen, doen ze met een duidelijke reden en met grote precisie. Hun werkwijze is grondig en systematisch.

Ze zijn sterk taakgericht en zetten zich volledig in om tot een goed resultaat te komen. Bij het uitvoeren van een taak zoeken ze doelgericht informatie, raadplegen meerdere bronnen en vergelijken ideeën om tot een afgewogen oordeel te komen. Hun aanpak is dan ook analytisch, gestructureerd en uiterst nauwkeurig.

Nadelen

Consciëntieuze kinderen streven naar perfectie en nemen met minder dan 100% (bij wijze van spreken) geen genoegen. Ze zetten alles op alles om uit te blinken en kunnen daardoor soms overkomen als controlegericht. Ze willen graag de touwtjes in handen houden, overtuigd van hun kennis en voorbereiding: "Ik heb het uitgezocht, dus ik weet wat ik doe."

Daarnaast zijn ze vaak gesloten en delen ze alleen wat strikt noodzakelijk is. Ze houden zich nauwgezet aan regels, die zij beschouwen als iets wat gevolgd moet worden. Hun motto zou dan ook kunnen zijn: "Regels zijn er niet voor niets." Ze zijn terughoudend in hun

communicatie en laten zelden in hun kaarten kijken, wat hen voor anderen soms moeilijk te doorgronden maakt.

Mate van geduld

Thomas Erikson vergelijkt het geduld van een consciëntieuze (blauwe) kind met een ton voorzien van een kraantje onderaan. Dat kraantje is voorzien met een ventiel, waarmee de blauwe persoon zelf de druk in zijn 'geduldston' kan regelen. Door kleine beetjes spanning of frustratie geleidelijk los te laten, blijft hij rustig en beheerst.

Afbeelding 5: Vat met ventiel

De kraan lekt echter continu: er sippelen voortdurend kleine druppels uit in de vorm van aanhoudend gemopper of geklaag. Voor buitenstaanders kan dit overkomen als gezeur, maar voor de blauwe persoon is dit een manier om zijn ongenoegen te uiten zonder de confrontatie op te zoeken. Omdat hij van nature terughoudend is, uit hij frustraties eerder verbaal dan via actie.

Hoewel dit gedrag soms irritatie kan oproepen, helpt het de blauwe persoon om zijn spanningen te reguleren en grotere uitbarstingen te voorkomen. Om hier efficiënter mee om te gaan, kunt u hem het best een gerichte tegenvraag stellen. Vraag bijvoorbeeld om concrete voorbeelden of suggesties voor verbetering. Grote kans dat hij al over een oplossing heeft nagedacht, maar een expliciete uitnodiging nodig heeft om die ook daadwerkelijk te delen.

2.3.4 The Big Five¹⁰

De persoonlijkheidstheorie van de Big Five is de meest gebruikte en best onderzochte persoonlijkheidstheorie ter wereld. Volgens deze theorie kunt u iemand zijn persoonlijkheid beschrijven in vijf dimensies. Deze dimensies zijn extraversie, vriendelijkheid, emotionele stabiliteit, zorgvuldigheid en openheid. Per dimensie kunt u hoog, laag of ergens tussenin scoren. Er zijn geen slechte scores.

Als leerkracht is het dus een must om een (werk)omgeving te creëren voor kinderen waarbij ze hun persoonlijkheid ten volste kunnen benutten. Hieronder vindt u een overzicht van deze dimensies en de kenmerken hiervan.

- Extraversie (vs. introversie)

Het is gemakkelijk te herkennen als 'iemand die energie krijgt van sociale situaties' (extravert) of net niet (introvert). U kan dit zien aan kinderen als ze echt energie krijgen van bij anderen

¹⁰ Gebaseerd op diverse bronnen zoals onder andere de website <https://wij-leren.nl/big-five-5.php> en het boek *Een kwestie van persoonlijkheid* van Jolet Plomp.

te zijn, door samen te spelen/werken. Dit zijn kinderen die sociale contacten nodig hebben om zich op hun best te voelen. Ze zijn erg spraakzaam, assertief en hebben een hoge mate van emotionele expressiviteit.

- Vriendelijkheid (vs. competitiviteit)

Kinderen die een hoge mate van vriendelijkheid vertonen, hebben vaak meer vertrouwen en tonen veel interesse in andere kinderen. Samen delen, elkaar troosten en samenwerken zijn eigenschappen die passen bij zeer vriendelijke persoonlijkheidstypen. Dit wordt gekenmerkt door kinderen die snel anderen gaan troosten, er zijn voor hen als ze het moeilijk hebben en niet het 'ik wil per se winnen' - gevoel hebben maar eerder 'zolang iedereen het maar naar zijn zin heeft'- gevoel.

- Emotionele stabiliteit (vs. snel bezorgd)

Kinderen die emotioneel sterk zijn nemen de tijd om zich op het hier en nu te concentreren en zich niet bezig te houden met mogelijke stress-veroorzakende factoren zoals schoolwerk, vrienden, hobby's enz. Ze kunnen goed onder druk presteren en zijn (in grote mate) stressbestendig. Ze weten ook hoe ze hun emoties het beste kunnen reguleren.

- Consciëntieusheid of zorgvuldigheid (vs. spontaniteit)

Deze kinderen hebben een hoge mate van bedachtzaamheid, goede impulscontrole en vertonen doelgericht gedrag. Kinderen die erg consciëntieus zijn, kunnen goed vooruit plannen en zich goed houden aan structuur, schema's en afspraken. Als er geen structuur is voorzien, zullen ze zelf structuur aanbrengen om het voor hen zo duidelijk mogelijk te maken.

- Openheid (vs. gesloten houding)

Deze kinderen kunnen goed creatief bezig zijn en beschikken over een grote portie fantasie. Ze hebben een grote belangstelling voor alles wat nieuw en anders is. Hierdoor beschikken ze over een avontuurlijke houding. Ze willen graag nieuwe dingen leren en zelf op onderzoek gaan.

2.3.5 Algemene conclusie

Na het grondig bestuderen en vergelijken van het PCM-model, het DISC-model, de humorale pathologie en het Big Five-model, valt het op hoe verschillend deze theorieën omgaan met het beschrijven en begrijpen van een persoonlijkheid. In het bijzonder bij kinderen – waar ontwikkeling en verandering centraal staan – is het belangrijk om te kiezen voor een model dat ruimte laat voor groei en de ontwikkeling respecteert.

Modellen zoals de humorale pathologie en het DISC-model beschouw ik als achterhaald en onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd. De humorale pathologie is gebaseerd op een verouderde visie die persoonlijkheid verklaart aan de hand van vier lichaamssappen, een idee dat niet strookt met moderne psychologische inzichten. Ook het DISC-model, hoewel het nog vaak gebruikt wordt in onderwijs- en bedrijfsmatige contexten, kent grote beperkingen. Het model deelt mensen – en in sommige toepassingen ook kinderen – in vier vaste kleurtypes in. Deze indeling doet volgens mij weinig tot geen recht aan de complexiteit en diversiteit van persoonlijkheden, zeker bij kinderen. Een mens is immers niet herleidbaar tot één dominante kleur of temperament, laat staan een kind dat nog volop in ontwikkeling is.

Het PCM-model is in tegenstelling tot de vorige modellen wel wetenschappelijk onderbouwd en biedt een interessante benadering van een persoonlijkheid via communicatieprofielen. Het model heeft ook praktische toepassingen in interactie en zelfinzicht van een kind. Toch heb ik ook hier bedenkingen. Door kinderen onder te brengen in een beperkt aantal types, blijft volgens mij het risico bestaan dat de unieke en veranderlijke aard van iemands persoonlijkheid niet ten volle erkend wordt. Vooral bij kinderen, wiens identiteit zich nog volop vormt, kan dit beperkend werken.

Door de verschillende modellen naast elkaar te leggen en hierover in gesprek te gaan met professor P. Kuppens, werd het voor mij duidelijk dat het Big Five-model het meest representatief is voor mijn onderzoek. Het Big Five-model vertrekt niet vanuit types, maar vanuit dimensies: vijf brede persoonlijkheidsstreken (extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid). Dit maakt het model flexibel en meer correct om toe te passen in het onderwijs.

Bovendien groeit en verandert de persoonlijkheid van kinderen doorheen de lagere school. Net om die reden acht ik het belangrijk om te werken met een model dat geen statisch beeld schetst, maar eerder de mogelijkheid biedt om veranderingen en evoluties in kaart te brengen. Het Big Five-model laat dit toe. Hierdoor sluit het volgens mij beter aan bij de persoonlijkheid van kinderen.

Kortom, vanuit een kritische blik en op basis van zowel literatuurstudie als advies van een expert, verkies ik het Big Five-model als basis voor mijn verdere onderzoek en als meest geschikte theorie voor het begrijpen van de persoonlijkheidsontwikkeling bij kinderen.

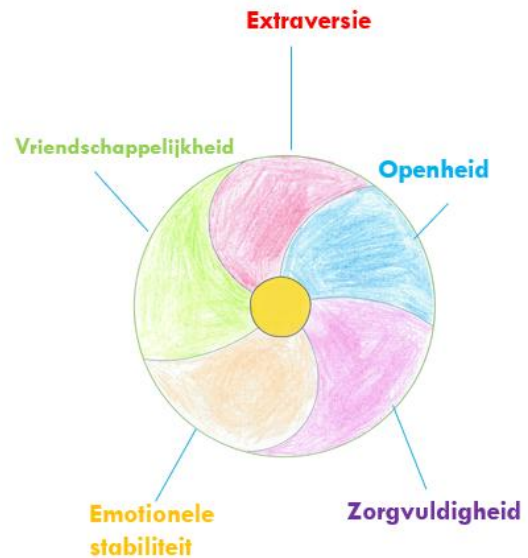
2.4 De persoonlijkheidsbloem

Dit complexe model (de Big Five) heb ik vertaald naar een visueel beeld van een bloem om te kunnen gebruiken in de lagere school bij kinderen van 6 tot 12 jaar. Ik heb voor de metafoor van een bloem gekozen omdat de persoonlijkheid groeit net zoals een bloem dat doet. Vanuit de theorie rond de persoonlijkheid van kinderen kan ik deze metafoor gebruiken.

Afbeelding 6: De persoonlijkheidsbloem

Een bloem begint eerst met een zaadje en groeit dan uit tot een mooie volwaardige bloem die bloeit en nog blijft groeien. Het begint dus allemaal bij het zaadje (**de kenmerken van de dimensies van een temperament** - nature). Dat zaadje groeit en hieruit komen er wortels tevoorschijn die zich beginnen te nestelen in de grond (temperamentskenmerken die zich ontwikkelen aan de hand van het speelgoed waarmee ze van nature gaan spelen, de interesses die ze van nature hebben enz.). In het zaadje zit ook al 'de bloem' (persoonlijkheid) maar dit is nog zeer primitief. Dit moet groeien door middel van een gezonde omgeving met veel licht, water, grondstoffen, mineralen enz.

Afbeelding 7: Verduidelijking van de betekenis van elk bloemblad

Uit dat zaadje komt dan uiteindelijk een mooie stengel. Die stengel groeit en groeit en aan die stengel komen er bladeren (beïnvloedingsmomenten). Sommige bladeren worden groot, andere blijven dan weer klein. Dit hangt allemaal af aan hoeveel zonlicht, wind, water, mineralen enz. (mate van impact) dit blad opneemt (**de omgeving** - nurture). Aan de steel komt er dan de eigenlijke bloem. Deze bloem is telkens mooi en heeft mooie bloemblaadjes. Aan de bloem zitten vijf blaadjes. Elk bloemblad stelt een kenmerk van de Big Five voor en de mate waarin dit aanwezig is bij het kind. Hoe dikker het bloemblad, hoe meer dit persoonlijkheidskenmerk aanwezig is in dit kind¹¹. Als het dus een dik bloemblad is, dan heeft dit kind eerder het kenmerk van de Big Five. Als het bloemblad eerder dun is, zal het eerder leunen naar de tegenpool van de Big Five.

Omdat elke bloem uniek is, is het zeer belangrijk om te weten hoe u elke bloem het best kan verzorgen. Sommige bloemen groeien graag in het bijzijn met anderen. Er zijn ook bloemen die dat niet zo graag hebben. Zij hebben geen nood aan andere bloemen om beter te groeien, ze staan graag ergens alleen in een wei zonder al te veel anderen rondom hen. Heel dit proces van het zaadje dat openbloeit en zich ontpopt, als het ware, tot een bloem is voor mij de definitie van een **persoonlijkheid** bij kinderen namelijk een product van zowel nature en nurture alsook de interactie tussen die twee.

Alhoewel ik de evolutie van een persoonlijkheid heb vertaald naar deze metafoer, is dit wel gebaseerd op allerlei bronnen. Het is ook dit model dat ik heb gebruikt om mijn onderzoek

¹¹ Verwijzing naar de uitwerking van het model. Als er een stelling past bij het kind, wordt deze stelling (in de vorm van een bloemblad) op het blad gelegd. Bijgevolg zal dit blad dus dikker worden. De volledige uitwerking van de *persoonlijkheidsbloem* vindt u terug in hoofdstuk 3.

vorm te geven. Ik ben me ervan bewust dat dit een zeer theoretisch concept is. Daarom ben ik dit model ook gaan uittesten in het Heilig Hart Instituut (Heverlee) in diverse klassen. Omdat kinderen van vijf à zes jaar volledig bezig zijn met hun ontwikkeling van temperament naar persoonlijkheid, wou ik dit model op hen testen. Zo kon ik zien of dit ook van toepassing is voor deze leeftijdsgroep. U kan de analyse van al deze klassen terug vinden onder hoofdstuk 3.3.

2.4.1 De evolutie van een persoonlijkheid

Zoals al eerder vernoemd, evolueert de persoonlijkheid van kinderen doorheen de levensjaren. Dit zal zo heel zijn of haar leven doorgaan. In het begin van de levensjaren, evolueert de persoonlijkheid sterk en naarmate de kinderen ouder worden, zullen hun persoonlijkheden meer matuur worden.

Als een kind wordt geboren spreken we echter niet van een persoonlijkheid maar eerder van een *temperament*. We blijven van deze term spreken tot ongeveer vijf à zes jaar, de leeftijd van een kind in het eerste leerjaar. In dit deel ga ik dieper in op de evolutie van een temperament naar een persoonlijkheid alsook mijn vertaling van de Big Five – die toch wel redelijk complex is – naar kinderen volgens een model.

2.4.2 Persoonlijkheden worden niet plots gevormd¹²

De overgang van temperament naar persoonlijkheid is een geleidelijk proces dat begint van de vroege kindertijd tot in de adolescentie. Temperament vormt als het ware de "biologische basis" van iemands latere persoonlijkheidskenmerken. In dit proces spelen zowel genetische aanleg als omgevingsfactoren (zoals opvoeding, ervaringen, schoolcontext en sociale relaties) een belangrijke rol.

Temperament volgens Rothbart

Mary Rothbart beschrijft temperament als een vroeg, aanwezig, relatief stabiel en individueel verschil in zowel zelfregulatie als reactievermogen. Deze zijn al waarneembaar bij baby's en jonge kinderen. Rothbart onderscheidt drie brede temperamentdimensies:

- **Extraversie** – neiging tot positieve affectie, activiteitsniveau, toenadering.
- **Negatieve affectiviteit** – vatbaarheid voor negatieve emoties zoals angst, verdriet, frustratie.

¹² Gebaseerd op het interview met P. Kuppens en diverse bronnen zoals het tijdschrift *BOOM* en het boek van Jolet Plomp *Een kwestie van persoonlijkheid*

- **Effortful Control** – het vermogen tot zelfregulatie, aandachtscontrole en inhibitie.

Deze dimensies vormen de vroege bouwstenen waarop later persoonlijkheidskenmerken van onder andere de Big Five gebaseerd zijn.

Overgang naar persoonlijkheid

Naarmate kinderen ouder worden, beginnen zich nieuwe alsook sociale vaardigheden te ontwikkelen. Ze vertonen meer en meer complexe vormen van zelfbewustzijn en gedrag. In deze fase worden de temperamentkenmerken duidelijker en ontwikkelen ze zich tot meer vaste persoonlijkheidstrekken.

De ontwikkeling van cognitieve functies, zoals reflectief denken en langetermijnplanning, speelt hierin een belangrijke rol. Ook sociale interactie beïnvloedt hoe temperament tot uiting komt en wordt bijgestuurd.

Koppeling met de Big Five

De Big Five persoonlijkheidstheorie – extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid – biedt een kader om een persoonlijkheid te beschrijven. Deze kenmerken bouwen in veel gevallen voort op temperamentskenmerken:

Temperament (Rothbart)	Persoonlijkheid (Big Five)
<i>Extraversie</i>	Extraversie
<i>Negatieve affectiviteit</i>	Emotionele (in)stabiliteit
<i>Effortful control</i>	Zorgvuldigheid
<i>(Invloed van de sociale omgeving)</i>	Vriendelijkheid en openheid

Extraversie (temperament) bij jonge kinderen voorspelt later vaak een hoge score op extraversie in de Big Five. Negatieve affectiviteit is dan weer een goede voorspeller voor de emotionele (in)stabiliteit van een persoon. In welke mate is een kind emotioneel stabiel?

Effortful control hangt sterk samen met de zorgvuldigheid en de zelfdiscipline van een kind. Vriendelijkheid en openheid ontwikkelen zich meer onder invloed van sociale en cognitieve factoren (zoals opvoeding, cultuur, ervaringen) en zijn minder direct afgeleid van een temperament.

Belang van ontwikkeling

Tijdens de eerste schooljaren van een kind, worden deze trekken steeds stabielier maar de persoonlijkheid blijft beïnvloedbaar. Kinderen leren namelijk omgaan met emoties, impulsen en hoe ze zich moeten gedragen in sociale situaties. Dit leidt tot een steeds meer ‘vollediger’ persoonlijkheidsprofiel. Toch blijft de invloed van het oorspronkelijke temperament herkenbaar – het bepaalt in grote mate de richting van de ontwikkeling.

Besluit

Temperament vormt de basis van een persoonlijkheid, maar het is in interactie met de omgeving dat deze kenmerken zich ontwikkelen tot de rijkere, complexere structuur.

Door de biologische basis van Rothbart te koppelen aan het meer ontwikkelde en gedetailleerde Big Five-model, ontstaat een sterk en wetenschappelijk onderbouwd beeld van hoe persoonlijkheid zich ontwikkelt vanaf de vroege kindertijd doorheen de lagere school.

2.5 Diversiteit en inclusie

In een klaslokaal zitten geen identieke leerlingen. Elk kind brengt zijn of haar eigen manier van denken, voelen en leren mee. Sommige kinderen zijn uitbundig en nieuwsgierig, anderen eerder teruggetrokken en bedachtzaam. Deze verschillen zijn niet storend of leuk of speciaal, maar vormen de kern van wie zij zijn: hun persoonlijkheid.

Wanneer u als leerkracht oog heeft voor deze unieke kenmerken, dan doet u veel meer dan enkel inspelen op gedrag of leerstijl. U erkent als het ware dat elk kind anders is – en precies daarin ligt de kracht van diversiteit en daarbij horend het creëren van een inclusieve leeromgeving. Werken met persoonlijkheid is dus ook werken aan diversiteit en op die manier bouwt u mee aan een onderwijs waarin elk kind zich gezien, begrepen en gewaardeerd voelt. Want zoals Michel Eyquem de Montaigne¹³ het ooit zei *“Et ne fut jamais au monde deux opinions pareilles, non plus que deux poils ou deux grains. Leur plus universelle qualité, c’est la diversité.”*¹⁴ oftewel *“Nooit in de wereld zijn twee adviezen gelijk, net zo min als twee haren of twee graankorrels. De meest universele kwaliteit is diversiteit.”*

2.5.1 Persoonlijkheid, de verbogen parel

*“Diversiteit is het besef dat elk individu uniek is en dat er verschillen tussen bepaalde groepen mensen zijn.”*¹⁵ Het is maar één van de vele omschrijvingen van diversiteit. Velen definiëren diversiteit als een ‘verscheidenheid’.

Diversiteit is eigenlijk het verschil tussen mensen op zowel zichtbaar als minder zichtbaar vlak. Onze zichtbare diversiteit vat het geslacht, de leeftijd en de etniciteit van mensen samen. Dit kan u visueel waarnemen van mensen.

Er is echter ook zoiets als de minder zichtbare diversiteit. Let op, hiermee wil ik niet zeggen ‘onzichtbare diversiteit’. U kan het wel nog altijd zien aan mensen maar het valt iets minder op. Hieronder valt de wensen, de behoeftes, de competenties maar ook de persoonlijkheid van mensen.

Veel mensen denken direct aan het economische, culturele of etnische aspect van diversiteit maar dit is niet alles. We verschillen in zoveel opzichten van elkaar, ook op persoonlijk vlak.

¹³ Michel Eyquem de Montaigne was een Franse essayist en filosoof. Hij leefde van 1533 tot 1592.

¹⁴ Opgehaald op <https://citaten.net/quotes/met-diversiteit.html>

¹⁵ Letterlijke definitie van de website <https://goeiezaak.com/blog/diversiteit-en-inclusiviteit-in-online-marketing-2/#:~:text=Diversiteit%20is%20het%20besef%20dat,gevoel'%2C%20en%20onderlinge%20verbondenheid.>

In dat opzicht is de persoonlijkheid van kinderen eigenlijk iets waar velen niet aan denken als het gaat over diversiteit. ‘Gebruik diversiteit als kracht. Zet dit in om het leren van kinderen beter te begeleiden’, zijn zinnen die in de opleiding hoog in het vaandel worden gedragen. Maar u kan op veel meer manieren de diversiteit in uw klas gebruiken, door onder andere te werken met de persoonlijkheden van kinderen. In dat opzicht is eigenlijk ‘de persoonlijkheid van kinderen’ iets dat veel (ten onrechte) vergeten wordt. Zo kunnen we stellen dat de persoonlijkheid van kinderen eigenlijk een verborgen parel is.

2.5.2 Persoonlijkheden includeren (UDL en BKD)

Inclusie en diversiteit zijn termen die veel samen gebruikt worden. Logisch want inclusie is de manier waarop u omgaat met de heersende diversiteit.

Inclusie betekent dat iedereen - ongeacht zijn achtergrond of huidige situatie - er als vanzelfsprekend bij hoort. De situatie die ontstaat wanneer iemand ervaart dat hij welkom is en contact kan maken met zijn omgeving. In eenvoudige woorden wil dit zeggen dat iedereen welkom is. U gebruikt de diversiteit dan als kracht en niet als last.

Eigenlijk op dezelfde manier zoals u nu al omgaat met andere vormen van diversiteit, zoals taal, cultuur of leerstijl. Binnen de pedagogie zijn hiervoor twee belangrijke kaders ontwikkeld: Universal Design for Learning (UDL) en binnenklasdifferentiatie (BKD). Deze benaderingen bieden concrete handvaten om in te spelen op de uiteenlopende noden en sterktes van elk kind – ook wat betreft hun persoonlijkheid.

I. Universal Design for Learning¹⁶

UDL staat voor Universal Design for Learning. Het vindt zijn oorsprong terug in de architectuur. Het is namelijk in eerste instantie ontworpen om een manier te zoeken waarop een gebouw toegankelijk is voor alle mensen. Zo hebben ze bijvoorbeeld een ‘oprijlaan’ voor mensen met een rolstoel gemaakt of maken ze aan de trap kleine ribbels zodat mensen met een visuele beperking de trappen kunnen voelen.

Vertaalt naar het onderwijs is UDL een kader dat helpt om flexibele leeromgevingen te ontwikkelen die toegankelijk en effectief zijn voor al uw kinderen. Dit kan zijn door kinderen die het moeilijk hebben te ondersteunen of ‘sterke’ kinderen te prikkelen met uitdagend materiaal.

Dit wil even goed zeggen dat u kinderen moet ondersteunen (en uitdagen) op basis van hun persoonlijkheden. Als u als leerkracht weet dat er een kind in uw klas zit (bv.) waarvan u ondervindt dat dit een natuurlijke leider is, dan is het aangewezen om hem de leiding te geven

¹⁶ Gebaseerd op het boek van onder andere Katrien Stuyven: *Binnenklasdifferentiatie in de praktijk*.

bij een groepswork en niet de tijdsbewaker. Zo kan u met andere woorden richtlijnen en maatregelen bieden die het onderwijs toegankelijker maken voor alle kinderen.

Ze staan achter het idee dat niet iedereen alles kan, 'one size *doesn't* fits all'. Zoals eerder vermeld is iedereen uniek en moeten we inspelen om de kinderen hun persoonlijkheden om hen zo te helpen ontplooien en zichzelf te worden.

II. Binnenklasdifferentiatie¹⁷

Het BKD staat voor binnenklasdifferentiatie. Dit is een model dat ernaar streeft om het maximaal leren te voorzien. De bedoeling is dat kinderen het maximale uit leren kunnen halen. Dit vergt een basisfilosofie van de leerkracht en vraagt een planmatige, proactieve en positieve uitwerking.

Om maximaal leren te bevorderen, kan u de onderlinge verschillen tussen kinderen inzetten als een hefboom om het leren te vergroten. In plaats van deze verschillen te beschouwen als obstakels die opgelost moeten worden, kan u ze benutten als kansen. Binnen dit model worden drie soorten verschillen tussen kinderen naar voren geschoven die belangrijk zijn voor het leerproces.

- Interesse: waarom leert een student? (interesses, relevantie, wat ze willen leren, talenten,...)
- Leerstatus: wat leert een student? (voorkennis, (on) kunde op cognitief, metacognitief en sociaal-affectief en (psycho)motorisch vlak)
- Leerprofiel: hoe leert een student? (op verschillende manier met de leerstof omgaan, tempo, omgeving,...)

Verschillen tussen leerlingen uiten zich op diverse manieren — soms duidelijk zichtbaar, soms subtiel en minder direct herkenbaar. Deze verschillen kunnen zich voordoen op cognitief, sociaal-emotioneel vlak of op het vlak van gedrag.

De basisfilosofie van binnenklasdifferentiatie rust op twee essentiële uitgangspunten. Ten eerste vertrekt de leerkracht vanuit de groeimogelijkheden van elk kind. Ten tweede staat niet het handboek of de leerstof centraal, maar de ontwikkeling en het leerproces van het kind. Dit houdt in dat de leerkracht aansluit bij wat het kind al beheerst, om van daaruit gerichte ondersteuning te bieden en verdere groei mogelijk te maken.

Deze visie is ook perfect toepasbaar op het gebied van persoonlijkheid. Wanneer een leerkracht gelooft in het groeipotentieel van elk kind én rekening houdt met de unieke persoonlijkheidskenmerken, ontstaat er ruimte voor meer doelgerichte en effectieve

¹⁷ Gebaseerd op het boek van onder andere Katrien Stuyven: *Binnenklasdifferentiatie in de praktijk*.

begeleiding. Of een kind nu nood heeft aan bevestiging, structuur, stimulans of autonomie, het inzicht in de persoonlijkheid maakt het mogelijk beter in te spelen op de noden van het kind.

Binnenklasdifferentiatie vraagt om een proactieve, positieve en planmatige aanpak. Concreet betekent dit dat bij het ontwerpen van lessen van meet af aan wordt nagedacht over de diversiteit binnen de klasgroep. Daarbij wordt niet alleen aandacht besteed aan zichtbare verschillen, maar ook aan minder opvallende aspecten, zoals de unieke persoonlijkheidskenmerken van het kind.

Als leerkracht kan u dus anticiperen op de aanwezige diversiteit in uw klas (proactief), ziet u verschillen als een meerwaarde en een kans om het leren te versterken (positief) en werkt u doelgericht en georganiseerd om deze aanpak haalbaar en efficiënt te maken (planmatig).

3. In de klas

3.1 Werking van het onderzoek

Het onderzoek bestaat uit twee delen. In het eerste deel kruist de klasleerkracht per kind aan hoe dat deze leerling zich gedraagt in de klas. Dit doet hij/zij voor elke dimensie van de Big Five. Elke dimensie is opgedeeld in 10 vakken met aan de uiteinden telkens het kenmerk van de Big Five en haar tegenpool.

De leerkracht schat dus op voorhand in wie deze leerling is. Dit gebeurt volledig anoniem, namen zullen niet worden opgevraagd of ergens worden opgeslagen. Om het onderzoek zo overzichtelijk mogelijk te laten verlopen, wordt er wel gevraagd om een klasnummer in te vullen.

In het tweede deel van het onderzoek, test ik mijn theoretisch concept – de voorstelling van de bloem - uit met elke leerling (die mag deelnemen). De gegevens die ik via de klasleerkrachten heb verkregen, worden niet op voorhand bekeken om beïnvloeding van het onderzoek/spel tegen te gaan. Als onderzoeker speel ik dus met elke leerling een stellingspel. Ikzelf heb hetzelfde formulier voor me liggen als dat de leerkracht voor het onderzoek invult. Na het spelen van het spel, duid ik de resultaten aan op het formulier en vraag ik aan de leerling zijn/haar klasnummer.

Nadien worden de gegevens van de klasleerkracht vergeleken met de gegevens van de onderzoeker. Liggen ze in dezelfde lijn of net niet? Hier worden dan conclusies uit getrokken.

Het spel bestaat uit een visuele voorstelling van een bloem waarbij de leerlingen 10 stellingen moeten beantwoorden per dimensie met ja/nee. Als de leerling akkoord gaat met de stelling (vraag met 'ja' beantwoorden), wordt hij/zij 'meer gelinkt' met het kenmerk van *the Big Five*. Dan legt de leerling de stelling op de bloem. Als het kind aangeeft dat hij/zij zich niet kan vinden in de stelling (of twijfelt), dan wordt deze stelling apart gelegd en niet op de bloem.

De stellingen zijn onderverdeeld in de verschillende leeftijdscategorieën van de lagere school (eerste graad, tweede graad en derde graad). De stellingen zijn dus aangepast aan de leeftijd van het kind maar het doel blijft hetzelfde ongeacht de verwoording van de stelling. De uitgeschreven versie hiervan vindt u bij *bijlagen*.

Na empirisch onderzoek kan ik stellen dat het spel een 10-15 minuten per kind duurt. Het invullen van het formulier, door de klasleerkracht, duurt slechts een tiental seconden per kind.

Al deze stellingen evenals het model, zijn nagekeken en verbeterd door kinder – en jongerenpsycholoog M. Tips. Het model en de theoretische achtergrond werden aangevuld en nagekeken door professor persoonlijkheidsleer (KUL) P. Kuppens.

De verkregen gegevens zullen op geen enkele manier openbaar worden gesteld. Dit heb ik duidelijk kenbaar gemaakt bij zowel de klasleerkracht, de ouders – via een brief en aan de kinderen zelf ook. Dit geldt ook voor de formulieren die de klasleerkracht invult.

De gegevens die ik heb verkregen door het spel (en alles daar bijhorend) zullen worden vernietigd nadat het onderzoek afgerond is. Zo kunnen er met de informatie geen individuele beoordelingen komen.

3.2 Interpretatie van de persoonlijkheidsbloem

Het model is zodanig ontwikkeld dat het handig is in gebruik. Het kan op een klein kwartier (hangt af van kind tot kind en van het leerjaar) een beeld vormen van dit kind. Dit beeld kan u dan gebruiken om uw lesactiviteiten en lesdoelen hierop op af te stemmen of om een reactie/gedrag van een kind in te schatten.

Om dit model te interpreteren en de ‘uitkomst’ hiervan, heb ik een handleiding ontwikkeld die u als leerkracht kan gebruiken om de bloem, die het kind legt, te analyseren. Deze handleiding kan u terugvinden in *bijlage*.

3.2.1 Aflezen van de persoonlijkheidsbloem

Er zijn veel verschillende bloemopstellingen (met een verschillend aantal bladeren per onderdeel van de Big Five) die u kan leggen.

Hierdoor is het haast onmogelijk om elke verschillende combinatie te verduidelijken. Daarom vindt u op de volgende pagina's per dimensie een verduidelijking van wat de sterktes zijn per dimensie, hoe u dit kan opmerken (in de klas) en hoe u de leerling kan helpen om hierin te groeien.

De mate waarin u het kind al dan niet hoog scoort op het kenmerk van de Big Five, kan u aflezen aan de hand van het aantal stellingen dat bij hem/haar past:

Aantal stellingen op de bloem	Plaats op het spectrum
0 – 3	Eerder de tegenpool van het Big Five kenmerk
4 – 6	Neutraal (situatieafhankelijk)
7 – 10	Eerder het kenmerk van de Big Five

Met deze tabel is het dus mogelijk om het aantal bloembladeren te interpreteren. Waar dat het kind zich ook bevindt op het spectrum (per onderdeel) geen enkel kenmerk of tegenpool is fout of slecht.

Ik werkte dus met afgebakende gegevens. Een kind dat minder dan drie stellingen kan plaatsen op de bloem wordt dus volgens het model beschouwd als de tegenpool van het Big Five – kenmerk. Een kind dat tussen de vier à zes stellingen kan leggen op de bloem, kan zowel de tegenpool alsook het Big Five – kenmerk vertonen. Het is dan de taak van een leerkracht om dit kind verder te observeren in de klas om een zo volledig mogelijk beeld te vormen.

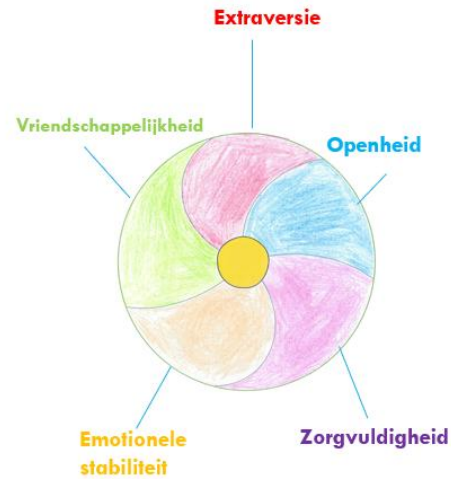
Als een kind meer dan zes stellingen op de bloem kan plaatsen, kan u spreken van een kind dat eerder leunt naar het Big Five – kenmerk. Dit is slechts een momentopname en is situatiegebonden. Hiermee wil ik zeggen dat het belangrijk is om te weten dat dit niet de totale beeldvorming van de persoonlijkheid van een kind in kaart brengt. Dit gaat gepaard met observaties, toetsresultaten, speelplaatstoezichten enz.

In de handleiding voor de leerkrachten (*zie bijlage*) kan u bij elk kenmerk van de Big Five, de tegenpool alsook het kenmerk terugvinden in een pijl. Zo kan u telkens zelf aanduiden waar dit kind zich op elk onderdeel van de *Big Five* vindt.

De persoonlijkheid van een kind in de lagere school (6 tot 12 jaar) is niet statisch maar evolueert doorheen de jaren. Daarom zijn de resultaten die u bekomt niet bindend en zou u idealiter deze test drie keer per jaar moeten doen. In het begin van het schooljaar, rond januari/februari en uiteindelijk in mei/juni. Zo heeft u een volledig zicht op de persoonlijkheid van het kind (op die leeftijd).

Om elk kind optimaal te kunnen integreren in het onderwijs, is het van cruciaal belang om ze eerst te kunnen herkennen in de klas. Hieronder vindt u elk kenmerk (en tegenpool) van de Big Five uitgelegd, hoe u dit kan herkennen in de klas en enkele tips waarmee u aan de slag kan om de persoonlijkheid van het kind te benutten. Zo kan u dit kind tot maximaal leren brengen.

Elk kenmerk van de *Big Five* heb ik telkens onderverdeeld in de kleuren die ik ook gebruikt heb in mijn model. Een overzicht van de kleuren kan u hiernaast nog eens terugvinden.

3.2.2 Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas¹⁸: **extraversie**

Extraversie

Sterktes van kinderen die extravert zijn

Extraverte kinderen zijn vaak sociaal sterk, energiek en enthousiast. Ze vinden het zalig op in omgevingen te komen waar ze met anderen kunnen samenwerken. Het voortouw nemen bij gespreken en beslissingen vinden ze de max.

Ze zijn (erg) spraakzaam, zoeken verbinding en brengen leven in de klas. Hierdoor hebben ze ook zeer authentieke emoties en maken graag veel vrienden.

Kortom, ze krijgen veel energie van met anderen te werken/spelen/leren enz. en uiten deze energie ook.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Extraverte kinderen vallen op door hun spraakzaamheid en enthousiasme.

Ze nemen vaak spontaan het woord tijdens klassikale gesprekken, reageren snel op vragen en tonen zich actief in groepsactiviteiten. Ze zijn graag betrokken bij sociale situaties, zoeken voortdurend contact met klasgenoten en functioneren goed in levendige klasomgevingen.

¹⁸ De theorie waarop de leerkracht het Big Five kenmerk kan integreren in de klas is gebaseerd op verschillende bronnen zoals het boek van Jolet Plomp, *Een kwestie van persoonlijkheid*, het interview met M. Tips en andere (elektronische) bronnen zoals bijvoorbeeld *De Podcast Psycholoog* van Marissa van der Sluis.

Tijdens bijvoorbeeld hoekenwerk kiezen ze eerder voor samenwerking dan voor een individuele opdracht. Ze kunnen ook wat ongeduldig zijn wanneer er langdurig stil gewerkt moet worden en hebben meer baat bij afwisseling en beweging dan introverte kinderen.

Een extravert kind zal bijvoorbeeld enthousiast zijn om de klas te begeleiden naar de turnzaal of zich kandidaat stellen voor een spreekbeurt zonder aarzeling.

Hoe kan u een extravert kind helpen groeien?

Tegen veel extraverte kinderen wordt vaak gezegd dat ze rustiger moeten zijn of dat ze kalmer moeten zijn. Het is niet de bedoeling om deze kinderen hun enthousiasme de kop in te drukken. Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Bied extraverte kinderen manieren om hun energie kwijt te kunnen

Hierdoor voelen ze zich betrokken en krijgen ze verantwoordelijkheid die hen motiveert. U kan ze op weg sturen om iets te gaan halen, geef ze enkele (actieve) klastaken enz.

2. Leer hun om naar anderen te luisteren

Veel extraverte kinderen hebben zelf veel te vertellen waardoor ze anderen soms niet laten uitspreken of naar hen luisteren. U kan hen laten luisteren door gerichte klassikale afspraken en feedback te leren geven.

3. Voorzien momenten van beweging en expressie

Deze kinderen hebben nood aan beweging. Voorzien op tijd en stond een bewegingstussendoortje, een leuke werkvorm zoals een loopdictee enz.

Introversie (tegenpool extraversie)
--

Sterktes van kinderen die introvert zijn

Kinderen die introvert zijn, zijn meestal rustig van aard. Dit komt omdat ze niet de noodzaak hebben om sociaal te zijn naar anderen.

Ze kunnen heel goed alleen zijn. Ze kunnen zich goed afzonderen van een groep en gelukkig zijn zonder dat ze anderen nodig hebben.

Meestal zijn introverte kinderen 'denkers'. Ze denken eerst goed na voor dat ze iets gaan doen. Dit komt omdat ze liever met hun gedachten bezig zijn dan dat ze moeten praten met/tegen anderen.

Hierdoor ze zijn ook zeer fantasierijk en maken ze weloverwogen keuzes.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Introverte kinderen vallen niet altijd meteen op. Ze zijn vaak rustig, observerend en trekken zich liever terug dan dat ze de aandacht zoeken.

In de klas uit zich dat bijvoorbeeld in het liever luisteren dan praten tijdens groepswerken. Ze werken graag zelfstandig en voelen zich prettiger in kleine groepjes dan in grote, drukke groepen met veel kinderen. Introverte kinderen zijn niet hetzelfde als kinderen die verlegen of onzeker zijn, maar ze gaan op een andere manier om met prikkels uit zijn/haar omgeving.

Ze hebben ook vaak enkele vrienden waar dat ze heel erg aan gehecht zijn. Ze voelen niet de noodzaak om aan iedereen te vertellen wie ze zijn maar kiezen (zorgvuldig) enkele kinderen uit waaraan ze hun gedachten kwijt kunnen. Waar extraverte kinderen energie halen uit sociale interactie, laden introverte kinderen juist op door rust en alleen-tijd.

Let dus op de stille krachten in uw klas – ze hebben vaak veel te bieden, als u de ruimte geeft om op hun eigen tempo te groeien.

Hoe kan u een introvert kind helpen groeien?

Het is niet de bedoeling om introverte kinderen extravert te maken. Hierdoor geraken ze enkel gefrustreerd. Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Respecteer de behoefte aan stilte

Gun introverte kinderen momenten van rust zonder ze te forceren om sociaal te zijn. Stilte is voor hen geen probleem, maar een manier om op te laden.

2. Gebruik kleine groepjes (waar mogelijk)

Introverte kinderen komen vaak beter tot hun recht in duo's of kleine groepjes dan in grote klasgesprekken of groepsopdrachten.

3. Zet hun unieke talenten in de kijker

Veel introverte kinderen zijn goed in observeren, analyseren of creatief werk. Geef ze kansen om hierin te schitteren, bijvoorbeeld via schrijfopdrachten, kunst, of onderzoekstaken (portfolio, voorbereiding van een spreekbeurt enz.)

3.2.3 Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: *emotionele stabiliteit*

Emotioneel stabiel

Sterktes van kinderen die eerder emotioneel stabiel zijn

Emotioneel stabiele kinderen zijn veerkrachtig, evenwichtig en kunnen goed omgaan met spanning of tegenslag.

Ze zijn meestal kalm, optimistisch en blijven rustig in onvoorspelbare situaties zoals een plots brandalarm of verandering van de dagplanning.

In de klasgroep zijn deze kinderen een stabiele factor. Dit wil zeggen dat ze rustig blijven en beheerst. Ze zijn ook lankmoedig wat ervoor zorgt dat deze kinderen tijdens ruzies minder snel in paniek slaan of overdreven boos worden.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen blijven rustig bij veranderingen of moeilijke opdrachten. Als er een toets wordt aangekondigd of als een groepslid iets vergeet, behouden ze overzicht en panikeren niet.

Ze vangen anderen op die het moeilijk hebben en kunnen relativeren als iets misloopt. Bij conflicten blijven ze vaak rustig of proberen ze diplomatisch op te treden. Ze hebben geen intense emotionele uitbarstingen en zoeken constructieve oplossingen.

Deze kinderen kunnen, als ze zelf betrokken zijn in een ruzie, op een kalme, beheerste manier vertellen wat er misliep of waardoor er een conflict is ontstaan. Ze zijn zelden het middelpunt van drama, maar wel vaak diegene die bemiddelt of de sfeer herstelt.

Hoe kan u een emotioneel stabiel kind helpen groeien?

Emotionele kinderen zijn erg goed in het bemiddelen maar kunnen ook soms de gevoelens van anderen kinderen moeilijk plaatsen. Dit kan voor misinterpretaties zorgen van emoties wat weer kan leiden tot meer drama en onrust. Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. **Geef ze (een) verantwoordelijkheid**

Deze kinderen kunnen verantwoordelijk om met opdrachten. Laat hen bijvoorbeeld helpen bij de klasorganisatie of als klasafgevaardigde optreden.

2. **Zet hen in als bemiddelaar en rolmodel**

Laat hen vertellen hoe ze omgaan met fouten of stress. Zo kunnen ze anderen inspireren en helpen. Bij ruzies/conflicten kan u ze inzetten als iemand die beide partijen dichter bij elkaar kan brengen.

3. **Verstrek hun inzicht in gevoelens maar blijf die van hen ook respecteren**

Help hen hun empathie nog verder te ontwikkelen via rollenspel of boeken. Zo gaan ze makkelijker anderen kunnen helpen en een veilig haven zijn voor kinderen die het nodig hebben.

Emotioneel instabiel of eerder bezorgd (tegenpool emotioneel stabiel)
--

Sterktes van kinderen die eerder bezorgd zijn

Gevoelige kinderen (kinderen die vaak bezorgd zijn) zijn vaak intuïtief, empathisch en beleven hun emoties intens.

Ze hebben een fijngevoelig inlevingsvermogen, wat hen helpt om anderen diepgaand aan te voelen en zorgzaam te zijn.

Ze reageren sterk op hun omgeving, wat hen opmerkzaam maakt. Hun gevoelens zijn ook vaak ongeremd wat maakt dat ze 'puurder' zijn.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Gevoelige kinderen kunnen snel overweldigd raken bij drukte, feedback of conflict. De feedback hoeft soms niet eens negatief zijn. Door de terugslag (van bijvoorbeeld een spreekbeurt) kunnen ze emotioneler reageren op neutrale of zelfs positieve feedback.

Ze huilen sneller of trekken zich terug bij spanning. Een strenge opmerking kan hen diep raken, zelfs al is die mild bedoeld. Maar ze hebben ook een sterk inlevingsvermogen: ze merken als eerste dat iemand verdrietig is of voelen spanningen in de groep aan.

Ze kunnen erg geraakt worden door verhalen of films en verwerken ervaringen op een diepe, meer intensere manier. Hun gevoeligheid maakt hen erg betrokken bij wat er gebeurt, al uit zich dat niet altijd positief in de (klas)context.

Hoe kan u een bezorgd kind helpen groeien?

Bezorgde kinderen zijn niet per se altijd 'weners' of 'instabiele kinderen'. Ze verwerken bepaalde prikkels op een andere, meer emotionele manier. Belangrijk is dat u de gevoelens

van dit kind erkent en niet probeert te onderdrukken. De gevoelens mogen er zijn, de mate van intensiviteit moet soms aangepast worden.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. **Voorzien een veilige omgeving waar iedereen zichzelf kan zijn**

Een rustige sfeer helpt hen namelijk tot rust komen. Hierdoor zijn ze vrij van prikkels en kunnen ze zich volledig focussen op hun emoties.

2. **Leer hen emoties te benoemen en te reguleren**

Gebruik bijvoorbeeld een emotiehoek, kleurkaarten of rustige ademhalingsoefeningen om een kind terug tot rust te laten komen.

3. **Gebruik zachte communicatie met genoeg positieve bevestiging**

Vermijd harde taal en spreek vanuit empathie. Zorg ook voor voldoende positieve feedback. Zo groeit hun zelfvertrouwen in stressvolle situaties.

3.2.4 Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: *zorgvuldigheid*

Zorgvuldigheid

Sterktes van kinderen die zorgvuldig zijn

Zorgvuldige kinderen zijn georganiseerd, betrouwbaar en plichtsbewust.

Ze zijn vaak zelfstandig, houden van structuur en hebben oog voor detail. Als er geen structuur heerst in de klas, gaan ze zelf op zoek naar manieren om structuur voor hunzelf te creëren.

Ze maken hun taken af, plannen goed en werken netjes. Ze zijn ook erg ambitieuw. Het goed willen doen, zit in hen. Kinderen die zorgvuldig zijn, stellen ook doelen voor hunzelf op. Zo weten ze waar ze naartoe willen werken en op welke manier ze dit gaan doen.

Deze kinderen kunnen echte rustpunten zijn in een dynamische klas.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Zorgvuldige kinderen houden van duidelijkheid en voorspelbaarheid.

Ze zijn vaak als eerste klaar met hun weektaak, houden hun bank netjes en herinneren de leerkracht aan afspraken of deadlines. Deze kinderen nemen verantwoordelijkheid voor hun

werk en voelen zich ongemakkelijk bij chaotische situaties of onduidelijke opdrachten. Ze raken bijvoorbeeld snel gefrustreerd als het materiaal niet op orde is of als groepsleden hun deel niet doen.

Toch zijn ze vaak bereid om extra moeite te doen om het geheel in goede banen te leiden. Als dit te veel voorkomt, kunnen ze overkomen als een 'controle freak'. Ze streven er ook naar om goede resultaten te behalen. Wat goed voor hen is, bepalen ze zelf. Het kan zelfs zo ver gaan dat, als ze hun doel niet halen, er ongelukkig, kwaad of verdrietig van worden.

Hoe kan u een zorgvuldig kind helpen groeien?

Op het eerste gezicht lijken dit droomkinderen om in jouw klas of thuis te hebben. Ze doen wat hun gevraagd wordt, letten goed op, werken zelfstandig en houden zich aan afspraken.

Alhoewel deze kinderen misschien goed zijn in het organiseren, kunnen ze zichzelf wel veel druk opleggen om goed te presteren of om te voldoen aan (hun) verwachten.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. **Stimuleer flexibiliteit via speelse opdrachten**

Bied ruimte om te oefenen in loslaten door creatieve of minder gestructureerde taken. Zo leren ze een andere manier van werken kennen.

2. **Gebruik hen als voorbeeld voor klasorganisatie**

Laat hen helpen bij routines zoals materiaal verdelen of agenda nakijken. Zo modeleren ze het naar de kinderen toe die hier nog wat moeite mee hebben.

3. **Let op voor perfectionisme**

Laat hen inzien dat fouten mag en kan. Ze kunnen niet alles van de eerste keer juist doen. Begeleid hen hierin.

Spontaniteit (tegenpool zorgvuldigheid)

Sterktes van kinderen die spontaan zijn

Spontane kinderen zijn flexibel, creatief en energiek. Ze kunnen goed omgaan met onverwachte situaties, denken buiten de lijnen en brengen vaak speelsheid en verbeelding (in de klas).

Ook zijn ze meestal impulsief (in de positieve zin van het woord) en kunnen dus verrassende ideeën aandragen. Ze zijn echte 'doeners'. Ze willen heel graag van alles doen en zijn dus daarvoor erg gemotiveerd. Om goed te kunnen functioneren hebben ze weinig orde nodig.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Spontane kinderen werken vaak snel en met veel enthousiasme, maar soms zonder een duidelijk plan.

Ze zijn vindingrijk tijdens hoekenwerk of creatieve opdrachten en houden ervan als er ruimte is voor improvisatie. Muzische vorming en andere creatieve lessen vinden ze tof omdat ze daar minder orde heerst dan bij 'gewone lessen' zoals taal of wiskunde. In gesprekken springen ze van de hak op de tak, maar brengen originele invalshoeken aan. Ze vergeten soms materiaal of taken, maar kunnen dan met charme en humor de situatie relativeren. Tijdens een project denken ze minder aan planning, maar kunnen ineens met een briljant idee komen waar niemand aan dacht.

Ze raken wel snel afgeleid en het is dus nodig om ze soms terug bij de les te roepen, maar zijn tegelijk vaak initiatiefrijk en levendig aanwezig.

Hoe kan u een spontaan kind helpen groeien?

Spontane kinderen hebben niet veel nood aan orde en kunnen soms ook niet goed inzien waarom u nu juist met een lat (bijvoorbeeld) de persoonsvorm moet aanduiden. Zo kan de omgeving van het kind zich storen aan de losse, ontspannen, rommelige manier van werken.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Oefen op plannen en organiseren

Maak samen met de kinderen een planning maar laat ook ruimte voor eigen inbreng. Organiseer ook Blitzbezoeken (korte, snelle bezoeken) om een stand van zaken te maken.

2. Zorg voor creatieve opdrachten of alternatieve manieren

Door creatieve opdrachten in te zetten, laat u hen hun sterktes inzetten en voorkomt u dat de kinderen zich gaan vervelen.

3. Geef complimenten

Benoem het creatief denken van het kind. Zo gaan ze niet het gevoel krijgen dat ze hun spontaniteit moeten onderdrukken 'omdat het fout is'.

3.2.5 Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: *vriendelijkheid*

Vriendelijkheid

Sterktes van kinderen die vriendelijk zijn

Eerder vriendelijke kinderen zijn warm, empathisch en zorgzaam. Ze hebben oog voor anderen, helpen spontaan en streven naar harmonie in de groep.

Ze zijn vaak goede bruggenbouwers in conflictsituaties en bevorderen een fijne klasdynamiek. Dit zijn kinderen die we makkelijk onder de term 'aardig' kunnen plaatsen. Ze zullen er altijd alles aan doen om conflicten te vermijden in de groep soms zelfs ten koste van hun eigen mening.

Als iemand toch een probleem heeft met dit kind, zijn ze erg vergevingsgezind en blijven ze niet snel kwaad of verdrietig. Dit om te voorkomen dat er nog conflicten worden uitgelokt.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen tonen oprechte zorg voor anderen. Ze zullen hun klasgenoot bijvoorbeeld troosten bij verdriet, spontaan hulp aanbieden bij een moeilijke taak of tussenkomen bij een ruzie. Dit doen ze om te bemiddelen.

Ze houden rekening met anderen bij het kiezen van partners of activiteiten, en zoeken vaak naar consensus. Als iemand wordt uitgesloten, zullen zij dit opmerken en proberen de ander te betrekken.

Ze nemen vaak ook de rol van 'zorgende leider' op zich, bijvoorbeeld door jongere leerlingen te begeleiden of het bord te wissen zonder dat het gevraagd wordt. Eerder vriendelijke kinderen vertrouwen heel snel anderen, zowel kinderen als volwassenen. Ze heten ze snel welkom in de groep en proberen om er direct een band mee op te bouwen.

Hoe kan u een vriendelijk kind helpen groeien?

Deze kinderen kunnen heel vriendelijk zijn maar dit kan ervoor zorgen dat ze hun mening en hun ideeën gaan wegcijferen voor de groep. De groep primeert boven hun eigen belang en gevoelens. Ze zullen er alles aan doen zodat iedereen zich in de groep goed voelt.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. **Leer hen grenzen stellen**

Bespreek dat zorgen voor anderen belangrijk is, maar dat ze zichzelf ook mogen beschermen en 'nee' mogen zeggen. Leer hen, door middel van bijvoorbeeld een rollenspel, dat ze soms 'egoïstisch' mogen zijn en zo voor zichzelf opkomen.

2. **Gebruik hun zorgzaamheid als kracht**

Zet hen bijvoorbeeld in een groep waar dat een kind zit dat het wat moeilijk heeft met de opdracht (door een taalachterstand, leerstoornis enz.). Ze zullen er alles aan doen om hem/haar zo optimaal mogelijk te helpen.

3. **Waak ervoor dat ze zich niet wegcijferen**

Let ervoor op dat ze niet uit de groep worden 'geduwd' omdat ze 'iedereens vriend willen zijn'. Sommige kinderen (vooral competitieve kinderen) hebben hier een hekel aan en zullen dit ook tegen hen zeggen.

Competitiviteit (tegenpool vriendelijkheid)

Sterktes van kinderen die competitief zijn

Kinderen die eerder competitief zijn kunnen sterk kritisch denken, grenzen aangeven en rechtvaardigheid nastreven.

Ze durven hun mening te geven en kunnen goed voor zichzelf opkomen, wat belangrijk is voor zelfontwikkeling en assertiviteit. Ze zijn vaak ook erg ambitieus. Dit wil zeggen dat ze graag iets willen bereiken voor hun werk (medaille, goede punten enz.).

Als ze nieuwe mensen willen leren kennen (ze komen bijvoorbeeld in een nieuwe klasgroep) dan stellen ze zich afwachtend op. Ze willen graag eerst weten wat voor een soort mensen dit zijn vooraleer ze met hen gaan praten.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen zijn niet bang om in discussie te gaan over regels of beslissingen die zij oneerlijk vinden of waar dat ze niet achter staan. Ze zullen eerder 'waarom?' vragen dan klakkeloos te volgen. Bij groepsopdrachten bijvoorbeeld kunnen ze conflicten veroorzaken door hun sterke mening en het 'tegenwerking'.

Dit kan er soms wel voor zorgen dat ze met verrassend goede argumenten aankomen. Ze durven de leerkracht, ouder(s) enz. op fouten wijzen en zijn gevoelig voor (on)rechtvaardigheid. Als bijvoorbeeld een leerling meer aandacht krijgt, zullen zij dat benoemen.

Dit gedrag kan uitdagend lijken, maar komt vaak voort uit een sterk gevoel voor autonomie en helder denken.

Hoe kan u een competitief kind helpen groeien?

Deze kinderen kunnen makkelijk bestempeld worden als ‘arrogant’ of ‘egocentrisch’ maar vaak hebben deze kinderen dit ook niet door. Ze hebben het zo niet nauw met wat de ander denkt of wat de ander voelt. Alhoewel assertiviteit heel belangrijk is in de ontwikkeling van het kind, moeten er wel grenzen worden aangegeven.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Bied duidelijke grenzen

Kinderen die grenzen krijgen, zullen ze ook respecteren. Geef duidelijk aan wanneer ze hun mening mogen geven en wanneer niet a.d.h.v. een eventueel beloningssysteem.

2. Leer hen hoe ze hun feedback op een constructieve manier moeten geven

Modelleer zelf hoe ze feedback moeten geven doormiddel van de ‘ik-boodschap’ en de focus op het concreet omschrijven van het gedrag.

3. Gebruik hun assertieve gedrag positief in een groepswerk

Geef hen een rol als woordvoerder of groepsleider waarbij hun sterke mening helpt om de groep vooruit te brengen. Laat hen de taken verdelen binnen de groep maar ga als leerkracht ook regelmatig kijken naar de samenwerking binnen de groep.

3.2.6 Integreren van het Big Five- kenmerk in de klas: [openheid](#)

Openheid

Sterktes van kinderen die open zijn

Kinderen met een hoge openheid zijn nieuwsgierig, creatief en leergierig. Ze denken graag na over nieuwe ideeën, stellen originele vragen en houden van fantasie en verbeelding.

Deze kinderen staan open voor nieuwe ervaringen en leren op een verkennende manier. Over nieuwe culturen, landen, eetgewoontes enz. leren vinden ze heel fijn. Ze hebben een rijke verbeelding die ze al te graag inzetten om alledaagse dingen (zoals vraagstukken, dictees enz.) naar hun eigen hand te zetten.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen vallen op door hun brede interesses en hun liefde voor verkennen en experimenteren. Tijdens een projectwerk willen ze vaak dieper graven of net een aparte invalshoek kiezen. Bij een schrijfo opdracht gebruiken ze levendige taal of verrassende perspectieven.

Ze kunnen zich verliezen in boeken of ideeën die hen fascineren. Ze stellen filosofische of verrassende vragen, zoals: "Wat als dieren konden praten?" of "Waarom is blauw geen warme kleur?". Als ze zich zouden kunnen vervelen, houden ze ervan om uitdagende vragen te stellen en dit te onderzoeken.

In hoekenwerk kiezen ze vaak voor de ontdekhoek of proefjes, en ze kunnen heel enthousiast worden van nieuwe thema's. Ze tonen een natuurlijke verwondering die aanstekelijk werkt voor anderen. Ze proberen ook anderen te betrekken in hun manier van werken en openheid naar de wereld.

Hoe kan u een open kind helpen groeien?

Deze kinderen lijken een plezier om in uw klas te hebben of om mee te werken en dat zijn ze ook. Ze zijn fantasierijk, leergierig, onderzoekend ... Doordat ze graag veel nieuwe dingen proberen, is het soms wel moeilijk voor hen om bepaalde dingen (zorgvuldig) af te werken. Soms hebben ze wilde ideeën om een probleem op te lossen, maar zijn deze gewoon fout of niet realistisch. Het is belangrijk, voor hen, om in te zien dat 'nieuw' niet altijd beter is. Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Stimuleer out – of – the – box denken

Laat brainstormsessies toe waarin alle ideeën welkom zijn, zonder een directe vorm van evaluatie. Laat hen hun wilde ideeën opschrijven (of benoemen) en maak dan nadien met hen een realistische inschatting van wat haalbaar is en wat niet.

2. Bied ruimte voor verkenning en keuze

Geef hen bijvoorbeeld keuzethema's of laat hen een eigen onderzoeksvraag formuleren. Het kan ook kleiner. Daag hen uit om bij een rekenoefening een andere oplossingsstrategie te bedenken en te verantwoorden. Hierdoor prikkelt u hun nieuwsgierigheid en hun fantasie.

3. Waardeer hun originele bijdragen en gebruik ze als inspiratiebron

Benoem hun creativiteit expliciet, zodat ze deze als waardevol blijven ontwikkelen. Zo kunnen ze ook anderen, die eerder gesloten zijn, inspireren en er zo misschien wel voor zorgen dat ze een meer open houding ontwikkelen.

Sterktes van kinderen die gesloten zijn

Kinderen met een gesloten houding zijn realistisch, gestructureerd en hechten waarde aan veiligheid en duidelijkheid. Ze zijn trouw aan routines, zorgvuldig met tradities en voelen zich goed bij bekende patronen. Als er een probleem is, kunnen ze kalm blijven en praktisch nadenken over een oplossing.

Doordat ze eerder een gesloten houding hebben, gaan ze uit van feiten en stellen ze zich conservatiever¹⁹ op naar anderen toe.

Hoe kan u dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen voelen zich veilig bij voorspelbaarheid en vaste routines. Ze houden van duidelijkheid, zoals een vast dagschema, en raken uit balans als er onverwachte veranderingen zijn.

Ze kiezen bijvoorbeeld bij het hoekenwerk vaak voor vertrouwde opdrachten zoals het leeshoekje of puzzels. Tijdens creatieve opdrachten vragen ze vaak: “Mag ik dat wel zo doen?” of “Wat moet ik precies maken?”. Bij nieuwe thema's wachten ze af tot ze zien wat er verwacht wordt, en ze komen meestal tot bloei als ze weten wat er komt. Bij discussies houden ze dan weer vast aan wat ‘logisch’ of ‘correct’ is, eerder dan speculatief of abstract denken. Tijdens de lessen rekenen, gaan ze ook de regels gebruiken die ze aangeleerd krijgen (ook al zijn er soms verschillende rekenwijzen mogelijk).

Hoe kan ik een gesloten kind helpen groeien?

Gesloten kinderen kunnen soms overkomen als kinderen die niet willen veranderen, als tegendraads of koppig. Voor deze kinderen is het gewoon geen evidentie dat er van het ene moment op het andere van alles veranderd of dat er verschillende oplossingen mogelijk zijn.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Voorzie voorspelbare routines en structuren

Voorzie een dagplanning die u visueel op het bord hangt en overloop dit ook met hen. Zo weten ze heel goed wat er gaat komen. Bekijk ook samen de planning (of spel ze samen op). Zo weten ze wat ze moeten doen tegen welke dag.

2. Geef duidelijke instructies bij open opdrachten

¹⁹ Meer behouden, eenzijdiger, traditioneler in het denken en handelen.

Ze vinden het moeilijk om in het wilde weg een opdracht te volbrengen. Voorzie een voorbeeld, een houvast waarnaar ze terug kunnen koppelen.

3. Introduceer nieuwe dingen stap voor stap

Als u iets nieuw wil proberen, breng dit dan in stapjes aan. Begin niet direct met die nieuwe anders kunnen ze het gevoel krijgen dat ze verdrinken in de hoeveelheid aan nieuwe informatie die ze binnenkrijgen.

3.2.7 Besluit

De Big Five-persoonlijkheidskenmerken – extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid – vormen een waardevol instrument om de diversiteit in persoonlijkheden van kinderen in de lagere school beter te begrijpen en er bewust mee om te gaan binnen de klascontext.

Door inzicht te krijgen in deze vijf dimensies, kunnen leerkrachten, orthopedagogen enzovoort gericht inspelen op de sterktes en noden van een kind, zowel op sociaal-emotioneel vlak als op het gebied van leren en functioneren in de klasgroep.

Zoals hierboven werd toegelicht, bestaan er meerdere manieren om elk Big Five-kenmerk bij leerlingen te herkennen. Het gebeurt dus niet alleen door observatie, maar ook door gesprekken, klasactiviteiten en het zorgvuldig opvolgen van het gedrag van leerlingen in uiteenlopende situaties. Omdat persoonlijkheid zich op verschillende manieren kan uiten en sterk beïnvloed wordt door context en ontwikkelingsfase, is het van cruciaal belang om ook hiervoor oog te hebben. Een kind dat bijvoorbeeld in het begin van het schooljaar eerder gesloten is, kan later openbloeien en meer extravert gedrag vertonen. Een kind kan op sommige vlakken heel zorgvuldig zijn, maar op andere momenten spontaner handelen. Dit toont aan dat persoonlijkheidskenmerken geen vaste labels zijn, maar eerder richtingaanwijzers die ons helpen om gedrag beter te plaatsen en ondersteuning te bieden waar nodig.

De handleiding, die u terug kan vinden in bijlage en bedoelt is als verduidelijking voor *de persoonlijkheidsbloem*, biedt hiervoor tal van praktische tips en concrete suggesties, aangepast aan de realiteit van het klaslokaal. Deze tips zijn bedoeld als inspiratie, niet als opgelegde regels. Elke klas is immers anders, en elk kind vraagt een unieke benadering. Daarom heb ik er bewust voor gekozen om ruimte te voorzien in deze handleiding voor het noteren van eigen ervaringen, observaties, reflecties en werkvormen. Zo wordt dit document niet alleen een informatieve gids, maar ook een persoonlijk *dagboek* dat mee evolueert met uw aanpak en klas.

Elk kind is uniek en speciaal, met een eigen combinatie van talenten, interesses en persoonlijkheidstrekken. Door vanuit dit uitgangspunt te werken, versterken we niet alleen de relatie tussen leerkracht en leerling, maar creëren we ook een veilige, inclusieve en stimulerende leeromgeving. Het gebruik van de Big Five kan ons dus helpen om over *het muurtje*²⁰ te kijken. Op die manier bouwen we aan een diverse klas waarin elk kind gezien en gewaardeerd wordt.

Als u de handleiding gaat hanteren, laat het daarom een *levend* document zijn: een boekje waar theorie en praktijk samenkomen en waar ruimte is voor aanpassingen, verbeteringen en ideeën.

3.3 Confrontatie van de persoonlijkheidsbloem met de praktijk

Kinderen ontwikkelen zich razendsnel in de lagere school – niet alleen op cognitief vlak, maar ook op sociaal en emotioneel gebied. Achter elk kind schuilt een unieke persoonlijkheid die, hoewel soms nog pril of ongrijpbaar, al verrassend veelzeggend kan zijn. Maar hoe goed kunnen we die persoonlijkheidskenmerken eigenlijk waarnemen en inschatten? En welke rol speelt de leeftijd of het geslacht van een kind daarbij?

Deze vragen stonden centraal in mijn onderzoek, waarbij ik onderzocht hoe nauwkeurig mijn persoonlijkheidsmodel de Big Five - kenmerken van kinderen in de lagere school kan inschatten. Door mijn bevindingen te vergelijken met de inzichten van klasleerkrachten, kreeg ik zicht op hoe herkenbaar eigenschappen als extraversie, zorgvuldigheid of openheid al op jonge leeftijd zijn – én hoe deze herkenbaarheid evolueert naarmate kinderen ouder worden.

In dit hoofdstuk neem ik u graag mee in de resultaten van dit onderzoek, waarin niet alleen cijfers, maar ook inzichten over ontwikkeling, observatie en het unieke karakter van elk kind samenkomen. Want hoe beter we de persoonlijkheid van kinderen begrijpen, hoe sterker we hen kunnen ondersteunen in hun groei – op school én daarbuiten.

3.3.1 Plan van aanpak

Aan dit onderzoek heb ik voorbije academiejaar (2024-2025) met hart en ziel gewerkt. Om dit onderzoek in goede banen te leiden, was het natuurlijk van cruciaal belang om een goede planning te maken dat een overzicht biedt waarin ik mijn deelopdrachten kon vormgeven. Hieronder vindt u een overzicht van deze planning.

²⁰ Hiermee bedoel ik verder kijken dan naar het gedrag alleen. Open zijn naar anderen toe en geloven in de kracht van ieder kind.

Datum	Soort werk	Waar?
23.09.2024	Bronnen raadplegen om literatuurstudie vorm te geven	UCLL
28.09.2024	Bronnenlijst opgesteld volgens APA normen van de voorlopige bronnen	UCLL
1.10.2024	Sessie verdieping (campus): thema vernauwen en fysieke bronnen raadplegen in de UCLL – bib	UCLL
26.10.2024	Verder gezocht naar bronnen met oog op relevantie van de bronnen	Kot
2.12.2024 t.e.m. 6.12.2024	Literatuurstudie opgesteld aan de hand van de bronnen die ik heb gevonden	Kot/thuis
17.12.2024	Diverse onderzoeksmethodes onderzocht en gekozen	Kot/thuis
18.12.2024	Sessie verdieping (campus): vragen opgesteld over de persoonlijkheden van kinderen voor de kinderpsycholoog en professor	UCLL
21.12.2024	Onderzoek gedaan naar wie ik kan interviewen en wie me te woord wil staan	Kot/thuis
23.12.2024	P. Kuppens per email gecontacteerd	Kot/thuis
6.01.2025	Interview met professor P. Kuppens	Tiensestraat 102 3000 Leuven
10.01.2025	Sessie verdieping (campus): uitwisseling van ideeën en vooruitgang	UCLL
20.01.2025	Interview met M.Tips (kinderpsycholoog)	Tiensesteenweg 240 3380 Glabbeek- Zuurbemde
21.01.2025	Sessie verdieping (campus): uitwisseling van ideeën en vooruitgang	UCLL

25.01.2025 en 26.01.2025	Gegevens geanalyseerd van de interviews en hierover een (klasversie) verslag schrijven	Kot/thuis
28.01.2025 t.e.m. 30.01.2025	Stellingen opgesteld voor de kinderen en mijn model vorm gegeven	Kot/thuis
3.02.2025	Overleg met kinderpsychologe M. Tips over de haalbaarheid en correctheid van de stellingen	Online (Teamsvergadering)
6.02.2025	Stellingen aangepast aan de hand van de feedback van M. Tips en gesprek met de directie van het Heilig Hart Instituut Heverlee	Kot/thuis Heilig Hart Heverlee
13.02.2025	Bachelorproef voorstellen voor het team van Heilig Hart Instituut	Personeelsvergadering om 16.30 uur in 5A
17.02.2025	Spel uittesten in het 1 ^{ste} leerjaar en het 5 ^{de} leerjaar	HHH
26.02.2025	Spel uittesten 1 ^{ste} leerjaar (deel 2)	HHH
4.04.2025	Spel uittesten 5 ^{de} leerjaar (deel 2)	HHH
7.04.2025 t.e.m. 20.04.2025	Handleiding creëren voor de leerkracht en gegevens analyseren	Kot/thuis
24.04.2025	Spel uittesten 2 ^{de} leerjaar	HHH
25.04.2025	Sessie verdieping (campus): ideeën uitwisselen en vooruitgang opvolgen	UCLL
1.05.2025	Sessie verdieping (online): verduidelijking van de rapportering	Kot/thuis
4.05.2025 t.e.m. 18.05.2025	Uitschrijven van mijn bachelorproef	Kot/thuis
16.05.2025	Sessie verdieping (campus): individuele coaching	UCLL
23.05.2025	Indienen bachelorproef	UCLL

Juni 2025	Tentoonstelling van bachelorproef en ‘verdedigen’ t.o.v. de betrokken lector	UCLL
------------------	---	------

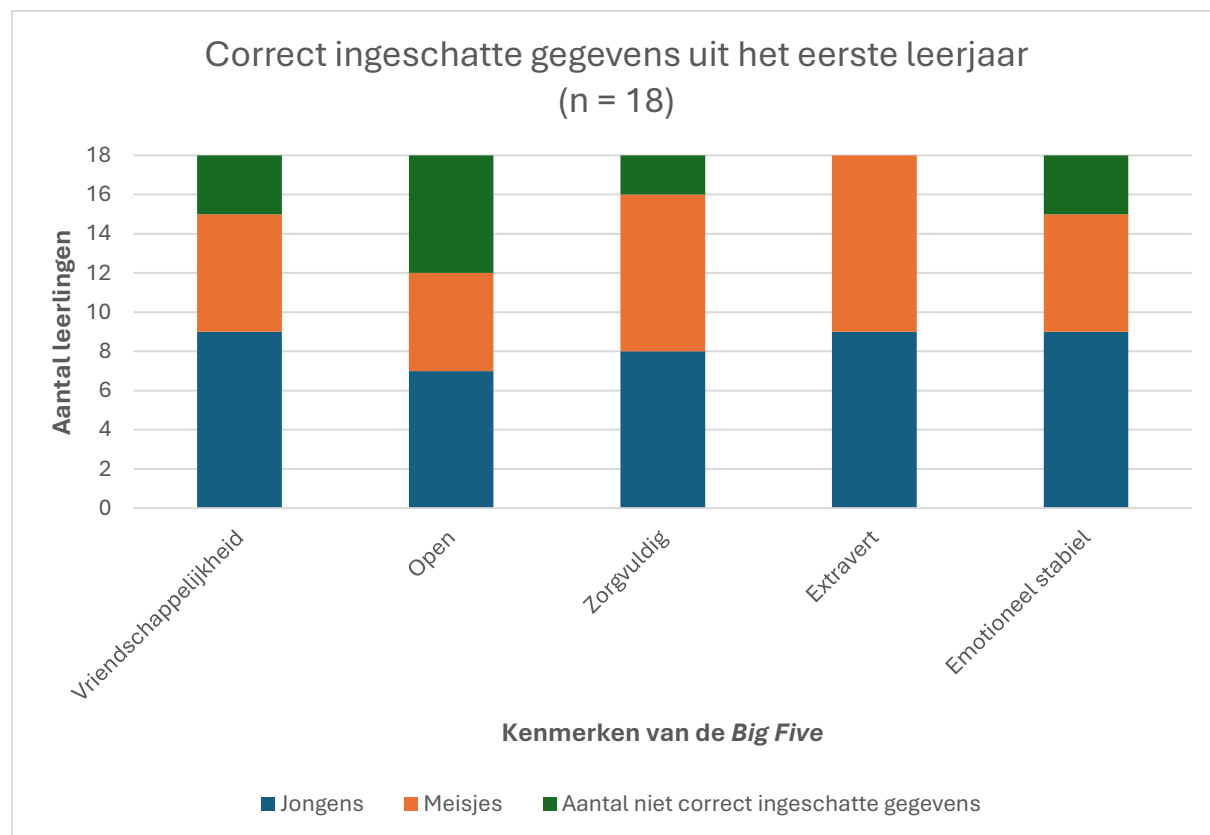
Zoals u leest, is hier veel tijd en werk in gestoken om dit te realiseren. *De persoonlijkheidsbloem* moest eerst ontworpen worden, dan getest en als laatste moesten de gegevens worden geanalyseerd. Want wat betekenen nu die abstracte gegevens die heb verkregen?

U vindt hierop een antwoord in het volgende deelhoofdstuk. Daar ga ik dieper in op wat ik telkens heb verkregen van elke test, in elk leerjaar.

3.3.2 Analyse 1ste leerjaar

Mijn model heb ik mogen testen in het eerste leerjaar (1E). Ik wou mijn model in dit leerjaar zeker testen omdat ik vanuit de literatuur kon concluderen dat vijf- à zesjarigen een mogelijk kantelpunt zijn in de ontwikkeling van temperament naar persoonlijkheid.

Ik heb mijn onderzoek mogen uitvoeren in het voorjaar van 2025, waardoor de kinderen al een tijdje in het eerste leerjaar zaten. Uit dit onderzoek kon ik volgende analyse opmaken:

Dit staafdiagram geeft een overzicht van het aantal correct ingeschatte karaktereigenschappen, door mijn model met de analyse van de klasleerkracht als referentiepunt, bij de leerlingen uit het eerste leerjaar. Ik heb mijn model mogen testen bij 18 kinderen ($n = 18$).

De eigenschappen die werden beoordeeld zijn vriendschappelijkheid, openheid, zorgvuldigheid, extraversie en emotionele stabiliteit. Dit zijn ook de onderverdelingen van de Big Five. Voor elke eigenschap kan u terugvinden hoeveel correcte inschattingen er zijn gedaan, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen jongens (weergegeven in blauw) en meisjes (weergegeven in oranje).

Uit de resultaten blijkt dat over het algemeen jongens iets vaker correct zijn ingeschat dan meisjes. Dit verschil is het duidelijkst te zien bij de eigenschappen openheid en zorgvuldigheid, waar jongens een groter aandeel in de correcte inschattingen hebben.

Bij extraversie is het verschil tussen jongens en meisjes het kleinst; hier zijn beide groepen bijna even vaak correct beoordeeld.

Wanneer gekeken wordt naar de verschillende eigenschappen, valt op dat extraversie dus het vaakst correct werd herkend. Deze eigenschap werd bij bijna alle leerlingen goed ingeschat, wat kan wijzen op het duidelijke gedrag dat samenhangt met extraversie in deze leeftijdsgroep. Deze kinderen kunnen we makkelijker onderscheiden van de tegenpool, introversie.

Zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit volgen daarna met een vergelijkbaar aantal correcte inschattingen. Openheid daarentegen werd het minst nauwkeurig beoordeeld, wat mogelijk te maken heeft met de meer interne aard van deze eigenschap, waardoor deze misschien iets moeilijker waarneembaar is voor buitenstaanders (waaronder mijn model).

De verschillen tussen de eigenschappen zijn over het algemeen niet extreem groot, maar dat de extraverte gedragingen makkelijker worden herkend, lijkt duidelijk aanwezig.

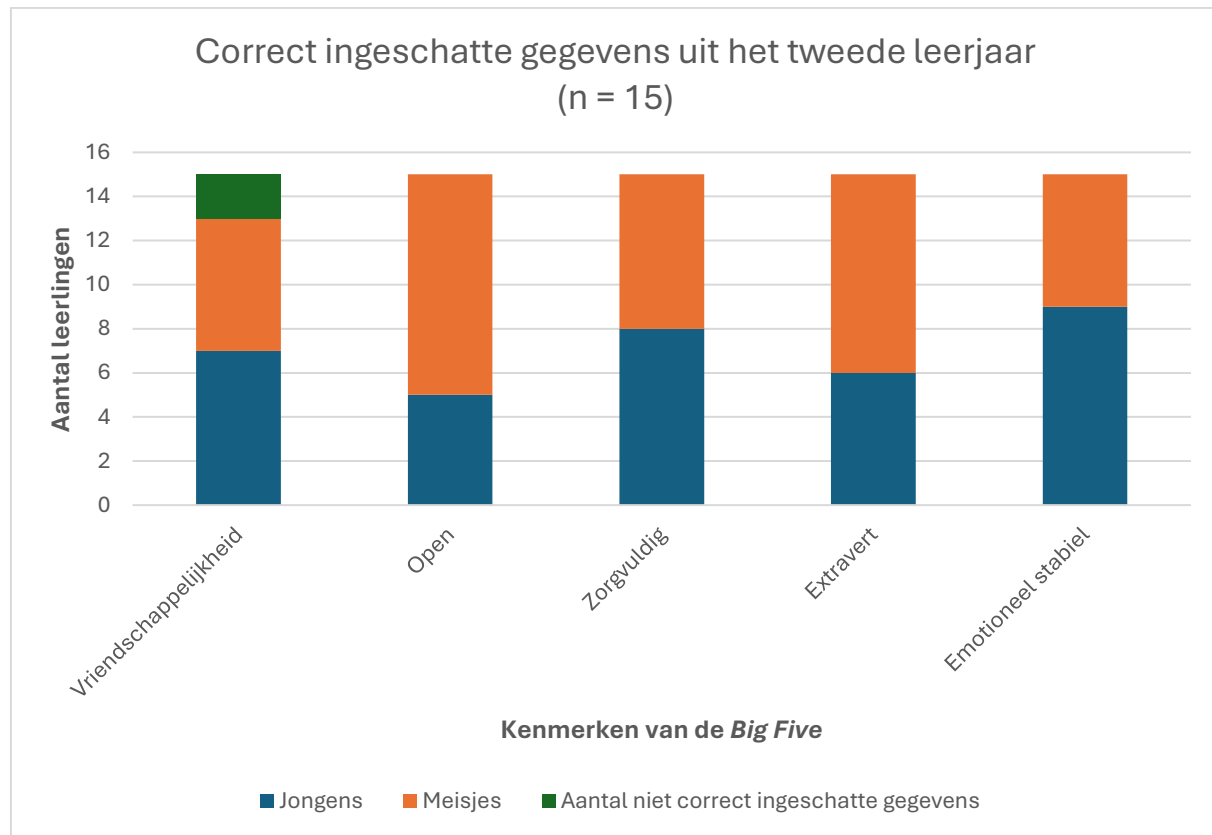
Ook laat de grafiek zien dat, hoewel er kleine verschillen bestaan tussen jongens en meisjes, de totale verdeling redelijk gelijk is gebleven.

Samenvattend toont de grafiek dat er enige variatie is in de mate waarin verschillende eigenschappen correct worden ingeschat, en dat er kleine verschillen zijn tussen jongens en meisjes.

3.3.3 Analyse 2de leerjaar

Na het eerste leerjaar heb ik mijn model ook in het tweede leerjaar (2C) mogen testen. Zo kon ik een mogelijke evolutie in kaart brengen van het aantal correct ingeschatte gegevens.

Ik heb mijn onderzoek weer mogen uitvoeren in het voorjaar van 2025, waardoor de kinderen al een tijdje in het tweede leerjaar zaten. Hieronder vindt u de analyse die ik kon halen uit mijn testen:

Dit staafdiagram geeft een overzicht van het aantal correct ingeschatte karaktereigenschappen bij leerlingen uit het tweede leerjaar (n = 15), verdeeld naar jongens en meisjes. De gegevens zijn weergegeven in een gestapelde staafdiagram, waarbij jongens worden aangeduid in blauw en meisjes in oranje.

Hieruit blijkt dat de verdeling tussen jongens en meisjes bij het correct inschatten van eigenschappen per eigenschap verschilt. Bij de eigenschap openheid valt op dat meisjes aanzienlijk vaker correct werden ingeschat dan jongens. Dit patroon wijkt wat af van de overige eigenschappen, waar jongens vaak een iets groter aandeel hebben in de correcte inschattingen, zoals bij zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit. Bij vriendschappelijkheid en extraversie zijn de aantallen correct ingeschatte jongens en meisjes redelijk in balans, hoewel de jongens net iets meer correcter ingeschat zijn dan de meisjes.

Wanneer gekeken wordt naar de eigenschappen afzonderlijk, valt op dat openheid samen met zorgvuldigheid en extraversie het vaakst correct werd herkend.

Vriendschappelijkheid werd daarentegen het minst vaak correct herkend. Vergeleken met het eerste leerjaar lijkt het tweede leerjaar dus een lichte verschuiving te tonen: waar in het eerste leerjaar extraversie duidelijk het vaakst correct werd ingeschat, worden in het tweede leerjaar meerdere eigenschappen (open, zorgvuldigheid, extraversie) vrijwel gelijkwaardig goed herkend.

Een interessante observatie is dat bij openheid meisjes duidelijk vaker correct zijn ingeschat dan jongens, terwijl bij andere eigenschappen deze verhouding meer gelijk is of licht ten gunste van jongens uitvalt. Dit kan erop wijzen dat bepaalde eigenschappen bij meisjes uit het tweede leerjaar duidelijker of gemakkelijker te herkennen zijn dan bij jongens.

Samenvattend laat de grafiek zien dat er variatie bestaat in de mate waarin eigenschappen correct worden ingeschat, en dat er verschillen zijn tussen jongens en meisjes afhankelijk van de specifieke eigenschap.

3.3.4 Tussentijdse conclusie van leerjaren 1 en 2

Op basis van de verzamelde gegevens uit het eerste en tweede leerjaar kan geconcludeerd worden dat de inschatting van karaktereigenschappen bij leerlingen uit de eerste graad over het algemeen vrij accuraat verloopt.

Ik heb expliciet voor deze leerjaren gekozen omdat, er vanuit de literatuur, een bemerking was in het kunnen toepassen van mijn model op vijf- à zesjarigen. Hierdoor heb ik mijn model getest in het eerste leerjaar en in het tweede leerjaar om het verschil te kunnen analyseren.

Over beide leerjaren heen blijkt extraversie een van de meest correct herkende eigenschappen te zijn, gevolgd door zorgvuldigheid en emotionele stabiliteit. Openheid daarentegen wordt in het eerste leerjaar minder goed ingeschat, terwijl in het tweede leerjaar een opvallend beter resultaat zichtbaar is, vooral bij meisjes.

Wat betreft het verschil tussen jongens en meisjes, kan gesteld worden dat jongens over het algemeen iets vaker correct worden ingeschat dan meisjes, zeker in het eerste leerjaar. In het tweede leerjaar wordt deze kloof kleiner en is er zelfs een omgekeerd effect bij de eigenschap openheid, waar meisjes vaker correct worden beoordeeld. Dit zou betekenen dat met toenemende leeftijd bepaalde eigenschappen, vooral bij meisjes, duidelijker of anders tot uiting kunnen komen.

Dit toont aan dat eigenschappen die extern waarneembaar zijn, zoals extraversie en vriendschappelijkheid, makkelijker correct worden ingeschat dan meer interne eigenschappen zoals openheid of emotionele stabiliteit.

Verder kunnen we concluderen dat naar mate de kinderen ouder worden, de gegevens meer in lijn liggen met elkaar en de interne eigenschappen duidelijker tot uiting komen.

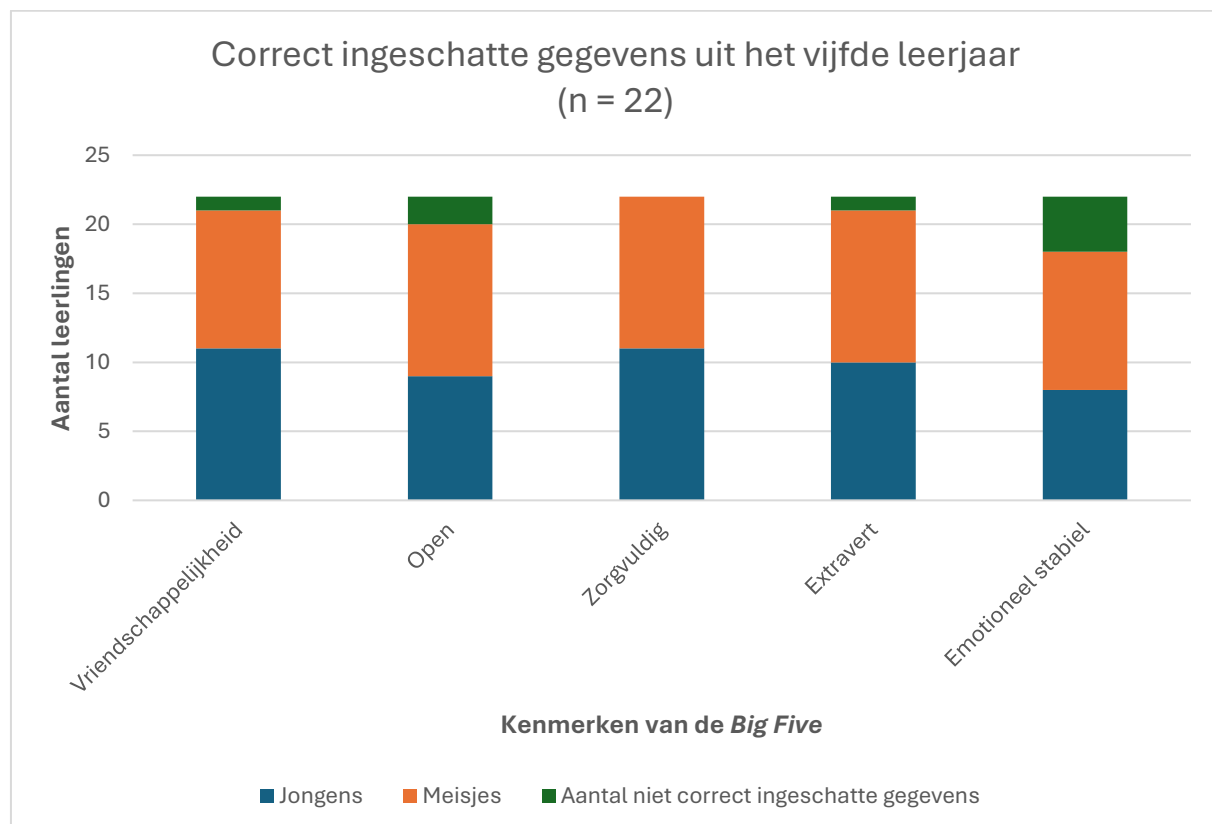
Samenvattend kan worden gesteld dat de eerste graad een belangrijke periode is waarin bepaalde persoonlijkheidskenmerken zichtbaar beginnen te worden en waarin waarnemers, zoals leerkrachten of medeleerlingen, steeds beter in staat zijn deze eigenschappen correct in te schatten.

De bevindingen tonen aan hoe belangrijk het is om in de eerste graad oog te hebben voor de unieke persoonlijkheid van elk kind, en om te erkennen dat waarneming en ontwikkeling hand in hand gaan.

3.3.5 Analyse 5de leerjaar

Als laatste wou ik ook graag een klas uit de derde graad onder de loep nemen. Om te zien of de trend blijft kloppen of er toch ergens *een knik* zit. In mijn laatste stage (van de opleiding) kreeg ik een klas van het vijfde leerjaar waar ik gedurende zes weken in mocht lesgeven (5E).

Het was dus voor mij, als onderzoek, een makkelijke keuze om in deze klas mijn model uit te testen. Al deze gegevens, die ik heb verkregen door het spel, heb ik weer gebundeld in een diagram. Hieronder vindt u deze staafdiagram:

De grafiek toont het aantal correct ingeschatte karaktereigenschappen van leerlingen uit het vijfde leerjaar ($n = 22$), opgesplitst naar jongens en meisjes.

In het vijfde leerjaar valt op dat de totale aantallen correcte inschattingen hoger liggen dan in het eerste en tweede leerjaar, wat betekent dat mijn model, met toenemende leeftijd van de leerlingen, accurater de persoonlijkheidskenmerken van de kinderen kan inschatten dan.

Zorgvuldigheid is de eigenschap die het vaakst correct werd herkend, gevolgd door vriendschappelijkheid en extraversie. Emotionele stabiliteit werd het minst vaak correct ingeschat.

De verdeling tussen jongens en meisjes is in het vijfde leerjaar redelijk gelijk, maar het valt op dat meisjes bij sommige eigenschappen (zoals emotionele stabiliteit en openheid) relatief meer correcter worden ingeschat dan jongens. Tijdens het spel waren de meisjes ook iets meer actiever dan de jongens wat weer een invloed kan hebben op de resultaten van het spel.

Bij zorgvuldigheid en vriendschappelijkheid zijn jongens iets sterker vertegenwoordigd in de correcte inschattingen, terwijl bij openheid het aandeel meisjes hoger is. Dit wijst op een mogelijke toename in de herkenbaarheid van bepaalde eigenschappen bij meisjes naarmate ze ouder worden.

Vriendschappelijkheid, zorgvuldigheid en extraversie worden vaak goed herkend, wat overeenkomt met het patroon dat we al zagen in de eerste twee leerjaren.

Emotionele stabiliteit blijft moeilijker correct in te schatten, ook bij oudere leerlingen. Dit bevestigt dat meer interne, minder zichtbare eigenschappen een blijvende uitdaging vormen.

De gegevens uit het vijfde leerjaar wijzen op een verbetering in de accuraatheid van persoonlijkheidsinschattingen vergeleken met de jongere leerjaren. De verschillen tussen jongens en meisjes worden kleiner of slaan soms zelfs om, afhankelijk van de eigenschap.

Externe eigenschappen blijven het best herkenbaar, terwijl interne eigenschappen, zoals emotionele stabiliteit, moeilijk correct worden beoordeeld, zelfs bij oudere leerlingen.

3.3.6 Besluit

Op basis van de gegevens uit het eerste, tweede en vijfde leerjaar kunnen we enkele duidelijke *trends* vaststellen in de accuraatheid waarmee persoonlijkheidskenmerken bij de kinderen worden ingeschat. In de eerste graad (eerste en tweede leerjaar) zien we dat de herkenning van eigenschappen zoals extraversie en zorgvuldigheid relatief goed verloopt, terwijl meer interne eigenschappen zoals openheid en emotionele stabiliteit moeilijker correct worden ingeschat. Jongens werden in het algemeen iets vaker correct beoordeeld dan meisjes, al nam

dit verschil in het tweede leerjaar al licht af. Dit zou te maken kunnen hebben met het feit dat kenmerken zoals emotionele stabiliteit en openheid in het begin van de ontwikkeling in de lagere school nog net iets moeilijker te herkennen zijn dan extraversie en zorgvuldigheid.

In het vijfde leerjaar is er een duidelijke evolutie zichtbaar: de totale nauwkeurigheid van de inschattingen neemt verder toe en de verschillen tussen jongens en meisjes worden kleiner. Eigenschappen als openheid worden nu zelfs vaker correct herkend bij meisjes. De gegevens tonen aan dat externe en observeerbare eigenschappen zoals vriendschappelijkheid, zorgvuldigheid en extraversie over de jaren heen het gemakkelijkst correct worden ingeschat, terwijl interne kenmerken meer inspanning en ervaring vragen om juist te beoordelen.

We kunnen dus stellen dat met de toenemende leeftijd van de leerlingen, zowel de zichtbaarheid van bepaalde eigenschappen als de ervaring van de observators (zoals leerkrachten, leeftijdsgenoten of externen) bijdragen aan gerichtere inschattingen. Dit bevestigt nog maar eens het belang van een bewuste observatie van persoonlijkheidsontwikkeling doorheen de lagere school.

Mijn onderzoek uit een klas van de tweede graad heb ik helaas niet kunnen uitvoeren. Omdat ik schat dat het verschil tussen het vierde leerjaar (voorziene klas van de tweede graad) en het vijfde leerjaar niet super groot is, baseer ik mijn besluit dus op de evolutie van de persoonlijkheidsontwikkeling van de kinderen tussen de eerste graad en de derde graad.

Samenvattend tonen de resultaten aan dat het inschatten van persoonlijkheidskenmerken bij jonge kinderen zeker mogelijk is, maar dat bepaalde eigenschappen en geslachtsverschillen in het begin meer aandacht vragen. Naarmate kinderen ouder worden, neemt de accuraatheid van inschattingen toe en worden individuele verschillen duidelijker zichtbaar.

Hierdoor kunnen we besluiten dat wanneer u oog heeft voor de unieke ontwikkeling van elk kind en persoonlijkheidskenmerken met aandacht en zorg observeren, u kan bijdragen aan een leeromgeving waarin elk kind zich optimaal kan ontplooiën en maximaal tot leren kan komen.

4. Conclusie van het onderzoek

4.1 Algemeen besluit

*“The most terrifying thing is to accept oneself completely.”*²¹ Deze zin kan wel eens de kern zijn van mijn onderzoek. De betekenis achter deze uitspraak, door Carl Gustav Jung (Zwitserse psychiater die leefde van 1875 tot 1961), is voor mijn onderzoek tweeledig.

Mijn onderzoek zorgt ervoor dat leerkrachten een beter beeld kunnen vormen van kinderen in hun klas maar deze kinderen kunnen hierdoor ook een beter beeld krijgen over zichzelf. Jung verwoordt het als *‘the most terrifying thing’* en dat kan het eigenlijk ook zijn. Een kind dat plots een ander, apart beeld over zichzelf krijgt, kan geschokt zijn en misschien zelfs bang. Het zou de reactie kunnen hebben dat zijn of haar wereld even instort, want zo hadden ze zichzelf nog nooit bekeken. Het is daarom van groots belang om dit instrument, mijn onderzoek, slechts te gebruiken als leidraad, als gids. Daarom heb ik er ook telkens voor gekozen om de kinderen, voorafgaand aan mijn onderzoek, grondig in te lichten over wat ik nu met hen ga doen. Ik liet ruimte voor vragen, opmerkingen en bedenkingen maar ook voor nieuwe, innovatieve ideeën. Het is ook datgene dat ik verwacht dat de leerkracht, die dit zal hanteren, moet doen: het kaderen.

Leerkrachten zijn geen psychologen en zijn dus ook niet in staat om kinderen psychologisch te evalueren. Dit zou ook niet ethisch verantwoord zijn. Het is daarom ook belangrijk om het kind altijd te laten weten wat het gaat doen, waarom het dit doet en wat u met de informatie zal doen. Zo maakt u de kans kleiner dat het kind schrik krijgt of foute gedachten begint te krijgen.

De tweede betekenis die ik uit deze quote kan halen is het feit dat dit model geen *labelmachine* is. Het is nooit mijn bedoeling geweest om een instrument of onderzoek op te stellen om een kind nog maar eens het zoveelste label toe te kennen. Het moet gebruikt worden als een andere manier van beeldvorming. In de klas zijn leerkrachten vooral bezig met wat het kind kan of kent. Zo nemen ze toetsen af, kijken ze naar wat het kind gecreëerd heeft of het kind braaf is en gehoorzaam maar ze vergeten soms dat kinderen, net als volwassen, helemaal anders in elkaar zitten. Kinderen hebben een eigenheid, iets dat van hen is. Datgene is ook waarom ik dit onderzoek op poten heb gezet. Om die eigenheid van een kind naar boven te halen en leerkrachten te laten zien dat ze dit kunnen benutten op een positieve en constructieve manier. Sommige leerkrachten zijn hier al (soms onbewust) mee bezig maar bekijken de persoonlijkheid van een kind eerder vanuit een buikgevoel. Door gebruik te maken van de persoonlijkheidsbloem is het mogelijk om dit buikgevoel te objectiveren aan de hand

²¹ Opgehaald van https://citaten.net/quotes/van-carl_gustav_jung.html?page=2

van een bekend model binnen de psychologie, de Big Five. Vanuit empirisch onderzoek kan ik stellen dat mijn model die eigenheid, voor een moment, in kaart kan brengen.

Ik zet er expliciet bij *voor een moment* want, zoals ik ook al eerder heb vermeld, is het nog altijd een momentopname in een bepaalde context mét een welbepaalde leerkracht of onderzoeker die de test afneemt. Al deze factoren spelen een rol bij het verkrijgen van de resultaten. Een eenmalige afname van de test is dus niet hét antwoord op de vraag: *‘Welke persoonlijkheid heeft dit kind?’* Het is een kwestie van rekening houden met alle factoren die een rol spelen in de beeldvorming. Vanuit de praktijk kan ik dus enkele belangrijke conclusies trekken. Ik zet ze even op een rijtje:

1. De resultaten in combinatie met de inschatting van de klasleerkracht tonen aan dat in de jongere jaren, met name in het eerste leerjaar, er nog enig verschil is tussen de observaties van de leerkracht en de resultaten van mijn model. Dit wijst erop dat bij jonge kinderen observaties doorheen het jaar van cruciaal belang zijn om een correcter beeld te vormen van de persoonlijkheid van dat kind. Het zou er ook op kunnen wijzen dat deze kinderen de vragen eventueel anders geïnterpreteerd hebben dan bedoelt of ze moeite hebben met de Nederlandse taal.

2. De meer observeerbare eigenschappen worden beter herkend dan interne kenmerken. Doorheen de onderzochte leerjaren blijkt dat eigenschappen die zich duidelijk uiten in gedrag, zoals zorgvuldigheid, extraversie en vriendschappelijkheid, correcter worden ingeschat. Deze kenmerken zijn dan ook beter zichtbaar in sociale interacties, werkhouding en lichaamstaal, waardoor de leerkrachten ze makkelijker kunnen opmerken. Interne eigenschappen zoals openheid en vooral emotionele stabiliteit worden daarentegen iets minder accuraat beoordeelt, ongeacht het leerjaar. Dit verschil zou kunnen betekenen dat zichtbaarheid en concreet observebaar gedrag een cruciale rol spelen in hoe goed persoonlijkheidskenmerken bij kinderen worden herkend.

3. De verschillen tussen jongens en meisjes qua observatie van de persoonlijkheidskenmerken nemen af, maar verdienen wel nog wat aandacht in de lagere leerjaren. In de eerste leerjaren worden jongens in mijn onderzoek gemiddeld iets vaker correct beoordeeld dan meisjes, vooral bij eigenschappen als zorgvuldigheid en extraversie. Dat verschil lijkt deels te verdwijnen in het tweede leerjaar en wordt nog kleiner in het vijfde leerjaar. Bij sommige kenmerken, zoals openheid, worden meisjes vanaf de derde graad zelfs beter beoordeeld dan de jongens. Toch blijven bepaalde verschillen zichtbaar, vooral bij minder opvallende eigenschappen zoals emotionele stabiliteit. Het is dus belangrijk om in die

leerjaren extra bewust om te gaan met de observatie van meisjes én om gericht aandacht te besteden aan eigenschappen die minder aan de oppervlakte liggen.

Deze drie leerinzichten kunnen we dus halen uit de analyse van de onderzoeksresultaten in samenspraak met de literatuur. Door persoonlijkheid dus niet als een vast gegeven te zien, maar als een groeiproces dat als het ware uitgroeit²² in interactie met de omgeving, geven we kinderen de ruimte om zichzelf te ontdekken en te ontwikkelen. Als leerkrachten niet alleen lesgeven, maar ook kijken, luisteren en afstemmen op de unieke persoonlijkheden in hun klas, kunnen ze samen een krachtige leeromgeving creëren waarin elk kind zich gezien voelt.

Zoals Carl Jung het verwoordde is het de taak van leerkrachten om kinderen hierbij te begeleiden en hen te helpen zichzelf te begrijpen. Zo bouwen we niet alleen aan hun kennis, maar ook aan hun zelfvertrouwen en veerkracht. In die zin kunnen we eigenlijk stellen dat als we werken aan de persoonlijkheidsontwikkeling van kinderen, we werken aan de kern van ons onderwijs.

4.2 Iedereen is uniek – een reflectie op het onderzoek

Dit onderzoek is voor mij veel meer geweest dan een opdracht waarin we ons moesten *verdiepen*²³ in een bepaald onderdeel; het was ook een persoonlijke ontdekkingsreis, zowel als onderzoeker als toekomstige leerkracht. Vanaf het moment dat ik me begon te verdiepen in de verschillende modellen rond persoonlijkheid – van het PCM- en DISC-model tot de humorale pathologie en de Big Five – werd ik geraakt door de unieke aspecten van het mens-zijn. Omdat ik, als leerkracht, veel met kinderen zou gaan werken, leek het mij dus uitermate interessant om deze complexe modellen te vertalen naar het huidige onderwijs.

Elk kind bestaat dan ook uit een uniek geheel van eigenschappen, voorkeuren, reacties en dromen. In de klas streven veel leerkrachten naar orde en structuur waardoor ze soms vergeten dat elk kind iets unieks heeft, iets ‘anders’ dan de rest. Het is ook datgene dat mij zo enorm aansprak en dat ik als de kern beschouw in mijn onderzoek.

Het ontwikkelen van mijn eigen model gebaseerd op de Big Five was zowel een creatieve alsook een kritische oefening. Ik wilde niet zomaar theorie toepassen (want daar heeft u

²² Verwijzing naar het model.

²³ Het doel van deze bachelorproef was om je te verdiepen in een onderdeel van het onderwijs. Dit moest aan hand van de onderzoekscyclus uit het boek *Onderzoekend leren – Een stappenplan voor onderzoeksoopdrachten* (Bas van Lanen en Cyrilla van der Donk)

volgens mij weinig aan in het onderwijs), maar iets tastbaars creëren waarmee ik kinderen kon betrekken in het groeiproces van hun persoonlijkheid.

Het idee om de persoonlijkheidskenmerken visueel te maken via de bloem, met bladeren die *dikker worden* naargelang de stellingen bij dit kind passen, bleek niet alleen werkbaar maar ook verrassend betekenisvol. Kinderen begrepen het concept, reageerden over het algemeen heel eerlijk en open, en ik merkte dat ze met nieuwsgierigheid naar zichzelf gingen kijken. Wat ik zelf heel leuk vond was dat ze bij sommige stellingen echt een heel verhaal deden over hoe deze stelling al dan niet bij hun past. Dit zorgde ervoor dat er een vertrouwensband ontstond tussen mij en het kind (dat ik eerst nog niet kende).

Wat me het meest heeft geraakt, is de groei die ik heb waargenomen doorheen de leerjaren. In het eerste leerjaar waren er nog wat afwijkende antwoorden, wat logisch is want jonge kinderen kunnen vaak nog moeilijk reflecteren over wie ze zijn. Maar in de hogere jaren, en vooral in het vijfde leerjaar, zag ik hoe scherp en bewust kinderen hun eigen gedragingen kunnen benoemen. De vergelijking met de observaties van de leerkrachten bevestigde dit: hoe ouder de kinderen worden, hoe meer hun zelfbeeld en het beeld van de leerkracht naar elkaar toe groeien. Dit was dan ook het belangrijkste inzicht dat ik heb opgedaan doorheen mijn onderzoek: persoonlijkheidsontwikkeling is een proces, geen vaste categorie of *'jij bent dit kleurtje en jij dat kleurtje'*²⁴.

Als leerkracht in wording heb ik door dit onderzoek ook zelf geleerd om met een andere bril naar kinderen te kijken. Niet elk gedrag is wat het lijkt. Achter druk gedrag schuilt soms extraversie, achter stil gedrag misschien een hoge mate van zorgvuldigheid of gevoeligheid. Door de persoonlijkheden van kinderen te begrijpen, kunnen leerkrachten gedrag niet alleen beter interpreteren, maar het kind hierin ook beter begeleiden. Ze worden geen *labelplakkers*, maar ondersteuners.

Wat ik meeneem uit dit onderzoek is dat leerkrachten een ongelooflijke invloed kunnen hebben op de manier waarop kinderen zichzelf leren begrijpen. Door hen te helpen woorden geven aan wie ze zijn, bouwen we mee aan hun zelfvertrouwen, veerkracht en toekomst. Want uiteindelijk gaat onderwijs niet alleen over wat kinderen leren, maar over wie ze mogen worden. Het is ook datgene dat de leerkrachten niet mogen vergeten. Wat de overheid, de inspectie of andere externen ons ook opleggen, de kern van ons onderwijs is en blijft 'het kind'. Het kind staat centraal in het onderwijs en we moeten er dus alles aan doen om hem/haar te helpen op zowel cognitief alsook sociaal en emotioneel vlak maar dus ook op het vlak van hun persoonlijkheidsontwikkeling.

²⁴ Verwijzing naar het DISC – model dat kinderen slechts een kleurtje geeft. Een persoonlijkheid (van een kind) is heel wat complexer dan dat.

Als wij hen daarin (h)erkennen, dan zijn de leerkrachten in staat om kinderen misschien wel het mooiste cadeau ter wereld te geven namelijk de vrijheid (en veiligheid) om zichzelf te zijn.

Bronnenlijst

- 123test team. (2024, juni 21). *Persoonlijkheid, wat is dat?* Opgehaald van 123test.com: <https://www.123test.com/nl/persoonlijkheid-wat-is-dat/>
- Abundant Life. (2024). *De 4 persoonlijkheidsstijlen van DISC model uitgelegd*. Opgehaald van abundantlife.nl: <https://www.abundantlife.nl/disc/uitleg-disc-model>
- AbundantLife. (sd). *De 4 persoonlijkheidsstijlen van DISC model uitgelegd. De 4 persoonlijkheidsstijlen van DISC model uitgelegd*. Abundant Life: coaching en training, Nederland.
- Aken, M. A. (2006). *De persoonlijkheid van kinderen*. Utrecht: Universiteit van Utrecht.
- Aken, M. A. (2010). *Persoonlijkheid en persoonlijkheidsstoornissen bij kinderen en adolescenten*. Utrecht: Universiteit van Utrecht.
- Andc.tv. (2022, november 09). *Wil je weten: dit zegt je favoriete kleur M&M over je*. Opgehaald van andc.tv: <https://www.andc.tv/body-en-mind/wil-je-weten-dit-zegt-je-favoriete-kleur-m-en-m-over-je>
- Barelds, D. (2016). *Persoonlijkheid*. Groningen: Universiteit van Groningen.
- Betty Butz, C. M. (2013). *Temperament, hechting en persoonlijkheids problematiek bij jongvolwassenen in de ambulante ggz*. Opgehaald van PDF bestand van Boom: chrome-extension://efaidnbmninnibpcapcglclefindmkaj/https://www.tijdschriftgedragstherapie.nl/scripts/shared/artikel_pdf.php?id=TG-2013-3-4
- Boom management . (2020, september 8). *Gedrag, wat is dat eigenlijk?* Opgehaald van boommanagement.nl: <https://boommanagement.nl/artikel/gedrag-wat-is-dat-eigenlijk/>
- Borgers, L. (2004). *Verbanden tussen de persoonlijkheid van kinderen en de mate waarin ze griezelen bij het lezen van griezelverhalen*. Leuven: KUL. Faculteit Psychologie en pedagogische wetenschappen.
- Büttner, S. (2019). *Draagt persoonlijkheid bij aan de X-factor van de leraar?* Leuven: KUL.
- Charles H. Hillman, K. I. (2008, januari sd). *Be smart, exercise your heart: exercise effects on brain and cognition*. Opgehaald van nature.com: <https://www.nature.com/articles/nrn2298>

- ChatGPT. (2025). *ChatGPT*. Opgehaald van ChatGPT: <https://chatgpt.com/>
- Darby, J. (2023, mei 14). *Big Five Persoonlijkheid Test*. Opgehaald van thomas.co: <https://www.thomas.co/nl/resources/type/gidsen/big-five-persoonlijkheid-test>
- Dewiana Novitasari, M. A. (2022). *DO GENETIC PERSONALITIES AND AUTHORATIVE PARENTING STYLES INFLUENCE CHILDREN'S CHARACTER? A CORRELATIONAL STUDY AT ELEMENTARY SCHOOLS IN INDONESIA*. Indonesië : Jurnal PAJAR.
- Dewulf, L. (2023). *Mijn school kiest voor mijn talent : elk kind & elke leraar laten schitteren*. Tielt: LannooCampus.
- D'Hondt, D. (2024). *Leefstijlverandering; nature en nurture*. Opgehaald van medisports.nl: <https://www.medisports.nl/blog/leefstijlverandering-nature-en-nurture#:~:text=Gedrag%20wordt%20deels%20ingegeven%20door,allemaal%20binne n%20een%20persoon%20afspeelt>.
- DISC Benelux. (2024). *Het DISC model in de klas*. Opgehaald van discbenelux.nl: <https://discbenelux.nl/het-disc-model-in-de-klas/#:~:text=De%20DISC%20profielen%20in%20de%20klas,- Dankzij%20de%20kennis&text=Door%20de%20test%20te%20doen,Communicatie>
- Ensie. (2022). *Diversiteit*. Opgehaald van ensie.nl: <https://www.ensie.nl/redactie-ensie/diversiteit>
- Erikson, T. (2016). Omringd door idioten. In T. Erikson, *Omringd door idioten* (p. 21). Engeland: HarperCollins.
- Erikson, T. (2016). *Omringd door idioten*. Engeland: HarperCollins.
- Erikson, T. (2021). *Omringd door psychopaten*. Zweden : HarperCollins.
- Eva Bloemers, M. V. (2022). Persoonlijkheid (deel 1) [Geregistreerd door De Podcast Psycholoog]. Nederland.
- Eva Bloemers, M. V. (2022). Persoonlijkheid (deel 2) [Geregistreerd door De Podcast Psycholoog]. Nederland.
- Geldopph A. Kohnstamn, C. F. (1998). *Parental Descriptions of Child Personality: Developmental Antecedents of the Big Five*. Londen: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Gremmen, M. C. (2018). *Social network processes and academic functioning: The role of peers in students' school well-being, academic engagement, and academic achievement*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

- Groos, D. (2016, november 20). *Introspectie*. Opgehaald van [depsycholoog.be: https://www.depsycholoog.nl/introspectie/#:~:text=Introspectie%20betekent%20letterlijk%20'naar%20binnen,en%20ervaringen%20waarnemen%20en%20beoordelen](https://www.depsycholoog.nl/introspectie/#:~:text=Introspectie%20betekent%20letterlijk%20'naar%20binnen,en%20ervaringen%20waarnemen%20en%20beoordelen).
- Hantson, E., Van de Velde, M. C., & Desoete, A. (2015). *Persoonlijkheid en (de)motivatie van kinderen en jongeren: theorie, praktijk en onderzoek van Process Communication Model*. Gent: Academia Press.
- Hantson, Edwin. (2015). *PERSOONLIJKHEID EN (DE)MOTIVATIE BIJ KINDEREN: theorie, praktijk en onderzoek van Process Communication Model*. UGENT: Academia Press.
- Heverlee, H. H. (2025). *Vrije basisschool Heilig Hart Heverlee*. Opgehaald van [www.basisschoolhhh.be: https://www.basisschoolhhh.be/](https://www.basisschoolhhh.be/)
- Hütten, A. M. (2018). *Definitie Inclusie Nieuwe Stijl*. Opgehaald van [inclusienieuwestijl.be: https://www.inclusienieuwestijl.nl/alle-definities-van-inclusie-op-een-rij/](https://www.inclusienieuwestijl.nl/alle-definities-van-inclusie-op-een-rij/)
- Ilgen, H. (2023). *Ik heb jou wel door*. Amsterdam: Haystack.
- Ivan Mervielde Veerle Buyst, F. D. (1995). *The validity of the Big-five as a model for teachers' ratings of individual differences among children aged 4–12 years*. Elsevier.
- JMouders.nl. (2020, april 10). *De popie-jopie, de pestkop of de slome slak: welk gedrag vertoont jouw kind in de klas?* Opgehaald van [jmouders.nl: https://www.jmouders.nl/type-kind-gedrag-leerling-klas-onderwijs/](https://www.jmouders.nl/type-kind-gedrag-leerling-klas-onderwijs/)
- jobpersonality. (2024). *Start nu de persoonlijkheidstest! Kies voor afbeeldingen met een man of vrouw*. Opgehaald van [jobpersonality.com: https://www.jobpersonality.com/big-five-persoonlijkheidstest](https://www.jobpersonality.com/big-five-persoonlijkheidstest)
- Katrien Stuyven, E. G. (2015). *Binnenklasdifferentiatie in de praktijk*. Leuven/ De Haag: Acco.
- Kikker, D. C. (2022). *Wie ben ik?* Nederland.
- King, P. (2020). *Read people like a book*. Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgeverij.
- Krekels, D. (2005). *Speel je kerntalenten uit: kinderspeelgoed vertelt wie je bent*. Antwerpen: De Boeck.
- Kuppens, P. (2025, januari 06). *De theoretische kant van de persoonlijkheidsleer*. (M. Coeckelberghs, Interviewer)
- Lelie, D. (sd). *PCM. Alle persoonlijkheidstypes zijn OK*. De Lelie educatis, Driebruggen.

- Leraar24. (2024, september 18). *Hoe de klasindeling de prestaties van leerlingen kan beïnvloeden*. Opgehaald van leraar24.nl: <https://www.leraar24.nl/2625609/hoe-de-klasindeling-de-prestaties-van-leerlingen-kan-beinvloeden/>
- Lubach. (2025, april 30). *Kleurentesten & persoonlijkheidstypen | LUBACH*. Opgehaald van youtube.com: <https://www.youtube.com/watch?v=AHWdEF2TEGc>
- MARY H. MAGUIRE, B. G. (2012). *Speaking Personalities in Primary School Children's L2 Writing*. ITHAKA: Tesol.
- Nawas, M. (1986). *Inleiding tot de persoonlijkheidsleer*. Nijmegen: Dekker & van de Vegt.
- Neil DEMEY, S. M. (2014-2015). *Ontwikkelingsuitkomst van kinderen die op peuter- of kleuterleeftijd werden aangemeld voor diagnostisch onderzoek op een kinderpsychiatrische dienst*. Gent: UGENT.
- Odisee. (2024). *Model binnenklasdifferentiatie- leer-kracht-model*. Opgehaald van differentierenomtelereen.be: <https://differentierenomtelereen.be/model-binnenklasdifferentiatie-leer-kracht-model/>
- Platform, M. (sd). Big Five Persoonlijkheidstest. *Big Five Persoonlijkheidstest*. Mangement Platform.nl, Nederland.
- Plomp, J. (2015). *Een kwestie van persoonlijkheid*. Nederland: Spectrum.
- Randy Larsen, D. B. (2020). *Personality Psychology Domains of Knowledge about Human Nature, 3e*. United Kingdom: Mcgraw-Hill Education (Uk) Ltd.
- S.E., S. D. (1994). *Theories of personality (5th Ed.)*. Pacific Grove: Brooks/Cole.
- Schriel, P. (2024). *Het DISC model – Uitgebreide beschrijving DISC gedragsstijlen*. Opgehaald van patrickschriel.nl: <https://patrickschriel.nl/disc/>
- Sofie, D. W. (2024). Onderwijsexpert: "Leerlingen zélf teams laten vormen, werkt stigmatisering en uitsluiting in de hand" [Geregistreerd door S. L. Pedro De Bruyckere]. Brussel, Vlaams-Brabant, België.
- Steegmans, A. (2024, september 27). *Waarom kinderen zelf teamgenoten laten kiezen tijdens turnles een slecht idee is*. Opgehaald van vrt.be: <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/09/25/kinderen-turnles-zelf-teams-kiezen-stigmatiserend/>
- Tips, M. (2025, januari 20). Vertaling van de theoretische kant van de persoonlijkheidsleer naar de praktijk. (M. Coeckelberghs, Interviewer)

- Tumult. (2024). *Wat is diversiteit?* Opgehaald van watwat.be: <https://www.watwat.be/identiteit/wat-diversiteit>
- VanDale. (2024). *Betekenis 'persoonlijkheid'*. Opgehaald van vandale.nl: <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/persoonlijkheid>
- Verso. (2019, augustus 12). *Definitie van diversiteit*. Opgehaald van verso-net.be: <https://verso-net.be/themas/hrwijs/hrwijs-detail/2019/08/12/Definitie-van-diversiteit>
- Vlogaert, H. (2023, april 18). *Persoonlijkheidsontwikkeling bij kinderen*. Opgehaald van mama.libelle.be: <https://mama.libelle.be/baby/persoonlijkheidsontwikkeling-kinderen/>
- Wij leren. (2022, februari 15). *Big Five / Big 5*. Opgehaald van wij-leren.nl: <https://wij-leren.nl/big-five-5.php>
- wijleren.nl. (2020, april 13). *PCM*. Opgehaald van wij-leren.nl: <https://wij-leren.nl/pcm.php#:~:text=PCM%20is%20de%20afkorting%20van,heeft%20zijn%20plu s%2D%20en%20minpunten.>

Bijlagen

Bijlage I: Brief ouders om toestemming voor hun deelname (kind) aan het onderzoek

Leuven, februari 2025

Beste ouder(s)

Mijn naam is Maarten Coeckelberghs, laatstejaarsstudent aan de lerarenopleiding lager onderwijs (UCLL) te Heverlee.

Voor mijn bachelorproef doe ik onderzoek naar de persoonlijkheden van kinderen in de lagere school en de mate waarin leerkrachten hiermee rekening kunnen houden om het kind tot maximaal leren te brengen. In samenspraak met de directie van de school (Steven De Clerck en Kristin Vanhorenbeek) zou ik mijn onderzoek in de school mogen uitvoeren. Om dit onderzoek succesvol te kunnen uitvoeren, zou ik graag de medewerking van uw kind vragen.

Het onderzoek bestaat uit het spelen van een kort spel dat gericht is op het beantwoorden van enkele hypothesen over mijn onderzoek. Uiteraard gebeurt dit op een speelse en laagdrempelige manier, zodat uw kind hier geen hinder van zal ondervinden.

Deelname aan dit onderzoek is volledig vrijwillig. Als ouder kunt u beslissen of uw kind wel of niet meedoet. Alle verzamelde gegevens worden strikt vertrouwelijk behandeld en uitsluitend gebruikt voor onderzoeksdoeleinden. Er zal geen sprake zijn van individuele beoordelingen, de resultaten worden anoniem verwerkt en geen enkel resultaat van uw kind (verkregen door het spel) zal openbaar worden gemaakt.

De individuele gegevens die ik heb verkregen via het spel zullen worden vernietigd nadat het onderzoek afgerond is.

Indien u toestemming geeft voor de deelname van uw kind aan dit onderzoek, verzoek ik u vriendelijk om onderstaand toestemmingsformulier in te vullen en uiterlijk **vrijdag 14 februari 2025** terug te bezorgen aan de klasleerkracht van uw kind of aan mij persoonlijk.

Mocht u nog vragen hebben over het onderzoek, aarzel dan niet om contact met mij op te nemen via maarten.coeckelberghs@student.ucll.be.

Ik dank u alvast van harte voor uw medewerking!

Met vriendelijke groeten,
meester Maarten (stagiair 5E)

Toestemmingsformulier deelname aan onderzoek

Naam kind:

Klas:

Datum: februari 2025

Naam ouder/verzorger:

Ik geef **wel / geen** toestemming voor de deelname van mijn kind aan het onderzoek.

Handtekening:

Onderzoek: werking en structuur

Onderzoeksvraag

‘Hoe kunnen leerkrachten de dag van vandaag de persoonlijkheden van kinderen (6 – 12 jaar) inzetten in hun klas om zo hun les nog inclusiever te maken en het kind op die manier tot maximaal leren te brengen?’

Doel van het onderzoek

Dit onderzoek heeft als doel om mijn theoretisch concept uit te testen in de praktijk. In hoeverre is dit haalbaar in de klas? Is dit representatief voor alle leerlingen (van alle leeftijdscategorieën) in de lagere school? enz.

Werking

Het onderzoek bestaat uit twee delen.

In het eerste deel kruist de klasleerkracht (zie bijlage 1) per leerling aan hoe dat deze leerling zich gedraagt in de klas. Dit doet hij/zij voor elke dimensie van *de Big Five*. Elke dimensie is opgedeeld in 10 vakken met aan de uiteinden telkens het kenmerk van *de Big Five* en haar tegenpool.

De leerkracht schat dus op voorhand in wie deze leerling is. Dit gebeurt volledig anoniem, namen zullen niet worden opgevraagd of ergens worden opgeslagen. Om het onderzoek zo vlot mogelijk te laten verlopen, wordt er wel gevraagd om een klasnummer in te vullen.

In het tweede deel van het onderzoek, test ik mijn theoretisch concept uit met elke leerling (die mag deelnemen – zie bijlage 2). De gegevens die ik via de klasleerkrachten heb verkregen, worden niet op voorhand bekeken om beïnvloeding van het onderzoek/spel tegen te gaan. Als onderzoeker speel ik dus met elke leerling een stellingspel. Ikzelf, de onderzoeker, heb hetzelfde formulier voor me liggen als dat de leerkracht voor het onderzoek invult. Na het spelen van het spel, duid ik de resultaten aan op het formulier en vraag ik aan de leerling zijn/haar klasnummer.

Nadien worden de gegevens van de klasleerkracht vergeleken met de gegevens van de onderzoeker. Liggen ze in dezelfde lijn of net niet? Hier worden dan conclusies uit getrokken.

Het stellingenspel

Het spel bestaat uit een visuele voorstelling van een bloem waarbij de leerlingen 10 stellingen moeten beantwoorden per dimensie met ja/nee. Als de leerling akkoord gaat met de stelling (vraag met ‘ja’ beantwoorden), wordt hij/zij ‘meer gelinkt’ met het kenmerk van *the Big Five*.

De stellingen zijn onderverdeeld in de verschillende leeftijdscategorieën van de lagere school (eerste graad, tweede graad en derde graad). De stellingen zijn dus aangepast aan de leeftijd van het kind maar het doel blijft hetzelfde ongeacht de verwoording van de stelling.

Duur van het spel/invullen van het formulier

Het spel zal (ongeveer) een 10-15 minuten duren per kind. Het invullen van het formulier, door de klasleerkracht, zal ongeveer een tiental seconden duren per kind.

Wat zal er gebeuren met de gegevens?

Zoals al eerder vermeld, zullen alle gegevens anoniem verwerkt worden en zullen ze op geen enkele manier openbaar worden gemaakt. Dit geldt ook voor de formulieren die u als klasleerkracht invult.

De gegevens die ik heb verkregen door het spel (en alles daar bijhorend) zullen worden vernietigd nadat het onderzoek afgerond is.

Didactische verantwoording

Al deze stellingen evenals het model, zijn nagekeken en verbeterd door kinder – en jongerenpsycholoog M. Tips (op maandag 20.01.2025 en 3.02.2025).

Het model en de theoretische achtergrond werden aangevuld en nagekeken door professor persoonlijkheidsleer (KUL) P. Kuppens (op maandag 6.01.2025).

Vragen/opmerkingen

Als u nog vragen/opmerkingen heeft, kan u mij altijd bereiken via mail: maarten.coeckelberghs@student.ucll.be

Alvast van harte bedankt voor uw vertrouwen!

Maarten

Bijlage III: Inschatting van de leerkracht (op voorhand) dat ook diende als observatieformulier tijdens het spel

Wegens privacywetten en een van de kernpunten van mijn onderzoek (dat dit geen labelmachine is) heb ik enkel een blanco versie van de observatiefiche opgenomen in bijlagen.

Naar de ouders toe heb ik hen ook beloofd dat alle individuele gegevens (de ingevulde fiches) vernietigd zullen worden nadat het onderzoek op zijn einde loopt.

Inschatting kind – klas

Klasnummer kind:

Hoe schat u dit kind in op een schaal van 0 – 10?

Eerder Competitief	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Eerder vriendschappelijk
Eerder gesloten	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Eerder open
Eerder spontaan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Eerder zorgvuldig
Eerder introvert	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Eerder extravert
Eerder bezorgd en emotioneel	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Eerder emotioneel stabiel

Opmerkingen:

.....
.....

Bijlage IV: Verduidelijking van het vooronderzoek voor de leerkrachten

Beste

Hartelijk dank voor uw deelname.

Zoals u weet doe ik onderzoek naar 'the Big Five' bij kinderen en hoe leerkrachten dit kunnen gebruiken in hun klas.

Mijn onderzoek bestaat uit twee delen. Eén deel is het onderzoek (spel) zelf en het andere deel is een vooronderzoek naar hoe dit kind is in uw klas.

Hiervoor heb ik uw expertise nodig. Achter dit blad vindt u enkele briefjes met daarop de kenmerken van 'the Big Five'.

Op deze blaadjes kunt u een inschatting maken in hoe u dit kind ziet/ervaart in de klas. U zet een kruisje op elke schaal van 0 – 10. Is dit kind eerder vriendelijk dan competitief? Is dit kind eerder zorgvuldig of toch eerder spontaan/impulsief? enz.

Hieronder vindt u een klein overzicht van hoe u het best de gekleurde begrippen op de blaadjes interpreteert.

Deze blaadjes kan u mij terugbezorgen op de dag van het onderzoek. Om het spel zo objectief mogelijk te laten verlopen, bekijk ik uw antwoorden pas nadat ik met alle kinderen het spel heb gespeeld. Uiteindelijk trek ik algemene conclusies vanuit uw expertise in combinatie met mijn resultaten.

Ik dank u alvast voor uw vertrouwen!

Met vriendelijke groeten,

Maarten

Toelichting begrippen:

Vriendschappelijk: kinderen die eerder handelen volgens het motto 'meedoen is belangrijker dan winnen' (tegenpool: competitief)

Open: kinderen die graag nieuwe dingen doen, van verrassingen houden (tegenpool: gesloten houding/ behoudend)

Zorgvuldig: kinderen die nauwkeurig werken, met oog voor details (tegenpool: spontaan/impulsief)

Extravert: kinderen die graag met anderen zijn en er energie van krijgen (tegenpool: introvert)

Emotioneel stabiel: kinderen die hun emoties goed kunnen reguleren (tegenpool: bezorgd en emotioneel)

Bijlage V: Toelichting bij het interpreteren van de getallen

Toelichting bij getallen

Vriendelijk vs. competitiviteit

Nummer	Uitleg
10	Zeer vriendelijk: Meelevend, empathisch, behulpzaam.
9	Warm en meelevend, maar durft grenzen te stellen.
8	Over het algemeen vriendelijk, maar kan voor zichzelf opkomen.
7	Meestal aardig, maar houdt zijn/haar belangen in de gaten.
6	Evenwicht tussen samenwerking en eigenbelang.
5	Af en toe competitief, vooral in uitdagende situaties.
4	Doelgericht en strijdlustig, maar nog steeds sociaal.
3	Sterk competitief, zet eigen belangen vaak voorop.
2	Zeer ambitieus en prestatiegericht, kan rivaliteit stimuleren.
1	Uiterst competitief: Gedreven om te winnen, soms ten koste van anderen.
0	Volledig egocentrisch: Toont geen empathie, handelt puur uit eigenbelang, vaak manipulatief of vijandig gedrag.

Open vs. gesloten houding

Nummer	Uitleg
10	Zeer open: Creatief, nieuwsgierig, avontuurlijk.
9	Open-minded en nieuwsgierig, maar ook praktisch ingesteld.
8	Staat open voor nieuwe ideeën, maar waardeert ook routine.
7	Soms vernieuwend, maar niet altijd avontuurlijk.
6	Evenwicht tussen traditie en vernieuwing.
5	Houdt van vertrouwde dingen, maar staat af en toe open voor iets nieuws.
4	Voorkeur voor routine en vaste structuren.
3	Vermijdt verandering, houdt vast aan bekende gewoontes.
2	Zeer conventioneel, afwijzend tegenover nieuwe ideeën.
1	Extreem gesloten houding: Weerstand tegen verandering, rigide in denken.
0	Volledig gesloten geest: Verwerpt elke vorm van verandering of nieuw idee, rigide, dogmatisch en vaak intolerant ten opzichte van andersdenkenden.

Zorgvuldig vs. spontaniteit/impulsiviteit

Nummer	Uitleg
10	Zeer zorgvuldig: Georganiseerd, gedisciplineerd, betrouwbaar.
9	Goed georganiseerd en doelgericht, maar soms perfectionistisch.
8	Meestal gestructureerd, maar af en toe flexibel.
7	Doorgaans verantwoordelijk, maar kan uitstelgedrag vertonen.
6	Wisselend: Soms georganiseerd, soms chaotisch.
5	Af en toe slordig of vergeetachtig.
4	Ongeorganiseerd, moeite met planning en discipline.
3	Impulsief en vaak nalatig in verantwoordelijkheden.
2	Zeer ongestructureerd en chaotisch, moeite met verplichtingen.
1	Extreem impulsief: Roekeloos, lak aan verplichtingen.

0	Volledige chaos: Geen enkele structuur of verantwoordelijkheid, extreem impulsief gedrag dat leidt tot risico's of nalatigheid.
---	---

Extravert vs. introvert

Nummer	Uitleg
10	Zeer extravert: Sociaal, energiek, assertief, geniet van interacties.
9	Erg spraakzaam en enthousiast, maar kan soms rust nodig hebben.
8	Sociaal en energiek, maar kan ook van alleen-tijd genieten.
7	Vaak extravert, maar soms terughoudend in nieuwe situaties.
6	Balans tussen sociaal en introvert; hangt af van de situatie.
5	Soms sociaal, maar vaak liever op de achtergrond.
4	Rustig en bedachtzaam, geniet van kleine gezelschappen.
3	Voelt zich het prettigst in een stille omgeving, houdt van introspectie.
2	Zeer gereserveerd en verlegen, vermijdt grote sociale situaties.
1	Uiterst introvert: Houdt niet van sociale interactie, laadt op in eenzaamheid.
0	Volledige sociale terugtrekking: Vermijdt vrijwel elk sociaal contact, leeft in totale afzondering, extreem teruggetrokken.

Emotioneel stabiel vs. bezorgd en emotioneel

Nummer	Uitleg
10	Zeer stabiel: Kalm, stressbestendig, zelfverzekerd.
9	Meestal ontspannen, maar ervaart af en toe stress.
8	Over het algemeen rustig, maar soms onzeker.
7	Vaak stabiel, maar kan zich zorgen maken in stressvolle situaties.
6	Wisselend: Soms kalm, soms angstig of prikkelbaar.
5	Regelmatig nerveus of gevoelig voor stress.
4	Vaak angstig of onzeker, snel emotioneel geraakt.
3	Vaak gespannen, vatbaar voor stemmingswisselingen.
2	Zeer prikkelbaar, snel overveldigd.
1	Extreem bezorgd: kampt constant met angst en is heel snel emotioneel
0	Volledige emotionele instabiliteit: Constante innerlijke onrust, paniek, intense stemmingswisselingen; nauwelijks grip op emoties.

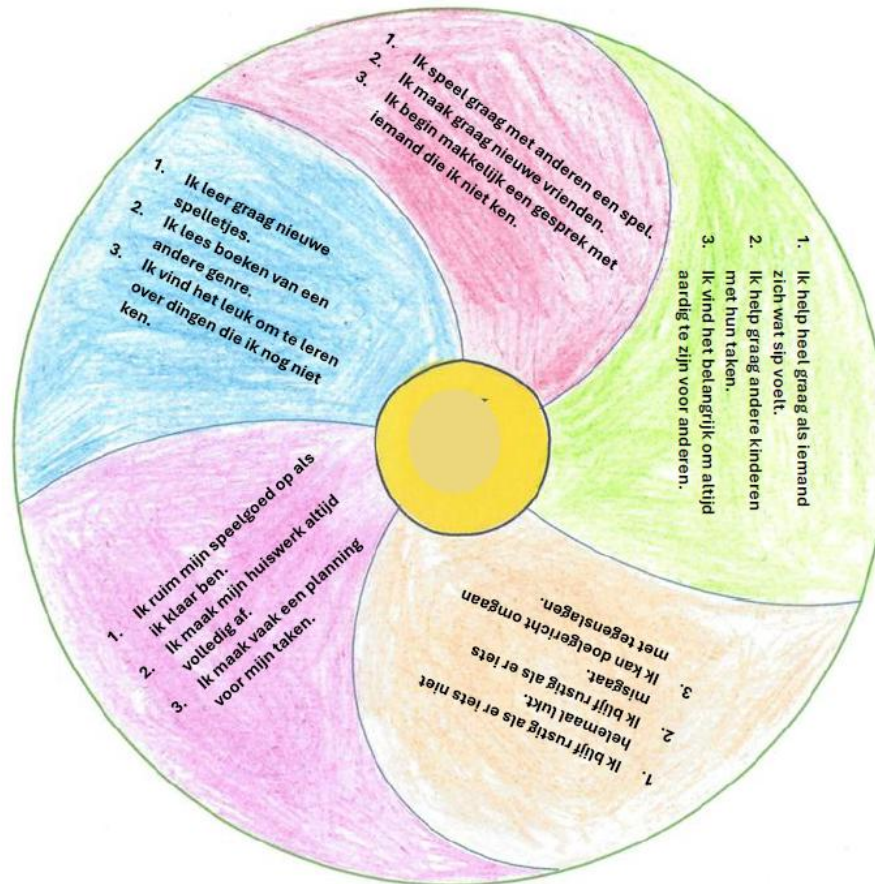
Deze gradaties zijn gebaseerd op het interview met kinder- en jongerenpsycholoog M. Tips.

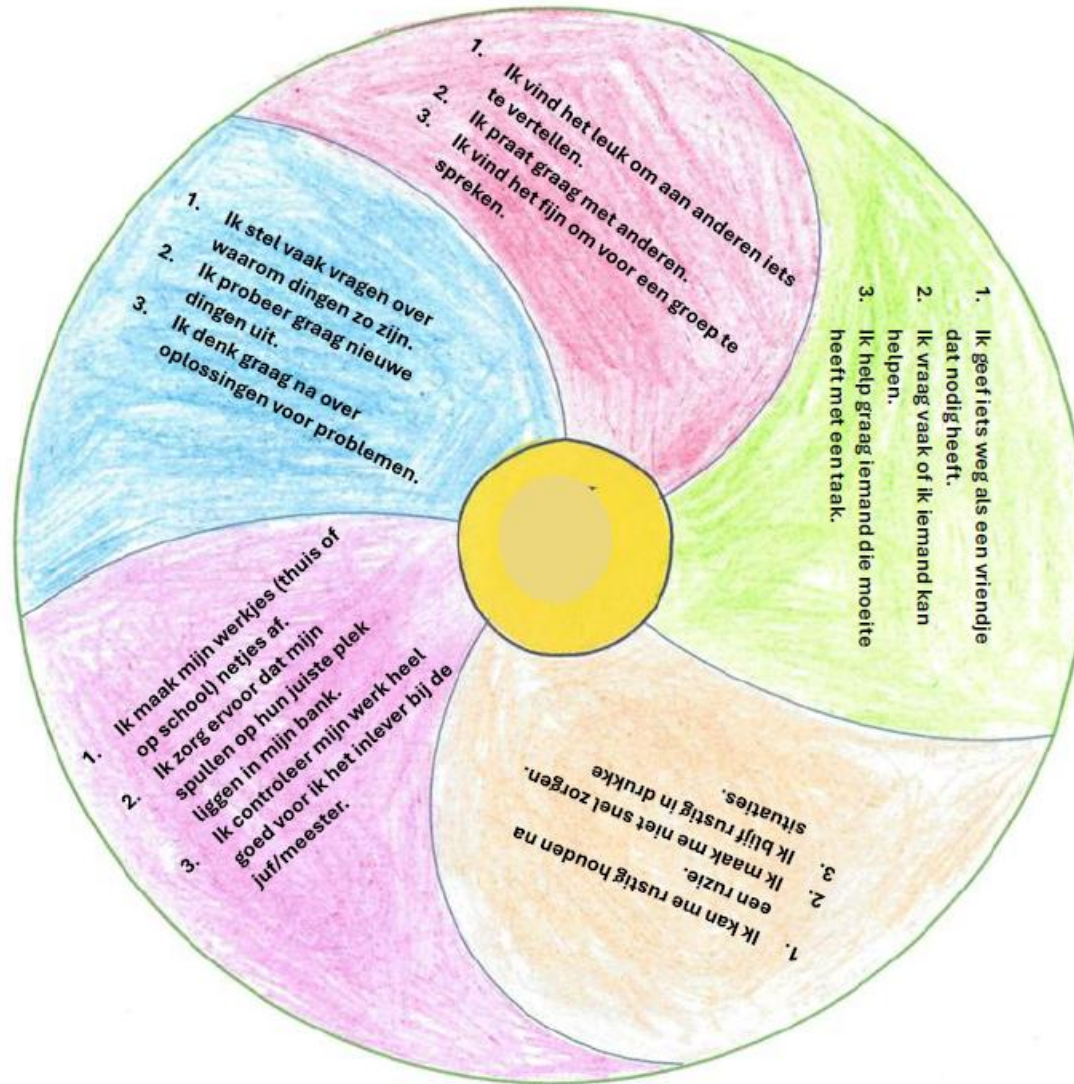
Bijlage VI: De persoonlijkheidsbloem

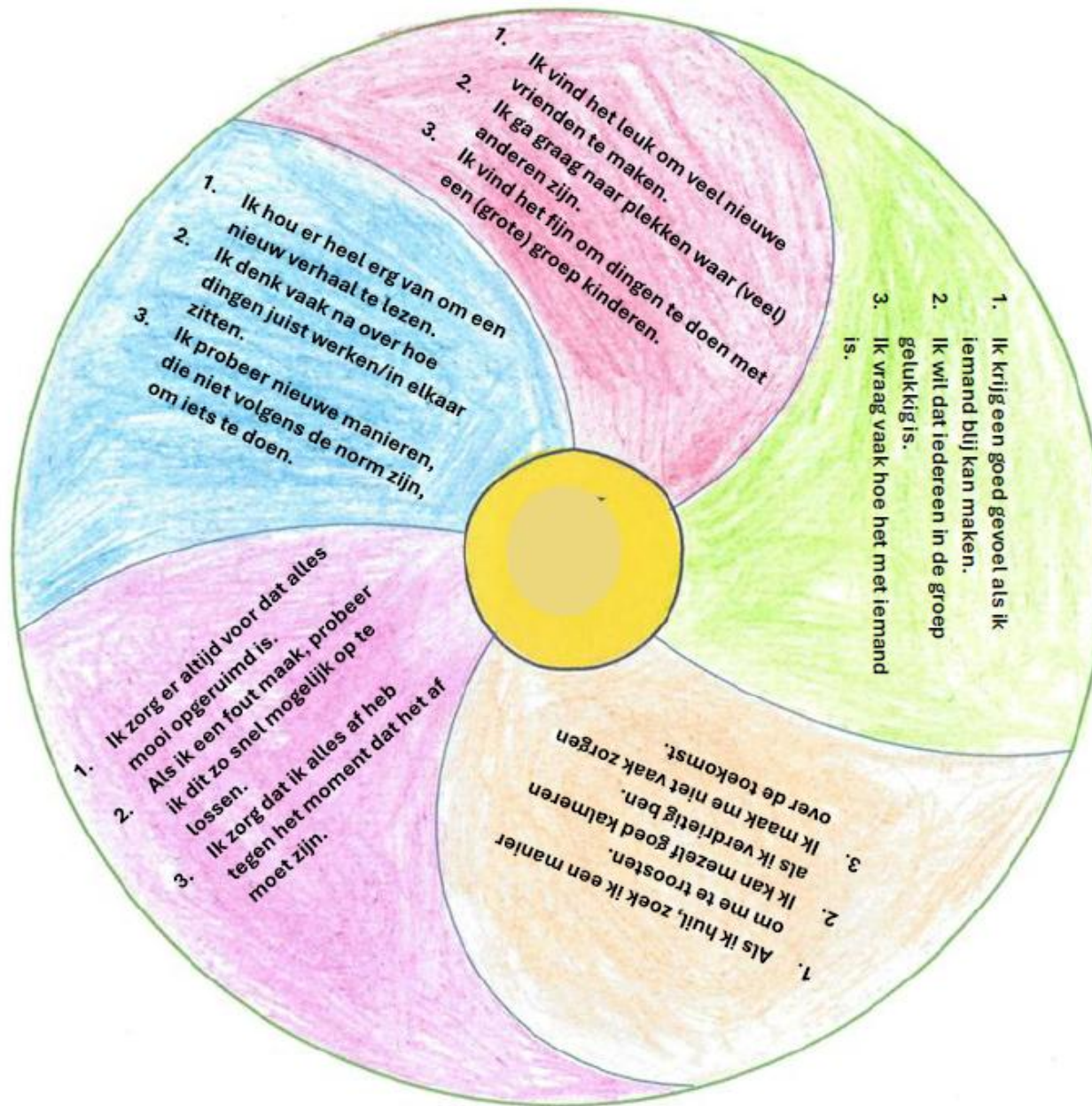

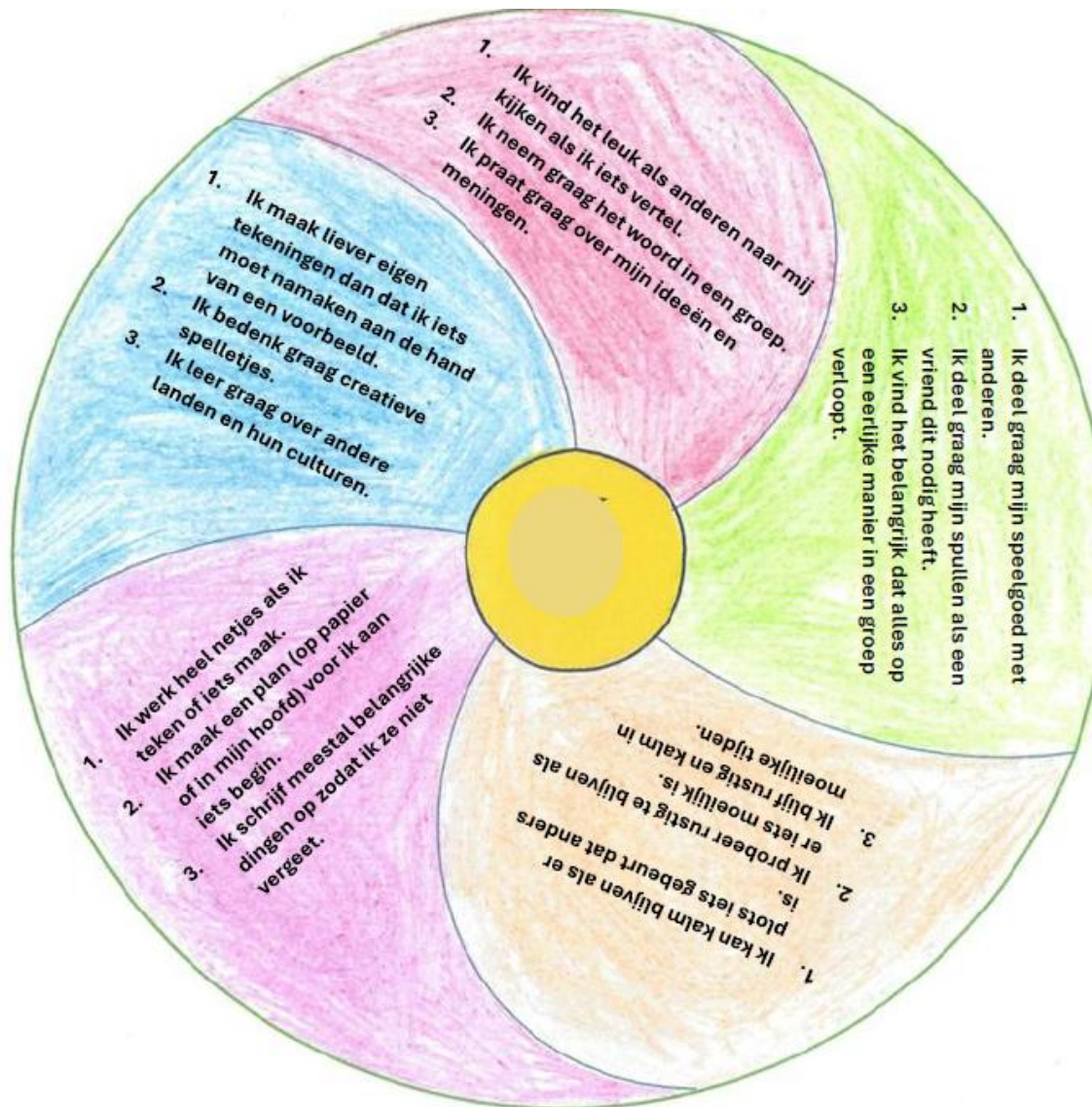
Bijlage VII: De stellingen die horen bij het model

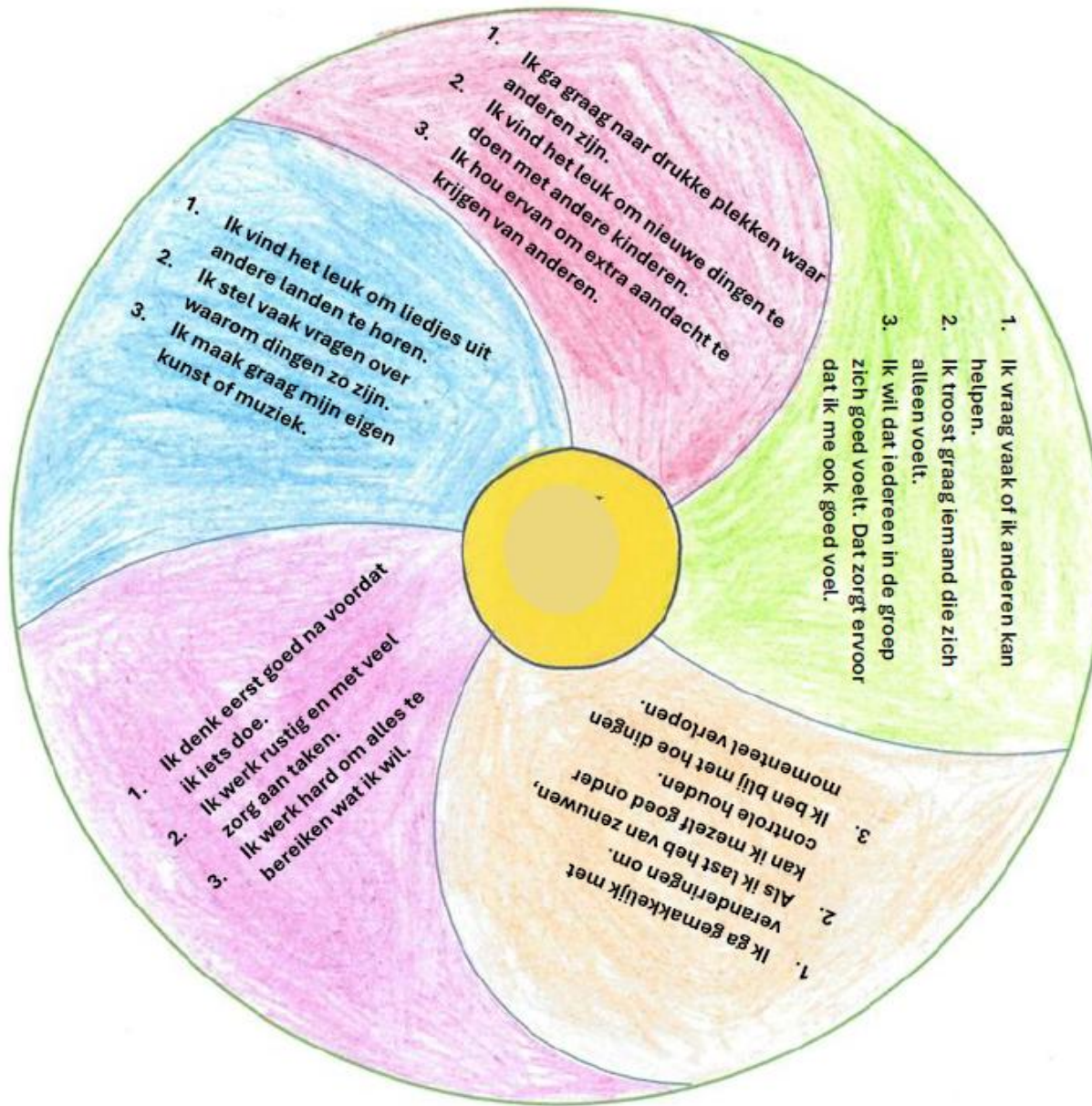
Nummers 1: stellingen voor de eerste graad | Nummers 2: stellingen voor de tweede graad | Nummer 3: stellingen voor de derde graad

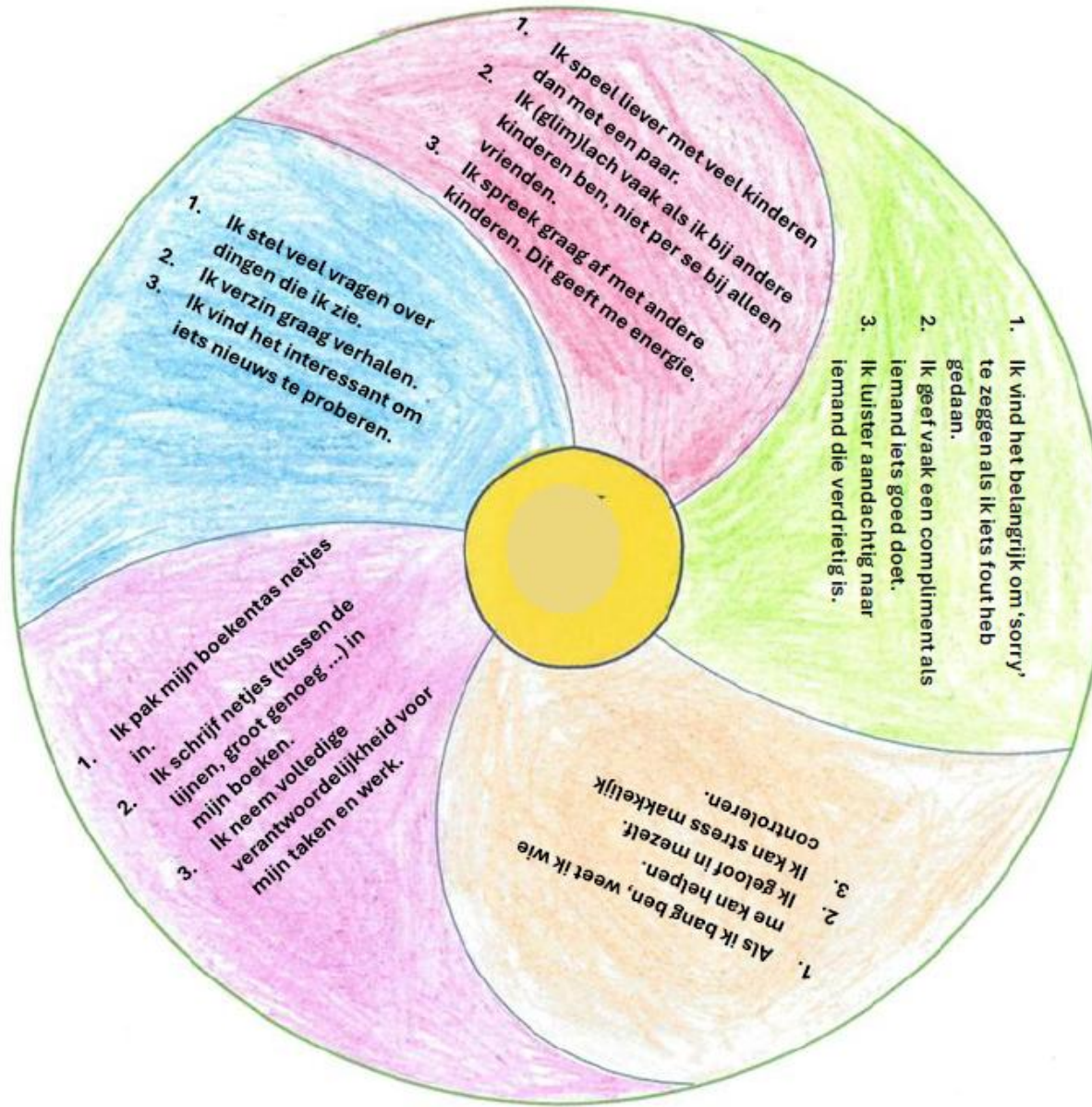

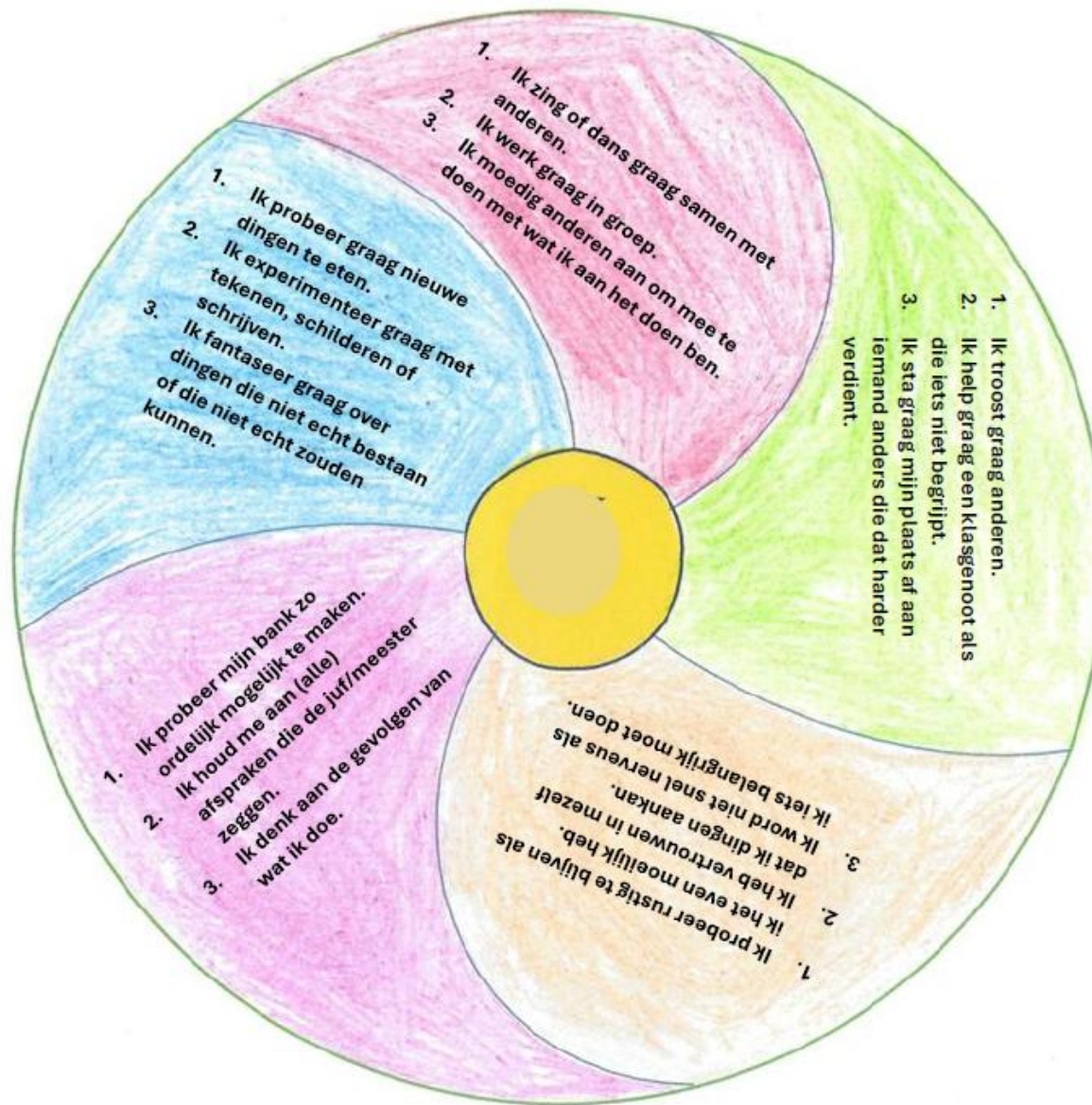

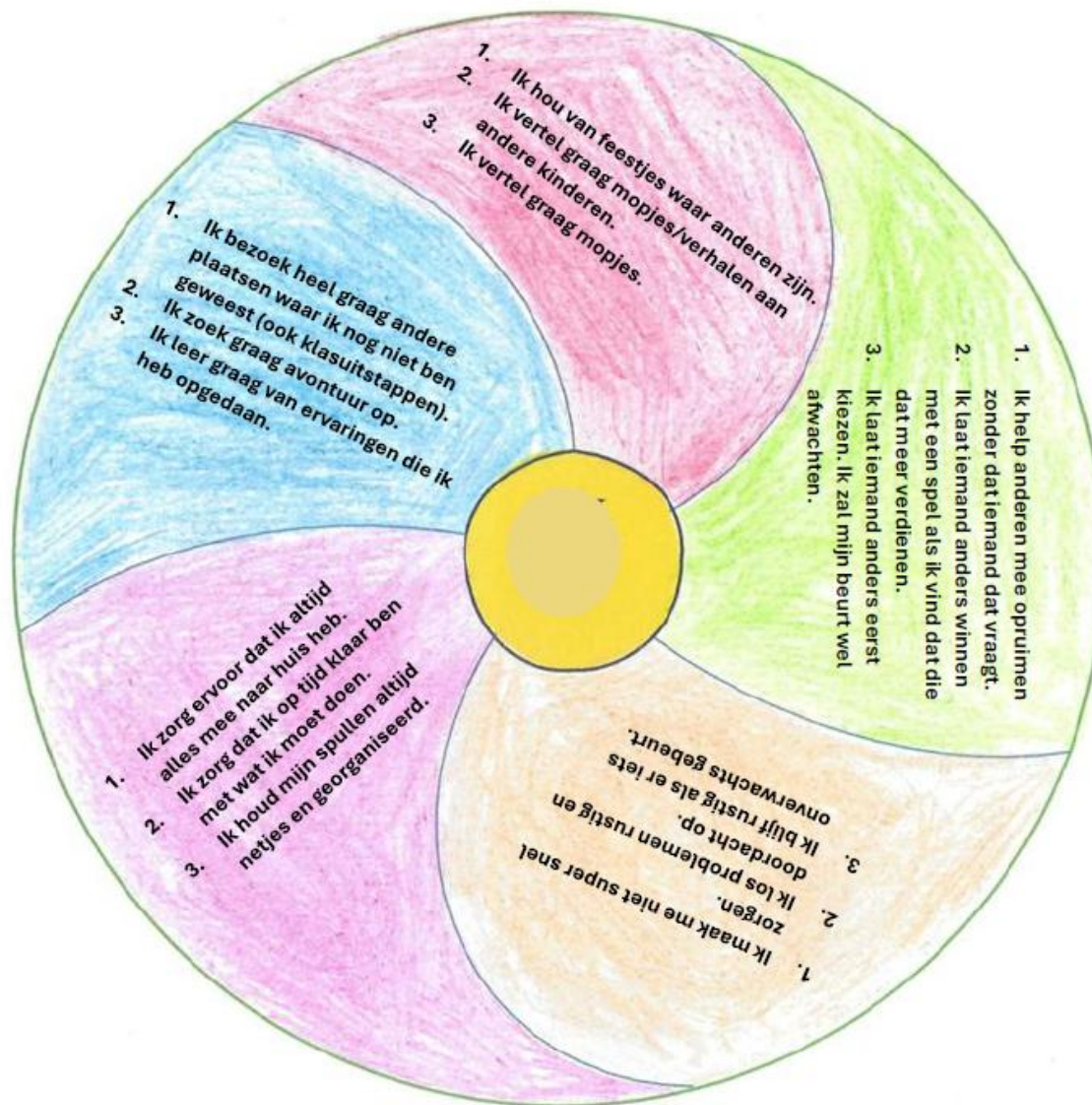

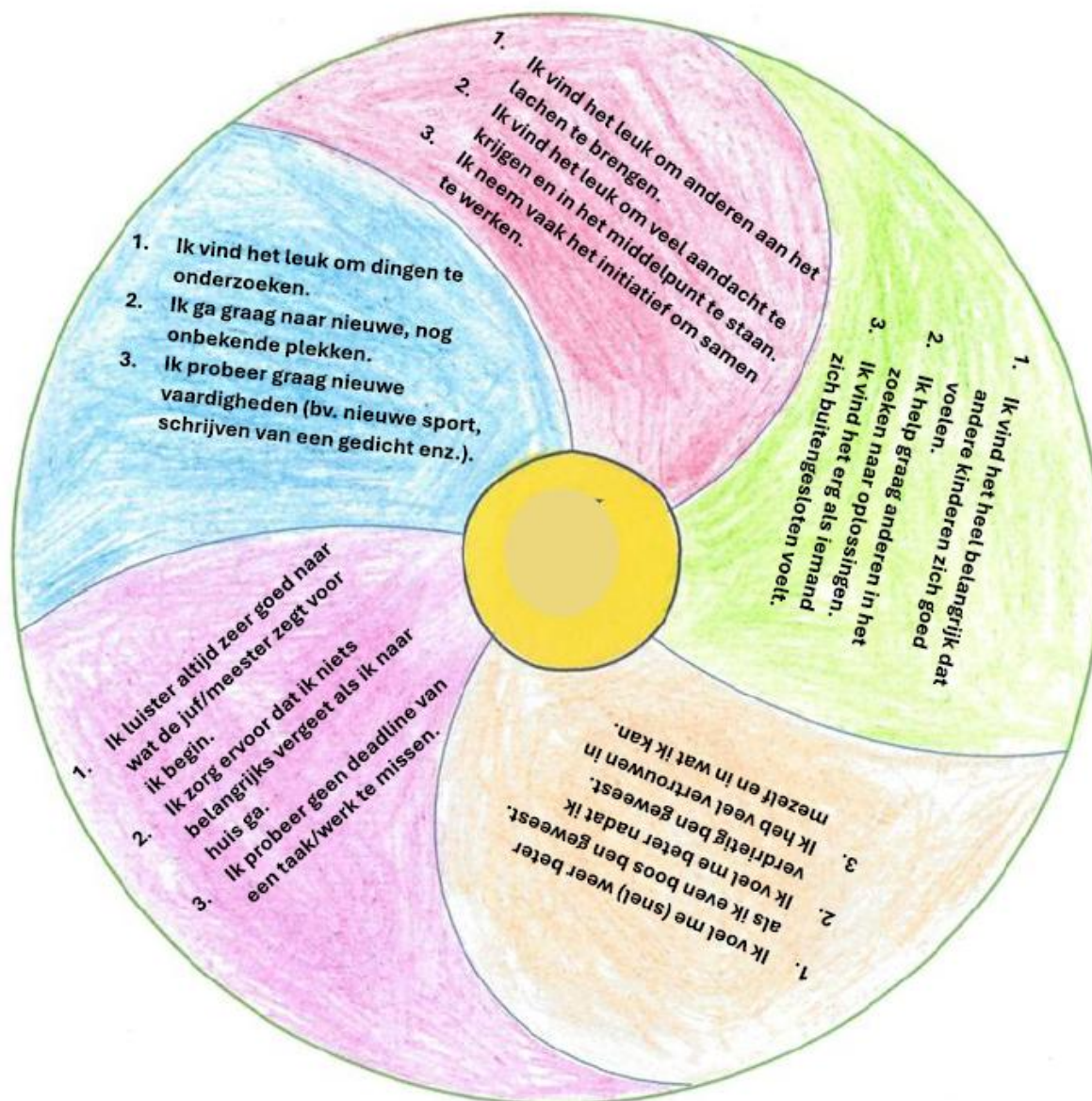

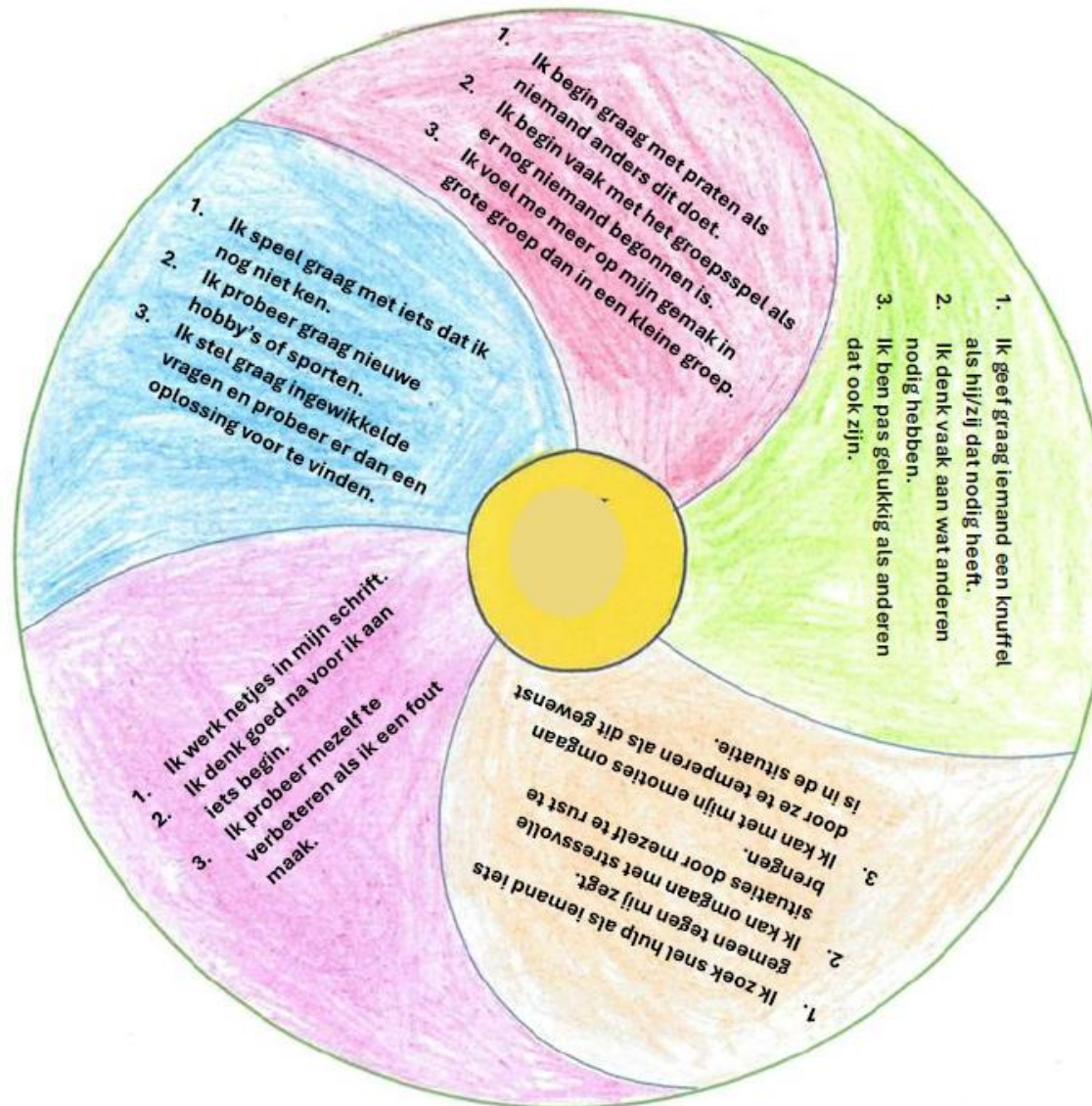

Bijlage VIII: Boekje de blauwdruk van elk kind

Het boekjes is zodanig opgesteld dat, bij het afdrukken, de paginanummers overeenkomen. Afwisselend aan de linker en rechterzijde kan u de volgorde van de paginanummers terugvinden.

Hoe lees ik de bloem nu op een goede manier af?

Er zijn 100.000 verschillende bloemen (met een verschillend aantal bladeren per dimensie) die je kan leggen.

Hierdoor is het haast onmogelijk om elke verschillende combinatie te verduidelijken. Daarom vindt u op de volgende pagina's per dimensie een verduidelijking van wat de sterktes zijn per dimensie, hoe u dit kan opmerken (in de klas) en hoe u de leerling kan helpen om hierin te groeien.

De mate waarin u het kind al dan niet hoog scoort op het kenmerk van de Big Five, kan u aflezen aan de hand van het aantal stellingen dat bij hem/haar past:

Aantal stellingen op de bloem	Plaats op het spectrum
0 – 3	Eerder de tegenpool van het Big Five kenmerk
4 – 6	Neutraal (situatieafhankelijk)
7 – 10	Eerder het kenmerk van de Big Five

Gesloten houding

-
-
-
-
-

Open houding

-
-
-
-
-

Algemene leerinzichten:

1.
2.
3.
4.

50

Met deze tabel is het dus mogelijk om het aantal bloembladeren te interpreteren.

Waar dat het kind zich ook bevindt op het spectrum (per dimensie) geen enkel kenmerk of tegenpool is goed of slecht.

De persoonlijkheid van een kind in de lagere school (6 tot 12 jaar) is niet statisch maar evolueert doorheen de jaren. Daarom zijn de resultaten die u bekomt niet bindend en zou u idealiter deze test drie keer per jaar moeten doen.

In het begin van het schooljaar, rond januari/februari en uiteindelijk in mei/juni. Zo heeft u een volledig zicht op de persoonlijkheid van het kind (op die leeftijd).

Disclaimer

Elk kind is uniek waardoor de mogelijkheid bestaat dat de interpretatie niet helemaal gelijkloopt met hoe dit kind zich gedraagt.

Hierdoor is observatie (van het kind) heel belangrijk om de resultaten van dit onderzoek bij te sturen of aan te vullen.

Het gebruik van dit instrument is een momentopname. De context kan dus het uiteindelijke onderzoeksresultaat beïnvloeden.

3

Inhoud

Hoe lees ik de bloem nu op een goede manier af?	2
Achtergrond bij de Big Five	5
Kenmerk 1: In welke mate is dit kind extravert ?	8
Kenmerk 2: Is welke mate is dit kind emotioneel stabiel ?	15
Kenmerk 3: In welke mate is dit kind zorgvuldig ?	22
Kenmerk 4: In welke mate is dit kind vriendelijk ?	29
Kenmerk 5: In welke mate is dit kind open naar anderen/de wereld toe ?	38
Leerinzichten	47

4

Zorgvuldig

-
-
-
-
-

Competitiviteit

-
-
-
-
-

Vriendelijk

-
-
-
-
-

49

Bezorgd

-
-
-
-
-

Emotioneel stabiel

-
-
-
-
-

Spontaan

-
-
-
-
-

48

Achtergrond bij de Big Five

De Big Five persoonlijkheidstheorie is de meest gebruikte en best onderzochte persoonlijkheidstheorie. Je kan iemand zijn persoonlijkheid beschrijven aan de hand van vijf dimensies. Deze dimensies zijn extraversie, vriendelijkheid, emotionele stabiliteit, zorgvuldigheid en openheid.

Per dimensie kun je hoog, laag of ergens daar tussenin scoren. Er zijn geen slechte scores.

Als leerkracht is het dus cruciaal om een (werk)omgeving te creëren voor kinderen waarbij ze hun persoonlijkheid ten volste kunnen benutten en die bij hen past.

De verschillende dimensies van 'the Big Five' zijn:

- Extraversie (vs. introversie)
Het is gemakkelijk te herkennen als 'iemand die energie krijgt van sociale situaties' (extravert) of net niet (introvert)
Je kan dit zien aan kinderen als ze echt energie krijgen van bij anderen te zijn, door samen te spelen/werken. Dit zijn kinderen die sociale contacten nodig

5

hebben om zich op hun best te voelen. Ze zijn erg spraakzaam, assertief en hebben een hoge mate van emotionele expressiviteit.

- Vriendelijkheid (vs. competitiviteit)
Kinderen die een hoge mate van vriendelijkheid vertonen, hebben vaak meer vertrouwen en tonen veel interesse in de andere kinderen. Samen delen, elkaar troosten en samenwerken, zijn eigenschappen die passen bij zeer vriendelijke persoonlijkheidstypen. Dit wordt gekenmerkt door kinderen die snel anderen gaan troosten, er zijn voor hen als ze het moeilijk hebben en niet het 'ik wil per se winnen' - gevoel hebben maar eerder 'zolang iedereen het maar naar zijn zin heeft' - gevoel.
- Emotionele stabiliteit (vs. snel bezorgd)
Kinderen die emotioneel sterk zijn nemen de tijd om zich op het hier en nu te concentreren en zich niet bezig te houden met mogelijke stressveroorzakende factoren zoals

Leerinzichten

Hier kan je, per onderdeel, alle je leerinzichten bundelen. Zo heb je een mooi overzicht over de persoonlijkheidskenmerken.

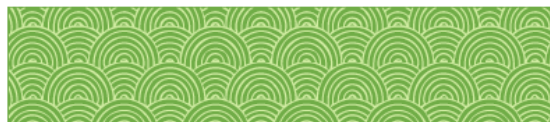
Introvert

-
-
-
-
-

Extravert

-
-
-
-
-

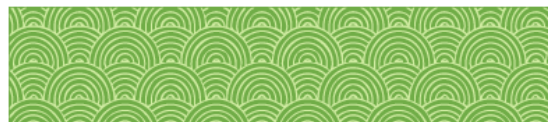
This image shows a full page of primary-ruled paper. It features multiple horizontal rows, each consisting of two parallel dotted lines with a larger gap between them, providing a guide for letter height and placement. The paper is otherwise blank, with no margins, text, or other markings.

schoolwerk, vrienden, hobby's enz. Ze kunnen goed onder druk presteren en zijn (in grote mate) stressbestendig. Ze weten ook hoe ze hun emoties moet reguleren.

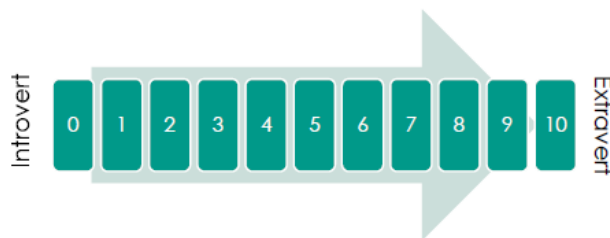
- Deze kinderen hebben een hoge mate van bedachtzaamheid, goede impulscontrole en doelgericht gedrag. Kinderen die erg consciëntieus zijn, kunnen goed vooruit plannen en zich goed houden aan structuur, schema's en afspraken.

- Openheid (vs. gesloten houding)
Deze kinderen hebben veel verbeeldingen in inzicht. Ze hebben een grote belangstelling voor alles wat nieuw is en anders. Hierdoor beschikken ze over een avontuurlijke houding en willen ze graag nieuwe dingen leren en zelf op onderzoek gaan.

7

Kenmerk 1: In welke mate is dit kind **extravert**?

Introvert (0 – 3/4)

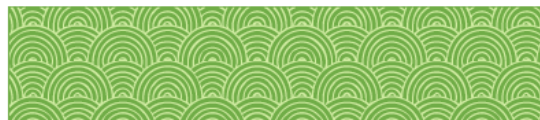
Sterktes van kinderen die introvert zijn

Kinderen die introvert zijn, zijn meestal rustig van aard. Dit komt omdat ze niet de noodzaak hebben om sociaal te zijn naar anderen.

Ze kunnen heel goed alleen zijn. Ze kunnen zich goed afzonderen van een groep en gelukkig zijn zonder dat ze anderen nodig hebben.

Meestal zijn introverte kinderen 'denkers'. Ze denken eerst goed na voor dat ze iets gaan doen. Dit komt omdat ze liever met hun gedachten bezig zijn dan dat ze moeten praten met/tegen anderen.

Hierdoor ze zijn ook zeer fantasieerijk en maken ze weloverwogen keuzes.

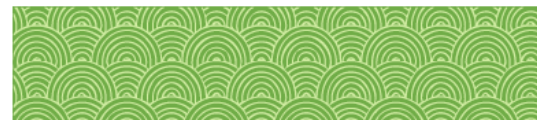

8

andere oplossingsstrategie te bedenken en te verantwoorden. Hierdoor prikkel je hun nieuwsgierigheid en hun fantasie.

3. Waardeer hun originele bijdragen en gebruik ze als inspiratiebron

Benoem hun creativiteit expliciet, zodat ze deze als waardevol blijven ontwikkelen. Zo kunnen ze ook anderen, die eerder gesloten zijn, inspireren en er zo misschien wel voor zorgen dat ze een meer open houding ontwikkelen.

45

Hoe kan ik een open kind helpen groeien?

Deze kinderen lijken een plezier om in je klas te hebben of om mee te werken en dat zijn ze ook. Ze zijn fantasierijk, leergierig, onderzoekend ...

Doordat ze graag veel nieuwe dingen proberen, is het soms wel moeilijk voor hen om bepaalde dingen (zorgvuldig) af te werken.

Soms hebben ze wilde ideeën om een probleem op te lossen, maar zijn deze gewoon fout of niet realistisch. Het is belangrijk, voor hen, om in te zien dat 'nieuw' niet altijd beter is.

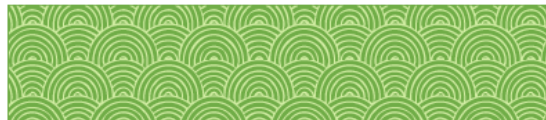
Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Stimuleer out – of – the – box denken

Laat brainstormsessies toe waarin alle ideeën welkom zijn, zonder een directe vorm van evaluatie. Laat hen hun wilde ideeën opschrijven (of benoemen) en maak dan nadien met hen een realistische inschatting van wat haalbaar is en wat niet.

2. Bied ruimte voor verkenning en keuze

Geef hen bijvoorbeeld keuzethema's of laat hen een eigen onderzoeksvraag formuleren. Het kan ook kleiner. Daag hen uit om bij een rekenoefening een

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

Introverte kinderen vallen niet altijd meteen op. Ze zijn vaak rustig, observerend en trekken zich liever terug dan dat ze de aandacht zoeken.

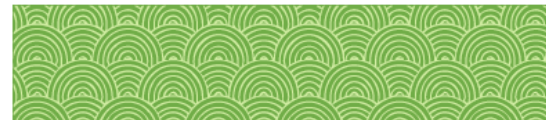
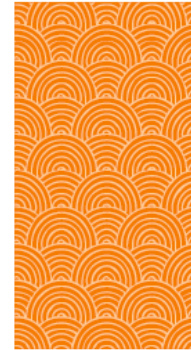
In de klas uit zich dat bijvoorbeeld in het liever luisteren dan praten tijdens groepswerken. Ze werken graag zelfstandig en voelen zich prettiger in kleine groepjes dan in grote, drukke groepen met veel kinderen.

Introverte kinderen zijn niet hetzelfde als kinderen die verlegen of onzeker zijn, maar ze gaan op een andere manier om met prikkels uit zijn/haar omgeving.

Ze hebben ook vaak enkele vrienden (maximum 4) waar dat ze heel erg aan gehecht zijn. Ze voelen niet de noodzaak om aan iedereen te vertellen wie ze zijn maar kiezen (zorgvuldig) enkele kinderen uit waaraan ze hun gedachten kwijt kunnen.

Waar extraverte kinderen energie halen uit sociale interactie, laden introverte kinderen juist op door rust en alleen-tijd.

Let dus op de stille krachten in je klas – ze hebben vaak veel te bieden, als je de ruimte geeft om op hun eigen tempo te groeien.

Hoe kan ik een introvert kind helpen groeien?

Het is niet de bedoeling om introverte kinderen extravert te maken. Hierdoor geraken ze enkel gefrustreerd.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Respecteer de behoefte aan stilte

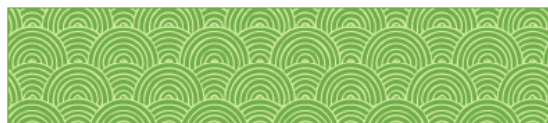
Gun introverte kinderen momenten van rust zonder ze te forceren om sociaal te zijn. Stilte is voor hen geen probleem, maar een manier om op te laden.

2. Gebruik kleine groepjes (waar mogelijk)

Introverte kinderen komen vaak beter tot hun recht in duo's of kleine groepjes dan in grote klasgesprekken of groepsopdrachten.

3. Zet hun unieke talenten in de kijker

Veel introverte kinderen zijn goed in observeren, analyseren of creatief werk. Geef ze kansen om hierin te schitteren, bijvoorbeeld via schrijfp opdrachten, kunst, of onderzoekstaken (portfolio, voorbereiding van een spreekbeurt enz.)

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen vallen op door hun brede interesses en hun liefde voor verkennen en experimenteren.

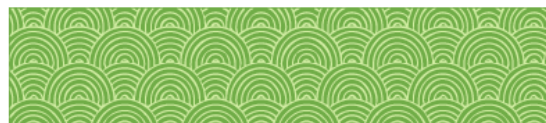
Tijdens een projectwerk willen ze vaak dieper graven of net een aparte invalshoek kiezen.

Bij een schrijfpdracht gebruiken ze levendige taal of verrassende perspectieven.

Ze kunnen zich verliezen in boeken of ideeën die hen fascineren. Ze stellen filosofische of verrassende vragen, zoals: "Wat als dieren konden praten?" of "Waarom is blauw geen warme kleur?". Als ze zich zouden kunnen vervelen, houden ze ervan om uitdagende vragen te stellen en dit te onderzoeken.

In hoekenwerk kiezen ze vaak voor de ontdekhoek of proefjes, en ze kunnen heel enthousiast worden van nieuwe thema's.

Ze tonen een natuurlijke verwondering die aanstekelijk werkt voor anderen. Ze proberen ook anderen te betrekken in hun manier van werken en openheid naar de wereld.

Open houding (6/7 – 10)

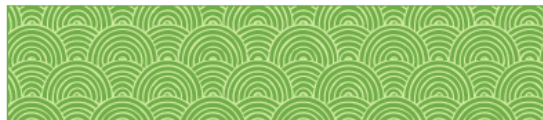
Sterktes van kinderen die open zijn

Kinderen met een hoge openheid zijn nieuwsgierig, creatief en leergierig.

Ze denken graag na over nieuwe ideeën, stellen originele vragen en houden van fantasie en verbeelding.

Ze staan open voor nieuwe ervaringen en leren op een verkennende manier.

Over nieuwe culturen, landen, eetgewoontes enz. leren vinden ze heel fijn. Ze hebben een rijke verbeelding die ze al te graag inzetten om alledaagse dingen (zoals vraagstukken, dictees enz.) naar hun eigen hand te zetten.

42

Extravert (6/7 – 10)

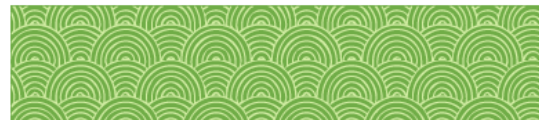
Sterktes van kinderen die extravert zijn

Extraverte kinderen zijn vaak sociaal sterk, energiek en enthousiast.

Ze vinden het zalig op in omgevingen te komen waar ze met anderen kunnen samenwerken. Ze durven het voortouw nemen in gesprekken of activiteiten.

Ze zijn (erg) spraakzaam, zoeken verbinding en brengen leven in de klas. Ze hebben ook zeer authentieke emoties en maken graag veel vrienden.

Ze krijgen veel energie van met anderen te werken/spelen/leren enz. en uiten deze energie ook.

11

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

Extraverte kinderen vallen op door hun spraakzaamheid en enthousiasme.

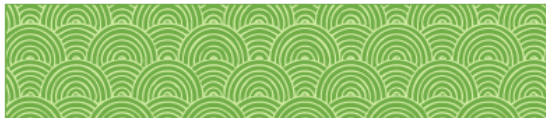
Ze nemen vaak spontaan het woord tijdens klassikale gesprekken, reageren snel op vragen en tonen zich actief in groepsactiviteiten.

Ze zijn graag betrokken bij sociale situaties, zoeken voortdurend contact met klasgenoten en functioneren goed in levendige klasomgevingen.

Tijdens bijvoorbeeld hoekenwerk kiezen ze eerder voor samenwerking dan voor een individuele opdracht.

Ze kunnen ook wat ongeduldig zijn wanneer er langdurig stil gewerkt moet worden en hebben meer baat bij afwisseling en beweging dan introverte kinderen.

Een extravert kind zal bijvoorbeeld enthousiast zijn om de klas te begeleiden naar de turnzaal of zich kandidaat stellen voor een spreekbeurt zonder aarzeling.

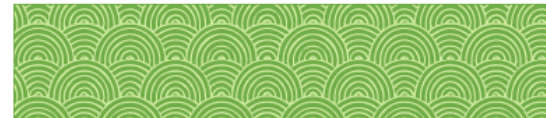

12

3. Introduceer nieuwe dingen stap voor stap

Als je iets nieuw wil proberen, breng dit dan in stapjes aan. Begin niet direct met die nieuwe anders kunnen ze het gevoel krijgen dat ze verdrinken in de hoeveelheid aan nieuwe informatie die ze binnenkrijgen.

41

Hoe kan ik een gesloten kind helpen groeien?

Gesloten kinderen kunnen soms overkomen als kinderen die niet willen veranderen, als tegendraads of koppig.

Voor deze kinderen is het gewoon geen evidentie dat er van het ene moment op het andere van alles veranderd of dat er verschillende oplossingen mogelijk zijn.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

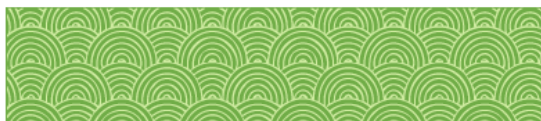
1. Voorzie voorspelbare routines en structuren

Voorzie een dagplanning die je visueel op het bord hangt en overloop dit ook met hen. Zo weten ze heel goed wat er gaat komen. Bekijk ook samen de planning (of spel ze samen op). Zo weten ze wat ze moeten doen tegen welke dag.

2. Geef duidelijke instructies bij open opdrachten

Ze vinden het moeilijk om in het wilde weg een opdracht te volbrengen. Voorzie een voorbeeld, een houvast waarnaar ze terug kunnen koppelen.

40

Hoe kan ik een extravert kind helpen groeien?

Tegen veel extraverte kinderen wordt vaak gezegd dat ze rustiger moeten zijn of dat ze kalmer moeten zijn. Het is niet de bedoeling om deze kinderen hun enthousiasme de kop in te drukken.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Bied extraverte kinderen kanalen om hun energie kwijt te kunnen

Hierdoor voelen ze zich betrokken en krijgen ze verantwoordelijkheid die hen motiveert. Je kan ze op weg sturen om iets te gaan halen, geef ze enkele (actieve) klastaken enz.

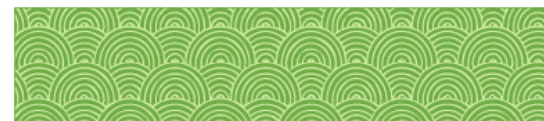
2. Leer hun om naar anderen te luisteren

Veel extraverte kinderen hebben zelf veel te vertellen waardoor ze anderen soms niet laten uitspreken of naar hen luisteren. Je kan hen laten luisteren door gerichte klassikale afspraken en feedback te leren geven.

3. Voorzien momenten van beweging en expressie

Deze kinderen hebben nood aan beweging. Voorzien op tijd en stond een bewegingstussendoortje, een leuke werkvorm zoals een loopdictee enz.

13

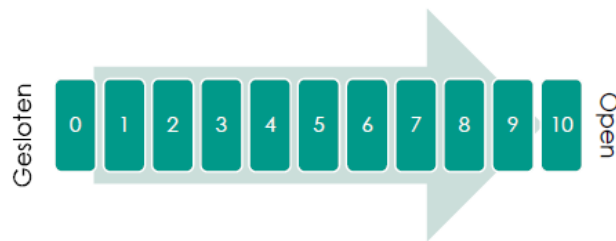
[illegible]

Tijdens de lessen rekenen, gaan ze ook de regels gebruiken die ze aangeleerd krijgen (ook al zijn er soms verschillende rekenwijzen mogelijk).

Pagina | 105

Kenmerk 5: In welke mate is dit kind open naar anderen/de wereld toe?

Gesloten houding (0 – 3/4)

Sterktes van kinderen die gesloten zijn

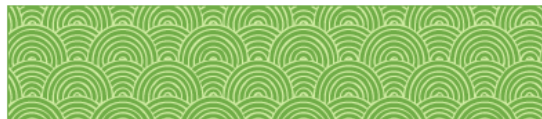
Kinderen met een gesloten houding zijn realistisch, gestructureerd en hechten waarde aan veiligheid en duidelijkheid.

Ze zijn trouw aan routines, zorgvuldig met tradities en voelen zich goed bij bekende patronen.

Als er een probleem is, kunnen ze kalm blijven en praktisch nadenken over een oplossing.

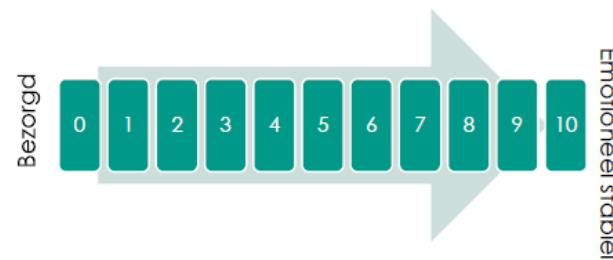
Doordat ze eerder een gesloten houding hebben, gaan ze uit van feiten en stellen ze zich conservatiever² op naar anderen toe.

² Meer behouden, eenzijdiger, traditioneler in het denken en handelen.

38

Kenmerk 2: Is welke mate is dit kind emotioneel stabiel?

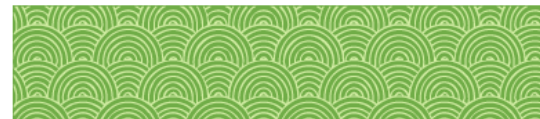
Bezorgd (0 – 3/4)

Sterktes van kinderen die eerder bezorgd zijn

Gevoelige kinderen (kinderen die vaak bezorgd zijn) zijn vaak intuïtief, empathisch en beleven hun emoties intens.

Ze hebben een fijngevoelig inlevingsvermogen, wat hen helpt om anderen diepgaand aan te voelen en zorgzaam te zijn.

Ze reageren sterk op hun omgeving, wat hen opmerkzaam maakt. Hun gevoelens zijn ook vaak ongeremd wat maakt dat ze 'puurder' zijn.

15

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

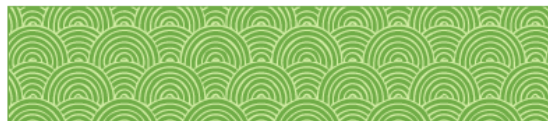
Gevoelige kinderen kunnen snel overweldigd raken bij drukte, feedback of conflict.

De feedback hoeft soms niet eens negatief zijn. Door de terugslag (van bijvoorbeeld een spreekbeurt) kunnen ze emotioneler reageren op neutrale of zelfs positieve feedback.

Ze huilen sneller of trekken zich terug bij spanning. Een strenge opmerking kan hen diep raken, zelfs al is die mild bedoeld.

Maar ze hebben ook een sterk inlevingsvermogen: ze merken als eerste dat iemand verdrietig is of voelen spanningen in de groep aan.

Ze kunnen erg geraakt worden door verhalen of films en verwerken ervaringen op een diepe, meer intensere manier. Hun gevoeligheid maakt hen erg betrokken bij wat er gebeurt, al uit zich dat niet altijd positief in de (klas)context.

16

Ruimte voor eigen ervaringen of werkvormen

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

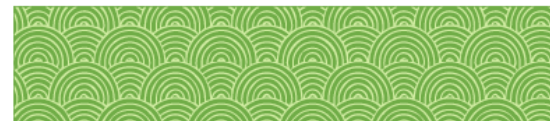
.....

.....

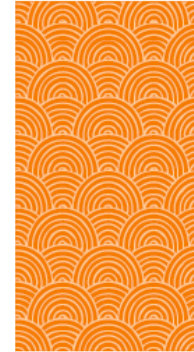
.....

.....

.....

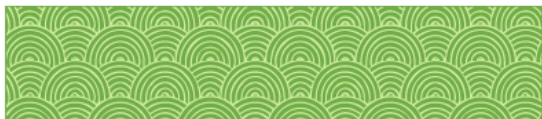

37

3. Waak ervoor dat ze zich niet wegcijferen

Let ervoor op dat ze niet uit de groep worden 'geduwd' omdat ze 'iedereens vriend willen zijn'. Sommige kinderen (vooral competitieve kinderen) hebben hier een hekel aan en zullen dit ook tegen hen zeggen.

36

Hoe kan ik een bezorgd kind helpen groeien?

Bezorgde kinderen zijn niet per se altijd 'weners' of 'instabiele kinderen'. Ze verwerken bepaalde prikkels op een andere, meer emotionele manier.

Belangrijk is dat je de gevoelens van dit kind erkent en niet probeert te onderdrukken. De gevoelens mogen er zijn, de mate van intensiviteit moet soms aangepast worden.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Voorzien een veilige omgeving waar iedereen zichzelf kan zijn

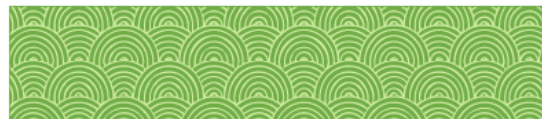
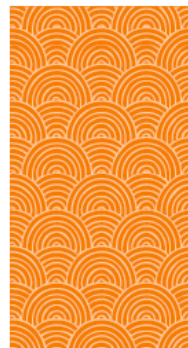
Een rustige sfeer helpt hen namelijk tot rust komen.

2. Leer hen emoties te benoemen en te reguleren

Gebruik bijvoorbeeld een emotiehoek, kleurkaarten of rustige ademhalingsoefeningen om een kind terug tot rust te laten komen.

3. Gebruik zachte communicatie met genoeg positieve bevestiging

Vermijd harde taal en spreek vanuit empathie. Zorg ook voor voldoende positieve feedback. Zo groeit hun zelfvertrouwen in stressvolle situaties.

17

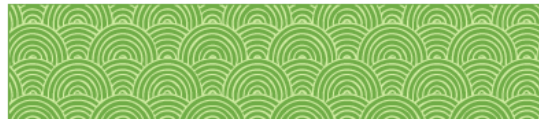
Emotioneel stabiel (6/7 – 10)

Sterktes van kinderen die eerder emotioneel stabiel zijn

Emotioneel stabiele kinderen zijn veerkrachtig, evenwichtig en kunnen goed omgaan met spanning of tegenslag.

Ze zijn meestal kalm, optimistisch en blijven rustig in onvoorspelbare situaties zoals een plots brandalarm of verandering van de dagplanning.

Ze vormen vaak een stabiele factor in een (klas)groep. Ze zijn ook lankmoedig wat ervoor zorgt dat ze tijdens ruzies minder snel in paniek slaan of overdreven boos worden.

18

Hoe kan ik een vriendelijk kind helpen groeien?

Deze kinderen kunnen heel vriendelijk zijn maar dit kan ervoor zorgen dat ze hun mening en hun ideeën gaan wegcijferen voor de groep.

De groep primeert boven hun eigen belang en gevoelens. Ze zullen er alles aan doen zodat iedereen zich in de groep goed voelt.

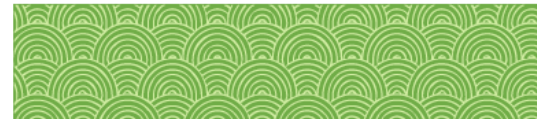
Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Leer hen grenzen stellen

Bespreek dat zorgen voor anderen belangrijk is, maar dat ze zichzelf ook mogen beschermen en 'nee' mogen zeggen. Leer hen, door middel van bijvoorbeeld een rollenspel, dat ze soms 'egoïstisch' mogen zijn en zo voor zichzelf opkomen.

2. Gebruik hun zorgzaamheid als kracht

Zet hen bijvoorbeeld in een groep waar dat een kind zit dat het wat moeilijk heeft met de opdracht (door een taalachterstand, leerstoornis enz.). Ze zullen er alles aan doen om hem/haar zo optimaal mogelijk te helpen.

35

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

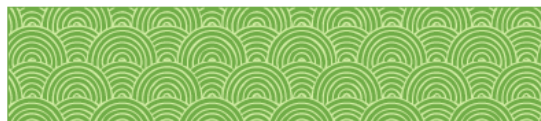
Deze kinderen tonen oprechte zorg voor anderen.

Ze zullen hun klasgenoot bijvoorbeeld troosten bij verdriet, spontaan hulp aanbieden bij een moeilijke taak of tussenkomen bij een ruzie. Dit doen ze om te bemiddelen.

Ze houden rekening met anderen bij het kiezen van partners of activiteiten, en zoeken vaak naar consensus. Als iemand wordt uitgesloten, zullen zij dit opmerken en proberen de ander te betrekken.

Ze nemen vaak ook de rol van 'zorgende leider' op zich, bijvoorbeeld door jongere leerlingen te begeleiden of het bord te wissen zonder dat het gevraagd wordt.

Eerder vriendelijke kinderen vertrouwen heel snel andere kinderen. Ze heten ze snel welkom in de groep en proberen om er direct een band mee op te bouwen.

34

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen blijven rustig bij veranderingen of moeilijke opdrachten.

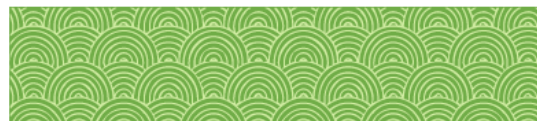
Als er een toets wordt aangekondigd of als een groepslid iets vergeet, behouden ze overzicht en panikereren niet.

Ze vangen anderen op die het moeilijk hebben en kunnen relativeren als iets misloopt.

Bij conflicten blijven ze vaak rustig of proberen ze diplomatisch op te treden. Ze hebben geen intense emotionele uitbarstingen en zoeken constructieve oplossingen.

Ze kunnen, als ze zelf betrokken zijn in een ruzie, op een kalme, beheerste manier vertellen wat er misliep of waardoor er een conflict is ontstaan.

Ze zijn zelden het middelpunt van drama, maar wel vaak diegene die bemiddelt of de sfeer herstelt.

19

Hoe kan ik een emotioneel stabiel kind helpen groeien?

Emotionele kinderen zijn erg goed in het bemiddelen maar kunnen ook soms de gevoelens van anderen kinderen moeilijk plaatsen.

Dit kan voor misinterpretaties zorgen van emoties wat weer kan leiden tot meer drama en onrust.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Geef ze (een) verantwoordelijkheid

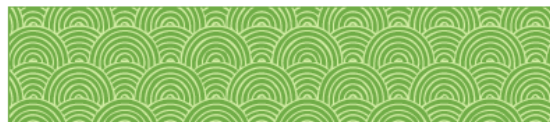
Deze kinderen kunnen verantwoordelijk om met opdrachten. Laat hen bijvoorbeeld helpen bij de klasorganisatie of als klasafgevaardigde optreden.

2. Zet hen in als bemiddelaar en rolmodel

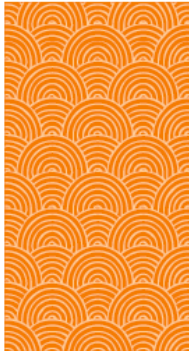
Laat hen vertellen hoe ze omgaan met fouten of stress. Zo kunnen ze anderen inspireren en helpen. Bij ruzies/conflicten kan je ze inzetten als iemand die beide partijen dichter bij elkaar kan brengen.

3. Verstrek hun inzicht in gevoelens maar blijf die van hen ook respecteren

Help hen hun empathie nog verder te ontwikkelen via rollenspel of boeken.

20

Vriendelijk (6/7 – 10)

Sterktes van kinderen die vriendelijk zijn

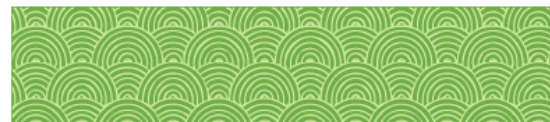
Eerder vriendelijke kinderen zijn warm, empathisch en zorgzaam.

Ze hebben oog voor anderen, helpen spontaan en streven naar harmonie in de groep.

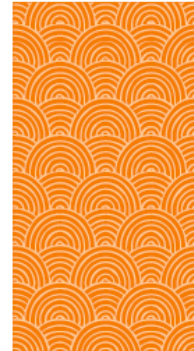
Ze zijn vaak goede bruggenbouwers in conflictsituaties en bevorderen een fijne klasdynamiek.

Dit zijn kinderen die we makkelijk onder de term 'aardig' kunnen plaatsen. Ze zullen er altijd alles aan doen om conflicten te vermijden in de groep soms zelfs ten koste van hun eigen mening.

Als iemand toch een probleem heeft met dit kind, zijn ze erg vergevingsgezind en blijven ze niet snel kwaad of verdrietig. Dit om te voorkomen dat er nog conflicten worden uitgelokt.

33

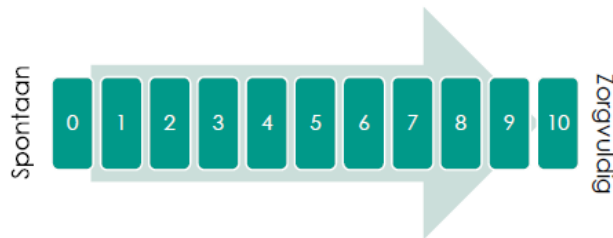
1. *Journal of Management Studies*, 1997, 34, 10, 1039-1052.

[illegible]

100

21

Kenmerk 3: In welke mate is dit kind **zorgvuldig**?

Spontaan (0 – 3/4)

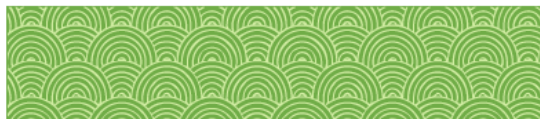
Sterktes van kinderen die spontaan zijn

Spontane kinderen zijn flexibel, creatief en energiek.

Ze kunnen goed omgaan met onverwachte situaties, denken buiten de lijnen en brengen vaak speelsheid en verbeelding (in de klas).

Ze zijn impulsief in de positieve zin van het woord en kunnen verrassende ideeën aandragen.

Ze zijn echte 'doeners'. Ze willen heel graag van alles doen en zijn dus daarvoor erg gemotiveerd. Ze hebben ook weinig orde nodig om goed te kunnen functioneren.

22

Hoe kan ik een competitief kind helpen groeien?

Deze kinderen kunnen makkelijk bestempeld worden als 'arrogant' of 'egocentrisch' maar vaak hebben deze kinderen dit ook niet door.

Ze hebben het zo niet nauw met wat de ander denkt of wat de ander voelt. Alhoewel assertiviteit heel belangrijk is in de ontwikkeling van het kind, moeten er wel grenzen worden aangegeven.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

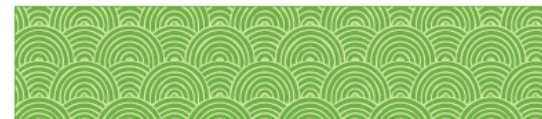
1. Bied duidelijke grenzen

Kinderen die grenzen krijgen, zullen ze ook respecteren. Geef duidelijk aan wanneer ze hun mening mogen geven en wanneer niet a.d.h.v. een eventueel beloningssysteem.

2. Leer hen hoe ze hun feedback op een constructieve manier moeten geven

Modelleer zelf hoe ze feedback moeten geven doormiddel van de 'ik-boodschap' ¹ en de focus op het concreet omschrijven van het gedrag.

¹ Bij de 'ik-boodschap' ga je vertrekken van 'ik vind het niet leuk dat ...'. Spreek vanuit jouw gevoelens en gedachten en smeet geen NIVEA (Niet Invullen Voor Een Ander).

31

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

Deze kinderen zijn niet bang om in discussie te gaan over regels of beslissingen die zij oneerlijk vinden of waar dat ze niet achter staan.

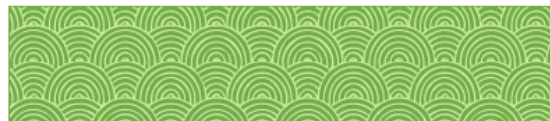
Ze zullen eerder 'waarom?' vragen dan klakkeloos te volgen. Bij groepsopdrachten bijvoorbeeld kunnen ze conflicten veroorzaken door hun sterke mening en het 'tegenwerking'.

Dit kan er soms wel voor zorgen dat ze met verrassend goede argumenten aankomen.

Ze durven de leerkracht, ouder(s) enz. op fouten wijzen en zijn gevoelig voor (on)rechtvaardigheid.

Als bijvoorbeeld een leerling meer aandacht krijgt, zullen zij dat benoemen.

Dit gedrag kan uitdagend lijken, maar komt vaak voort uit een sterk gevoel voor autonomie en helder denken.

30

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

Spontane kinderen werken vaak snel en met veel enthousiasme, maar soms zonder een duidelijk plan.

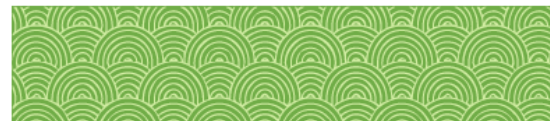
Ze zijn vindingrijk tijdens hoekenwerk of creatieve opdrachten en houden ervan als er ruimte is voor improvisatie. Muzische vorming en andere creatieve lessen vinden ze tof omdat ze daar minder orde heerst dan bij 'gewone lessen' zoals taal of wiskunde.

In gesprekken springen ze van de hak op de tak, maar brengen originele invalshoeken aan.

Ze vergeten soms materiaal of taken, maar kunnen dan met charme en humor de situatie relativeren.

Tijdens een project denken ze minder aan planning, maar kunnen ineens met een briljant idee komen waar niemand aan dacht.

Ze raken wel snel afgeleid en het is dus nodig om ze soms terug bij de les te roepen, maar zijn tegelijk vaak initiatiefrijk en levendig aanwezig.

23

Hoe kan ik een spontaan kind helpen groeien?

Spontane kinderen hebben niet veel nood aan orde en kunnen soms ook niet goed inzien waarom je nu juist met een lat (bijvoorbeeld) de persoonsvorm moet aanduiden.

Zo kan de omgeving van het kind zich storen aan de losse, ontspannen, rommelige manier van werken.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Oefen op plannen en organiseren

Maak samen met de kinderen een planning maar laat ook ruimte voor eigen inbreng. Organiseer ook Blitzbezoeken (korte, snelle bezoeken) om een stand van zaken te maken.

2. Zorg voor creatieve opdrachten of alternatieve manieren

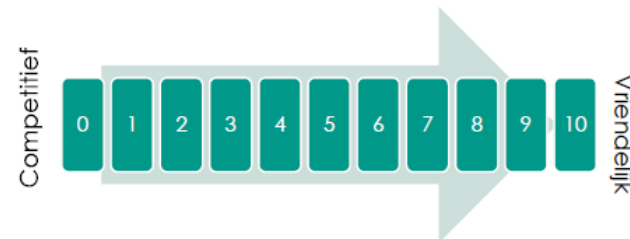
Door creatieve opdrachten in te zetten, laat je hen hun sterktes inzetten en voorkom je dat de kinderen zich gaan vervelen.

3. Geef complimenten

Benoem het creatief denken van het kind.

24

Kenmerk 4: In welke mate is dit kind vriendelijk?

Competitief (0 – 3/4)

Sterktes van kinderen die competitief zijn

Kinderen die eerder competitief zijn kunnen sterk kritisch denken, grenzen aangeven en rechtvaardigheid nastreven.

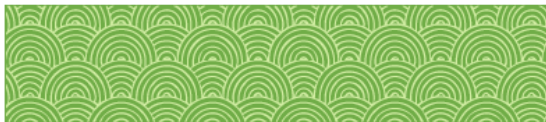
Ze durven hun mening te geven en kunnen goed voor zichzelf opkomen, wat belangrijk is voor zelfontwikkeling en assertiviteit.

Ze zijn vaak ook erg ambitieuze. Ze willen graag iets bereiken (medaille, goede punten enz.) waar dat ze goed in zijn.

Als ze nieuwe mensen willen leren kennen (ze komen bijvoorbeeld in een nieuwe klasgroep) dan stellen ze zich afwachtend op. Ze willen graag eerst weten wat voor een soort mensen dit zijn vooraleer ze met hen gaan praten.

29

Ruimte voor eigen ervaringen of werkvormen

[illegible]

28

Zorgvuldig (6/7 – 10)

Sterktes van kinderen die zorgvuldig zijn

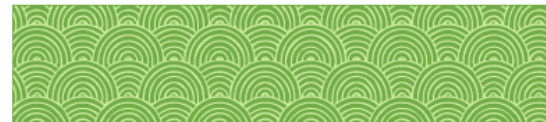
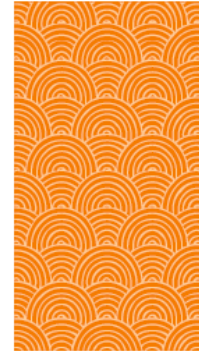
Zorgvuldige kinderen zijn georganiseerd, betrouwbaar en plichtsbewust.

Ze zijn vaak zelfstandig, houden van structuur en hebben oog voor detail. Als er geen structuur heerst in de klas, gaan ze zelf op zoek naar manieren om structuur voor hunzelf te creëren.

Ze maken hun taken af, plannen goed en werken netjes. Ze zijn ook erg ambitieuw. Het goed willen doen, zit in hen.

Kinderen die zorgvuldig zijn, stellen ook doelen voor hunzelf op. Zo weten ze waar ze naartoe willen werken en op welke manier ze dit gaan doen.

Deze kinderen kunnen echte rustpunten zijn in een dynamische klas.

25

Hoe kan je dit herkennen (in de klas)?

Zorgvuldige kinderen houden van duidelijkheid en voorspelbaarheid.

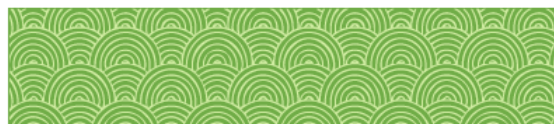
Ze zijn vaak als eerste klaar met hun weektaak, houden hun bank netjes en herinneren de leerkracht aan afspraken of deadlines.

Ze nemen verantwoordelijkheid voor hun werk en voelen zich ongemakkelijk bij chaotische situaties of onduidelijke opdrachten.

Ze raken bijvoorbeeld snel gefrustreerd als het materiaal niet op orde is of als groepsleden hun deel niet doen.

Toch zijn ze vaak bereid om extra moeite te doen om het geheel in goede banen te leiden. Als dit te veel voorkomt, kunnen ze overkomen als een 'controle freak'.

Ze streven er ook naar om goede resultaten te behalen. Wat goed voor hen is, bepalen ze zelf. Het kan zelfs zo ver gaan dat, als ze hun doel niet halen, er ongelukkig, kwaad of verdrietig van worden.

26

Hoe kan ik een zorgvuldig kind helpen groeien?

Op het eerste gezicht lijken dit droomkinderen om in jouw klas of thuis te hebben. Ze doen wat hun gevraagd wordt, letten goed op, werken zelfstandig en houden zich aan afspraken.

Alhoewel deze kinderen misschien goed zijn in het organiseren, kunnen ze zichzelf wel veel druk opleggen om goed te presteren of om te voldoen aan (hun) verwachten.

Hieronder vindt u drie tips die u kan inzetten om deze kinderen te helpen groeien:

1. Stimuleer flexibiliteit via speelse opdrachten

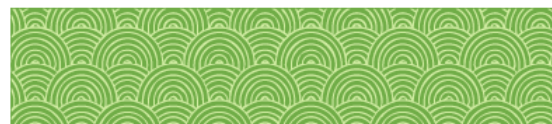
Bied ruimte om te oefenen in loslaten door creatieve of minder gestructureerde taken. Zo leren ze een andere manier van werken kennen.

2. Gebruik hen als voorbeeld voor klasorganisatie

Laat hen helpen bij routines zoals materiaal verdelen of agenda nakijken.

3. Let op voor perfectionisme

Laat hen inzien dat fouten mag en kan. Ze kunnen niet alles van de eerste keer juist doen. Begeleid hen hierin.

27

Transcriptie: interview P. Kuppens

Gegevens

Naam geïnterviewde	P. Kuppens
Functie	Hoogleraar KUL – faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen
Geslacht en leeftijd	Man, 49 jaar
Datum en uur van interview	Maandag 06.01.2025 om 16.00 uur
Locatie van interview	Tiensestraat 102, 3000 Leuven – lokaal 01.37 (PSI)

Transcriptie

Hartelijk dank dat ik mijn interview met u mag afleggen. Ik doe een onderzoek naar de persoonlijkheden van kinderen in het onderwijs. Voor dat ik kan onderzoeken, is het natuurlijk belangrijk om duidelijk te zijn in wat we verstaan onder de term ‘persoonlijkheid’ binnen de psychologie. Ik heb al heel wat bronnen geraadpleegd maar er zijn heel wat verschillende definities om ‘persoonlijkheid’ te benoemen.

Hoe zou u ‘persoonlijkheid’ definiëren binnen de psychologie?

Kuppens: “Er zijn inderdaad heel veel verschillende definities maar ik denk wat dat er een paar elementen terugkomen. Ik denk dat persoonlijk kan besproken worden zoiets als zowel stabiele structuren als dynamische processen die bepalen hoe mensen interageren in hun omgeving en die hun gedragingen, gevoelens en zo verder bepalen”.

Ah oké

Kuppens: “Het gaat dus zowel over dynamische processen die in een moment afspelen en hoe ik nu reageer op u, een deelfunctie van mijn persoonlijkheid of persoonlijkheid speelt hier een rol in. Het gaat ook over stabiele structuren die terugkomen in de tijd. Het is niet zomaar dat ik in deze situatie het een reactie heb en in een andere situatie een andere reactie heb, dus het stabiele zit er ook nog bij. Het gaat dus eigenlijk hoe dat mensen zich navigeren, hoe ze omgaan met anderen, hoe ze denken en voelen enz.”

Dus eigenlijk, want zoiets had ik ook gelezen, is er een soort van basis en dat dit dat wordt beïnvloed door de ‘nurture’ en zo wordt de persoonlijkheid mee vorm gegeven.

Kuppens: “Je spreekt direct al over nature en nurture en dan ga je eigenlijk kijken naar hoe persoonlijkheid gevormd wordt. Er is enerzijds de genetische component en anderzijds heb je zeker de omgeving die de persoonlijkheid mee vorm geeft. Dit door de opvoeding door de omgevingsfactoren en niet te vergeten de interactie tussen die twee. In het oudere denken is je persoonlijkheid een resultaat van nature plus nurture maar we zien nu dat de manier waarop de omgevingsfactoren tot uiting komen dit meer vormt geeft. De interactie tussen de twee moet je dus zeker ook meenemen.”

Ik had vooral als ik het las, dat het eerder nature plus nurture was en dat ik het maar het is dus meer?

Kuppens: “Jazeker. In de klassieke visie krijg je je DNA mee met uw geboorte en daarmee ligt het vast. Dus daar kan je niets meer aan veranderen. De genetische bijdrage ligt dus vast van bij onze

geboorte. Dan heb ook nog je omgevingsfactoren die een rol spelen tijdens uw leven. Wat we bv. gezien hebben in de epi-genetica, dat is een soort van gedragsgenetica 2.0, is dat ze zien in de mate waarin uw genen tot uiting komen in het coderen van bepaalde eigenschappen dat dat mee onder invloed staat door de omgeving. Met andere woorden, je krijgt je DNA mee maar de mate waarop het DNA tot uiting komt in je gedrag zorgt ervoor dat je gevoeliger bent.”

Dus de intensiteit hangt af van je omgeving?

Kuppens: “Ja, er zijn ‘oude’ onderzoeken waarbij ratten die van bij de geboorte weggenomen worden van hun moeder, die dus in de eerste dagen/weken van hun leven geen contact hebben gehad van hun moeder, hun genexpressie (de mate waarin hun DNA tot uiting komt in je gedrag) sterk anders is dan ratten die bij hun moeder gebleven zijn. Dus de manier waarop DNA tot uiting komt heeft dus te maken met de omgevingsfactoren. Het is dus niet enkel de een plus de ander maar ook de compilatie van de twee.”

Kunnen we dan spreken van een soort blauwdruk, als ik het juist interpreteer, dat er gemaakt wordt in het begin van ons leven?

Kuppens: “Ja, er is dus iets dat er in het begin is. Wat er helemaal in het begin aanwezig is, wordt niet persoonlijkheid genoemd maar temperament.”

Ah oké, ja

Kuppens: “Dat is een term die gebruikt wordt in verschillende andere dingen gebruikt maar in de wetenschappelijke literatuur wordt temperament vooral gebruikt om stabiele verschillen in persoonlijkheid gerelateerde gedragingen bij hele jongen kinderen/baby's te beschrijven. Het interessante daaraan is dat hoogstwaarschijnlijk de verschillen die je ziet bij jonge kinderen, ik spreek echt van hele jonge kinderen, dat die waarschijnlijk het meest biologisch bepaald zijn. Als je een baby hebt van een paar maanden oud, dan kijken ze naar de activiteitsniveau. Zit hij stil? Hoe snel kan een baby getroost worden? Hier wordt ook naar gekeken. Als hij bijvoorbeeld honger heeft, en de vader/moeder, neemt die vast, stopt die baby dan met wenen of niet? Dat i dan met kleine baby's.

Bij jongere kinderen kan je heel wat onderzoeken die dan gaan over de dimensies van gedrag die sterk biologisch bepaald zijn omdat die die kinderen nog klein zijn. Dit is eigenlijk temperament.

In de literatuurstudie had ik een iets ander woord tegen gekomen voor ‘temperament’ namelijk ‘kerntalenten’. Is dit hetzelfde? Of niet?

Kuppens: “Nee, want bij temperament spreken we over de eigenschappen die we al heel vroeg kunnen observeren waar dat kinderen van elkaar in verschillen en die de voorloper vormen voor de persoonlijkheid. Als je spreekt over kerntalenten, ik ken de term persoonlijk niet echt goed, maar ik denk dat ze daarbij vooral spreken over wat de kinderen kunnen terwijl bij persoonlijkheid gaat het niet over wat iemand kan. Het gaat over wie iemand is. Iemand die snel weent of niet? Het gaat over de manieren waarop je omgaat met de wereld terwijl bij talenten gaat het over ‘wat kan het kind goed?’ Je zit dan meer op het vlak van de cognitieve functies en het kunnen, wat dat zeker niet lost staat van persoonlijkheid, maar wat een kind kan versus van een kind doet, zijn twee andere dingen eigenlijk.”

Persoonlijkheid evalueert dus doorheen het leven van mensen. Evolueert dit sterk doorheen de lager school? Want bij kinderen van 6 – 12 jaar is dat meestal de leeftijd waar dat het kind veel veranderd, alle vlakken.

Of is dat juist later/vroeger?

Kuppens: “Ja, het is zo (gemiddeld genomen) is de evolutie die de kinderen meemaken doorheen die periode groot. Dus voor alle kinderen is het zo dat in meer of mindere mate ze veel beter leren omgaan met hun emoties, leren controleren enz. Als een zesjarig kind iets wil, wil die dat nu en onmiddellijk terwijl een twaalfjarig kind deze emoties iets of wat ‘onderdrukken’. Kan zeggen van: ‘ik weet ik kan dat nu niet krijgen, ik moet wachten’. De controle van uw gedrag, de inhibitie daarvan, is enorm sterk gegroeid doorheen die periode.

Maar dat is natuurlijk gemiddeld genomen. De verschillen tussen kinderen, sommige zijn heel sociaal anderen weer niet. Het eerst gaat dus over ‘wat gebeurt er gemiddeld genomen met de hele groep?’, ze worden meer matuur/meer controle over hun emoties/impulsen. Daarnaast zien we ook dat de verschillen tussen kinderen op zekere hoogte toch ook wel stabiel blijven. Meer sociale kinderen van zes jaar, zullen ook op het twaalf jaar sociaal blijven.

Dat zie ik ook in klassen, inderdaad.

Kuppens: “Je hebt dus de gemiddelde evolutie van kinderen van een groep maar tegelijkertijd ook de verschillen tussen mensen, die ook bestaan, die blijven tot op zekere hoogte nog samen. Die samenhang is niet enorm sterk maar je gaat nog altijd wel een overeenkomst zien. Globaal genomen is dit verband er maar het kan ook zijn dat kinderen die op zes jaar heel sociaal zijn maar op hun twaalf dan weer niet of omgekeerd. Dat kan zeker ook. Het is niet dat iedereen heel onveranderbaar is. Je hebt eigenlijk een soort van hoe veranderd er iets op populatieniveau (meer controle krijgen over uw gedrag) maar dan heb je ook nog de stabiliteit van verschillen tussen mensen en die stabiliteit is er wel maar is niet gigantisch groot dat kinderen niet meer kunnen veranderen.”

Er zijn heel wat modellen om de persoonlijkheid van mensen in kaart te brengen, zoals de Big Five. Zou u even kort kunnen toelichten wat dit juist is?

Kuppens: ‘Het doet een voorstel wat het verschil is tussen mensen. Als je een woordenboek neemt, staan daar heel wat verschillende definities om de persoonlijkheid te omschrijven. Vriendelijk, angstig, flirterig, oppassend ... je vindt er duizenden woorden in de taal die de verschillen tussen mensen beschrijven. De vraag is: Zit daar een soort van structuur achter of dimensies die we kunnen onderscheiden.

Ze hebben een onderzoek gedaan met allerlei technieken en uiteindelijk is de Big Five eruit gekomen. Dit is een model waarin we kunnen zien, in verschillende datasets, dat die duizenden woorden in groepjes kunt onderverdelen in vijf grote groepen. Dit model is vooral getest in doelgroepen uit de westerse samenleving. Er zijn studies geweest over stammen in Bolivia of ze die Big Five kunnen terugvinden en dat was niet echt het geval. Met die vijf dimensies kunnen we dan zien wat het verschil is tussen mensen.’

Is dit een theorie dat ook toepasbaar zou kunnen zijn op kinderen?

Kuppens: 'Ja en nee. Daarom heb je dat temperament dat verandert naar een persoonlijkheid. Vooral als je gaat werken met jongere kinderen, dan zou ik vooral gaan kijken naar dimensies van temperament. Dit is dan meer toepasbaar op jongere kinderen.'

Als je kijkt naar de Big Five dan heb je daar een begrip als zorgvuldigheid. Dit is minder toepasbaar op kinderen. Dit is niet zo heel zinvol om te onderzoeken bij vijfjarige. Als je dan kijkt naar temperament, dat zijn dimensies die je wel makkelijk kan toepassen op die kinderen. Vanaf een jaar of 12 zou je de Big Five wel perfect kunnen toepassen op kinderen.'

Ik ben dan ook verder gaan zoeken naar alternatieve modellen. Zo kwam ik bij het DISC-model. Is dit een model dat bruikbaar is?

Kuppens: 'Dit is geen betrouwbaar instrument. Ik ken de boeken en deze bouwen verder op MBI. In het bedrijfsleven is ook populair maar het is niet gebouwd op wetenschappelijk onderzoek.'

De boeken worden op z'n manier aangebracht dat het aanspreekt voor mensen en dat het makkelijk verkocht geraakt. Al een heel belangrijk minpunt is dat er geen evidentie voor is. De kleuren, die types zouden niet eens bestaan. Bij de Big Five neemt iedereen een plek in, in die dimensie dat is niet het geval bij dit model. Hier is iedereen een kleur (vast). Wat je in dit model hebt is dat er maar wordt gesproken in vier modellen en een persoonlijkheid is complexer dan dat. Mensen verschillen van elkaar in mate van gradatie en niet in termen van bepaalde types of zo iets. Daar heb ik ook veel onderzoek naar gedaan, naar het verschil tussen mensen. Wat er dus hier in gezegd wordt, is dat je een type bent maar zo zitten mensen niet in elkaar. Je hebt meer/minder (gradueel gezien) kenmerken van een bepaalde eigenschap.'

Ik volg u daar volledig in vandaar dat ik een ander soort model heb ontworpen. Ik vond het ook vreemd dat mensen slechts één type is. Hierdoor heb ik een 'bloemmodel' ontworpen. Is dit dan een vertaling van dat model?

Kuppens: 'Voilà, je doet dit al goed. Je spreekt niet meer over rode of blauwe bloemen maar je kijkt naar hoe groot dit blad is. Iedereen is elke 'kleur'. Dit is al realistischer.'

Maar dan moet je je afvragen is het realistisch om dit model te gebruiken en niet een Big Five model. Of een ander model.'

Ik zie, wel als ik de boeken lees dat ik dat kan toepassen op mensen. Dus ik weet niet goed hoe dit komt. Is dit perspectief of omdat ik er veel mee bezig ben dat ik dat begin op te merken (confirmation bias)?

Kuppens: 'Ik weet niet waarom dit zo populair is. Vooral die MBI die is gebaseerd op no-nonsense. Het is een miljardenindustrie. Enerzijds heb je types in de plaats van gradaties, en dat is al problematisch. Anderzijds heb je adjectieven die wel meer zouden voorkomen en dus geen aparte dimensie kunnen worden. Er zijn geen studies die aantonen dat deze groepen van eigenschappen bij elkaar horen.'

Tweeduizend jaar geleden was wel, zoals je al aangaf, wel de humorale pathologie maar die is op iets gebaseerd natuurlijk.

Wat je doet met de bloem is het wel realistischer aanpakken door te zeggen dat iedereen elke eigenschap heeft en dat het verschilt in de mate waarin. Je bent dan wel beter af met een Big Five model en niet met die vier van het DISC-model.

Je kan dit wel gebruiken om je pad, dat je al hebt afgelegd, te duiden. Want ik denk zelfs als je op Wikipedia dit gaat opzoeken dat er gaat staan dat het pseudo-science is of zo. Als je het wetenschappelijk wilt maken, zou je eigenlijk moeten zeggen dat je dit als eerst hebt gebruikt maar nadien tot de conclusie bent gekomen dat dit niet is wat je dacht. Dat dit niet gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek.'

Het is ook daarom dat ik het aan u wou voorleggen omdat ik zelf al het gevoel had dat dit niet echt volledig klopte.

Kuppens: 'Je ziet wel stukken terugkomen. Er is niet dat er totaal geen overlapping is maar het is niet volledig of er zijn dingen die te veel hetzelfde zijn in de vier verschillende velden. Wat ik niet zie terugkomen, is de gevoeligheid voor emotionele stabiliteit. De neiging hebben om gemakkelijk gefrustreerd te geraken, kwaad te worden, je ongerust voelen enzovoort komt hier niet in voor. Dit is wel een belangrijk kenmerk zeker met de mentale gezondheid. Je mist dat wel. Het is niet volledig.

Bovenop het vaste van uw persoonlijkheid veranderd je gedrag ook aan de hand van de context. Als je bijvoorbeeld naar de tandarts gaat ben je heel gestresseerd maar dat wil niet zeggen dat dit iets is van jouw persoonlijkheid.'

Dan heb ik nog een laatste vraag. Zouden we kunnen stellen dat, als we spreken over persoonlijkheid bij kinderen, dat we inspelen op de heersende diversiteit?

Kuppens: 'Ja, zeker. Iedereen is verschillend en daar moeten we op inspelen. We spreken ook over neuro-diversiteit. Ken je die term? Dit wil zeggen dat we verschillende stoornissen (autisme, dyslexie enz.) niet moeten zien als problematisch maar eerder als een ander manier waarop mensen in elkaar zitten.

We moeten dus niet alleen rekening houden met het socio-economische of culturele en ook we ook niet alles moeten zien als problematisch. We moeten dit inzetten als kracht.

Er zijn onderzoeken die zelfs zeggen dat die stoornissen extreme vormen zijn van normale eigenschappen. Als je bijvoorbeeld heel consciëntieus bent, ga je dichter leunen bij dat obsessief - compulsief gedrag. Zo heb je dat ook bij andere stoornissen.

Er moeten er gewoon vanuit gaan dat anderen goed zijn in het lezen van anderen en dat ze meer empathie hebben dan anderen. We moeten met iedereen kunnen leven.'

Hartelijk dank voor uw tijd. Heeft u graag dat ik u de transcriptie van dit gesprek bezorg?

Kuppens: 'Nee, dat moet niet. Ik vertrouw op je.'

Leerinzichten interview psycholoog

Gegevens

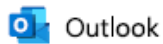
Naam geïnterviewde	M. Tips
Functie	Kinder – en jongeren psycholoog
Geslacht en leeftijd	Vrouw, 29 jaar
Datum en uur van interview	Maandag 20.01.2025 om 11.00 uur
Locatie van interview	Praktijk Onderweg – Tiensesteenweg 240 3381 Kapellen (Glabbeek)

10 leerinzichten die ik heb opgedaan vanuit het interview:

- 1. Elk kind is uniek – er is geen standaardaanpak per kenmerk**
Hoewel de Big Five (extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit, openheid) een nuttig kader biedt om gedrag te begrijpen, benadrukt M. Tips dat elk kind een unieke combinatie van eigenschappen heeft. Een aanpak moet dus steeds op maat zijn, niet op basis van labels.
- 2. Extraverte kinderen hebben baat bij beweging en interactie**
Kinderen met een hoge mate van extraversie voelen zich beter bij actieve werkvormen. Regelmatig bewegen, groepsactiviteiten en momenten van sociale interactie helpen hen om betrokken te blijven.
- 3. Introverte kinderen hebben nood aan veiligheid en keuzevrijheid**
Introverte kinderen mogen nooit gedwongen worden tot situaties waarin ze zich ongemakkelijk voelen (zoals spreken voor de klas zonder voorbereiding). Dit kan hen blokkeren. Keuzes, voorspelbaarheid en respect voor hun tempo zorgen ervoor dat ze tot bloei komen.
- 4. Spontane, minder gestructureerde kinderen hebben steun bij het aanbrengen van structuur**
Kinderen met lage zorgvuldigheid kunnen geholpen worden door samen een weekplanning op te stellen. Door de planning visueel en samenhangend te maken, leren ze geleidelijk routines ontwikkelen.
- 5. Zorgvuldige kinderen kunnen een rolmodel zijn voor klasgenoten**
Kinderen die van nature georganiseerd zijn, kunnen anderen inspireren door hun aanpak te delen. Bijvoorbeeld: uitleggen hoe zij hun agenda bijhouden of hoe zij tot rust komen voor een toets.
- 6. Bezorgde kinderen kunnen geholpen worden met een postbakje**
Leerlingen met die eerder bezorgd zijn, kunnen hun zorgen kwijt in een postbakje. Zo krijgen ze een uitlaatklep zonder meteen te moeten praten. Dit bevordert rust en emotionele verwerking.

7. **Open kinderen hebben nood aan prikkels, maar ook aan begeleiding**
Zij gaan graag op ontdekking, stellen veel vragen en zoeken uitdaging. Het is belangrijk om hun nieuwsgierigheid te stimuleren, maar tegelijk grenzen aan te geven om overprikkeling te voorkomen.
8. **Vriendelijke kinderen hebben soms moeite om hun grenzen aan te geven**
Kinderen met een hoge mate van vriendelijkheid willen graag helpen en conflicten vermijden. Ze hebben begeleiding nodig om ook voor zichzelf op te komen en assertiviteit te ontwikkelen in sociale situaties.
9. **Competitieve kinderen hebben baat bij expliciete sociale regels en rolmodellen**
Competitieve kinderen kunnen groeien door duidelijkheid over sociale verwachtingen. Ook rollenspellen of het observeren van sociaal vaardige klasgenoten helpt hen om hun empathie verder te ontwikkelen.
10. **Bij open kinderen kan verwondering een ingang zijn tot leren**
Open, creatieve kinderen raken geboeid door nieuwe ideeën en perspectieven. Leerkrachten kunnen hun motivatie aanwakken door ruimte te geven voor onderzoeksvragen, filosofische gesprekken of creatieve projecten waarin ze zelf kunnen sturen.

Bijlage XI: Mailverkeer tussen M. Coeckelberghs en M. Tips

RE: Bachelorproef

Van marit.tips@gmail.com <marit.tips@gmail.com>
Datum Do 9-1-2025 10:05
Aan Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>

Dag Maarten,

In orde, tot dan!

Met vriendelijke groeten,

Marit Tips
Kinder- en jongerenpsycholoog

Praktijk Onderweg
Tiensesteenweg 240
3381 Kapellen (Glabbeek)

GSM: 0456 15 49 03

Van: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>
Verzonden: woensdag 8 januari 2025 18:38
Aan: Marit Tips <marit.tips@gmail.com>
Onderwerp: Re: Bachelorproef

Beste

Volgende week maandag 13/01 is moeilijk voor mij omdat ik verwacht word op stage (zelfs als ze staken).

We zien mekaar maandag 20/01 om 11.00 uur in uw praktijk.

Ik dank u alvast voor uw bereidwilligheid.

Fijne avond en tot dan,

Met vriendelijke groet,
Maarten Coeckelberghs

Op 8 jan 2025 18:18 schreef Marit Tips <marit.tips@gmail.com>:
Dag Maarten,

Maandag 20/1 om 11:00 is zeker oké.

Ik heb net ook een eigen afspraak die gecancelld werd volgende maandagochtend/-voormiddag 13/1. Mocht dat voor jou handiger zijn kan dat dus ook nog.

Anders zien we elkaar maandag 20/1 om 11:00 in de praktijk!

Met vriendelijke groet,
Marit

Verzonden vanaf [Outlook voor Android](#)

From: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>
Sent: Wednesday, January 8, 2025 5:27:05 PM
To: marit.tips@gmail.com <marit.tips@gmail.com>
Subject: RE: Bachelorproef

Beste

Hartelijk dank voor uw mail. Als het voor hetzelfde is, zou ik dan graag het gesprek om 11.00 uur houden. Dan kan u nog van uw middag genieten.

Bedankt en tot dan.

Met vriendelijke groet,
Maarten Coeckelberghs

Sent from Android device

Op 8 jan 2025 16:45 schreef marit.tips@gmail.com:
Dag Maarten,

Oh, heel handig!

Ik zie dat mijn agenda die dag nog heel rustig is. Dus rond of net na de middag zou zeker kunnen (bv: 12:30 ofzo).

Maar ik kan dus ook in de voormiddag als dat voor jou beter uitkomt.

Dan kom ik gewoon wat vroeger naar de praktijk!

Met vriendelijke groeten,

Marit Tips
Kinder- en jongerenpsycholoog

Praktijk Onderweg
Tiensesteenweg 240
3381 Kapellen (Glabbeek)

GSM: 0456 15 49 03

Van: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>
Verzonden: woensdag 8 januari 2025 14:37
Aan: marit.tips@gmail.com
Onderwerp: Re: Bachelorproef

Beste

Hartelijk dank voor uw mail. Dan lijkt het mij het handigste als ik daarvoor langskom in uw praktijk. Ik woon namelijk zelf ook in Glabbeek dus dit is het meest handige.

Aan welk uur had u concreet gedacht?

Met vriendelijke groet,
Maarten Coeckelberghs

Van: marit.tips@gmail.com <marit.tips@gmail.com>
Verzonden: woensdag 8 januari 2025 14:28
Aan: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>
Onderwerp: RE: Bachelorproef

Dag Maarten,

Voor mij kan eigenlijk beiden.

Ik werk hier in de praktijk vanaf 12:30 ongeveer (niet altijd).

Dus ofwel mag je van mij ergens daarvoor gerust in de praktijk langskomen, ofwel doen we het vroeger in de ochtend maar dan liefst online.

Ik ga namelijk zelf met de fiets naar de praktijk dus anders moet ik tussenin nog eens over en weer voor ik begin te werken. 😊

Laat maar weten wat jou het best uitkomt!

Met vriendelijke groeten,

Marit Tips
Kinder- en jongerenpsycholoog

Praktijk Onderweg
Tiensesteenweg 240
3381 Kapellen (Glabbeek)

GSM: 0456 15 49 03

Van: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>

Verzonden: woensdag 8 januari 2025 14:02

Aan: marit.tips@gmail.com

Onderwerp: RE: Bachelorproef

Beste

Hartelijk dank voor uw snelle mail. Maandag 20/01 lijkt voor mij het meest haalbare.

Op welke locatie zal dit gesprek plaatsvinden? Of verkiest u liever online?

Bedankt.

Met vriendelijke groet,
Maarten Coeckelberghs

Sent from Android device

Op 8 jan 2025 13:20 schreef marit.tips@gmail.com:

Dag Maarten,

Ik lijst wat dingen op:

-VRIJ 10/1 in de ochtend

-DI 14/1 in de vm

-MA 20/1 in de ochtend

-DI 21/1 in de ochtend

Past hiervan toevallig iets voor jou?

Met vriendelijke groeten,

Marit Tips
Kinder- en jongerenpsycholoog

Praktijk Onderweg
Tiensesteenweg 240
3381 Kapellen (Glabbeek)

GSM: 0456 15 49 03

Van: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>

Verzonden: woensdag 8 januari 2025 12:44

Aan: marit.tips@gmail.com

Onderwerp: RE: Bachelorproef

Beste

Voor mij is het om het even. Dit mag telefonisch, online of in uw praktijk doorgaan.
Wat voor u het makkelijkste/meest haalbare is.

Ik ben flexibel in de momenten waarop het zal doorgaan. Indien er moment is dat echt niet voor mij past, zal ik u dit laten weten.

Alvast van harte bedankt.

Met vriendelijke groet,
Maarten Coeckelberghs

Op 8 jan 2025 10:31 schreef marit.tips@gmail.com:

Dag Maarten,

Ik wil zeker even proberen te kijken in mijn agenda of het interview er nog tussenpast.

Had je dit liefst live of online?

En welke momenten lukt dit zoal voor jou?

Dan ga ik eens specifiek in mijn agenda kijken voor de komende weken!

Met vriendelijke groeten,

Marit Tips

Kinder- en jongerenpsycholoog

Praktijk Onderweg

Tiensesteenweg 240

3381 Kapellen (Glabbeek)

GSM: 0456 15 49 03

Van: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>

Verzonden: maandag 6 januari 2025 10:14

Aan: marit.tips@gmail.com

Onderwerp: Re: Bachelorproef

Beste

Hartelijk dank voor uw mail. Mijn vragenlijst is zo opgesteld dat ik u voornamelijk de praktische en 'toepasbare' kant bevraag van mijn onderzoek. Het theoretisch luik bevraag dit door middel van mijn literatuurstudie en een apart interview met theoretisch expert.

Mijn vragen gaan voornamelijk over hoe u deze persoonlijkheden ziet in uw praktijk en hoe ik, als leerkracht, dit ook kan zien en hierop kan inspelen aan de hand van (kleine) handelingen.

Idealiter zou ik dit interview ergens begin januari willen doen omdat ik over een paar weken zelf 6 weken les geef (eindstage) en dit graag al zou willen implementeren in mijn les.

Is dit haalbaar voor u?

Met vriendelijke groeten,

Maarten Coeckelberghs

3 BaLO 2

r0937361

Dag Maarten,

Fijn om te horen dat je in dezelfde lijn je verdere studies doet!

Mijn excuses voor het late antwoord, ik was even in verlof en ben dan ook nog ziek geworden waardoor ik nog niet terug aan het werk ben.

Ik zou je zeker graag verder helpen maar ben niet de theoretisch-sterkste psycholoog, naar mijn aanvoelen. Het hangt er dus een beetje vanaf wat je net van mij verwacht en op welke termijn! 😊

Laat dus gerust weten wat er net zou moeten gebeuren, hoe ik jou daarmee kan helpen en tegen wanneer.

Dan bekijk ik even of mij dat haalbaar lijkt!

Warme groet,

Marit Tips

Kinder- en jongerenpsycholoog

Van: Maarten Coeckelberghs <maarten.coeckelberghs@student.ucll.be>

Verzonden: zaterdag 4 januari 2025 8:47

Aan: marit.tips@gmail.com

Onderwerp: Bachelorproef

Beste

Mijn naam is Maarten Coeckelberghs, derde jaarsstudent aan de lerarenopleiding lager onderwijs (UCLL) te Heverlee. Voor mijn bachelorproef werk ik rond de persoonlijkheden van kinderen en hoe leerkrachten dit kunnen inzetten/herkennen bij kinderen in hun klas. Zo onderzoek ik gelijkenissen tussen de persoonlijkheden van kinderen (door o.a. het DISC-model), wat is een persoonlijkheid, hoe komt dit tot uiting bij kinderen maar vooral hoe kan je opmerken in de klas/leven van het kind.

In het laatste jaar van mijn middelbaar (humane wetenschappen - ASO) mocht ik u al eens interviewen in verband met mijn onderzoek rond de genderstereotype gedachten van kleuters. Toen heeft u mij enorm geholpen vandaar dat ik u nu opnieuw mail.

Is het eventueel mogelijk om mij te woord te staan in verband met mijn onderzoek?

Alvast van harte bedankt.

Met vriendelijke groeten,

Maarten Coeckelberghs

3de jaarsstudent leerkracht lager onderwijs (UCLL - Heverlee)

r0937361

Bijlage XII: PowerPointpresentatie voor het Heilig Hart Instituut Heverlee op donderdag 13 februari 2025

1

2

3

4

5

6

7

8

DEEL 1: EXPERTISE LEERKRACHT

Inschattting kind - klas

Naam van de leerkracht: _____

Kenmerk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1. Inhoudelijke kennis																				
2. Pedagogische kennis																				
3. Pedagogische houding																				
4. Pedagogische vaardigheden																				
5. Pedagogische kennis																				
6. Pedagogische houding																				
7. Pedagogische vaardigheden																				
8. Pedagogische kennis																				
9. Pedagogische houding																				
10. Pedagogische vaardigheden																				

Opmerkingen: _____

9

DEEL 2: STELLINGENSPEL

Class: 10 - 12 minuten - per klas

Inschattting kind - klas

Naam van de leerkracht: _____

Kenmerk	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1. Inhoudelijke kennis																				
2. Pedagogische kennis																				
3. Pedagogische houding																				
4. Pedagogische vaardigheden																				
5. Pedagogische kennis																				
6. Pedagogische houding																				
7. Pedagogische vaardigheden																				
8. Pedagogische kennis																				
9. Pedagogische houding																				
10. Pedagogische vaardigheden																				

Opmerkingen: _____

10

UW EXPERTISE

1. Inhoudelijke kennis (10)

2. Pedagogische kennis (10)

3. Pedagogische houding (10)

4. Pedagogische vaardigheden (10)

5. Pedagogische kennis (10)

6. Pedagogische houding (10)

7. Pedagogische vaardigheden (10)

8. Pedagogische kennis (10)

9. Pedagogische houding (10)

10. Pedagogische vaardigheden (10)

11

VRAGEN/BEDENKINGEN?

12